

zeneKar

2015/06

A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös lapja

www.aho.hu
www.zene-kar.hu

MUZSIKUSVÁNDORLÁS kis magyar zenei helyzetkép

Új díszkivívítást kapott a Zenekadémia homlokzata | fotó: Zenekar

nka

Javaslat készült az előadó-művész életpálya modellre

Hazakerült Dohnányi Ernő amerikai hagyatéka

6

KALENDÁRIUM

3

ZENEI KÖZÉLETÜNK

KIS MAGYAR HELYZETKÉP

Lapunkban már sokszor használtuk az „állami hendikep” kifejezést, mindannyiszor remélve, hogy azok, akiknek az ország sikerének biztosítása a feladata, megértik, az eredményes művészi fejlődéshez kiszámítható folyamatok, hosszú távú tervezettség és folyamatos egyensúlyi helyzet szükségesek, különösen azokon a területeken, amelyek már bizonyítottak, brand-értékűek az országimázs számára. Immár negyedszázada rendre úgy alakulnak az események, hogy „zenén túli” területek ilyen-olyan kapcsolati tőkével rendelkező sűgőemberei találják ki, melyik a legjobb zenekar, melyiknek kellene sokkal több állami támogatást juttatni, melyik éppen a „trendi” együttes *(A szerk)*

Benne:

Végre átlátható viszonyokat kellene teremteni...

Interjú Hollerung Gáborral, a Budafoki Dohnányi Zenekar igazgatójával.

*„Egy dolognak nem volt a magyar zenei életben sosem becsülete: ahol rendszeres és hosszú távú munka folyik, annak nincs meg a kellő elismerése.”***A pénz „mindent visz”?**

Beszélgetés Horváth Zsoltal, a Pannon Filharmonikusok igazgatójával

*„Nemcsak a Pannon Filharmonikusok csapata éli át ezt a válságjelenséget, hanem a magyar zenei élet egésze. Az elvárdorlás a rendszerváltáskor kezdődött. ...Ma az ország legkíválóbb zenekari muzikusainak többsége az átlagbér alatt keres. Ez méltatlan.”***Egyre nehezebb az utánpótlás kérdése**

Beszélgetés Lendvai Györggyel, a MÁV Szimfonikusok igazgatójával

*„Az elmúlt években állományunk 10-12%-a ment el az Operába. Az oda felvett zenészek egy része aztán, az egy éves határozott idő lejáratá után kikerül az együttesből.”***Nekünk nemzetközi szinten kell muzikálnunk**

Ókovács Szilveszter: „...Mi mindent kizárólag szabályosan, transzparenssé csinálhatunk, következképp relatíve drágán, nehézkesen, állandóan jogászokká – és teljes támogatásunk 40%-át azonnal visszafizetve a kincstárba adóként-járuuléként: csak semmi pénzügyi-jogi kreatívkodás! Miközben örülök annak, hogy több muzikusunk is tagja a Fesztiválenekarnak, nem vagyok annyira naiv, hogy ne tudnám: az a zenekar kétszeres pénzzel simán biztosítja a megélhetésüket...”

(Kondor Katalin)

TISZTELETJEGGYEL

Trükkök és kényszerek

A krónikus tao-lenyűlök után nem kutakodik az adóhivatal, noha papíron olykor csak úgy jöhet össze a dokumentált nézőszám, ha nem regisztrált együtteseknek rendeznek – esetleg ellenőrizhetetlen külhoni – stadionkoncerteket. Az adófizetők pénzének fele ráadásul a rendszeren hereként élőködő közvetítők zsebébe kerül (ezt remekül ellesték a harácsoló könyvterjesztőktől), a „terméket” előállító zenész pedig mindeközben sok esetben – a statisztikából fehéren-feketén kiderülő módon – kényszervállalkozóként nélkülöz...

(Csontos János)

SZOLNOK

„Célunk, hogy a nemzeti címet megszerezzük”

Izaki Maszahiro kitüntetéséről, jubileumról, eredményekről, tervekről
Ünnepi esztendeje van idén a Szolnoki Szimfonikus Zenekarnak, hiszen a jubileumi koncertek mellett egy másik elismerés is szebbé tette az évüket, főzeneigazgatójuk, Izaki Maszahiro átvehette a Magyar Arany Érdemkeresztet.

(Réfi Zsuzsanna)

PÉCS

Évtizednyi biztonság, számos többletfeladat

A Pannon Filharmonikusok teljesítménye magasan ível felfelé, miközben a zenekar finanszírozását leíró görbe még mindig nem mutat meredek emelkedést. Horváth Zsolt igazgató szerint végre eldőlt: az együttes továbbra is az eddigi formában, önállóan dolgozhat tovább, sőt tíz esztendőre előre pontosan tudni fogják az állami támogatásuk nagyságát. Ezért azonban többletfeladatokat is vállalniuk kell.

(Réfi Zsuzsanna)

14

Áttetsző, tiszta, hajlékony hangok

Régizenei repertoárt épít a Pannon Filharmonikusok Fesztiválkórus
A zene világnapján, október 1-jén alapította meg a pécsi Pannon Filharmonikusok új együttesét, a Pannon Filharmonikusok Fesztiválkórust. A meghallgatásokat követően novemberben már el is kezdődött a próbák sora, amelyre különleges szempontok alapján válogatták a tagokat. Az énekkar élén Dobos László és Vass András áll.

(Réfi Zsuzsanna)

MISKOLC

„Mindenkinek túl kell lépnie a múlton”

Bár tavaly tavasszal drámainak tűnt a miskolci együttes helyzete, kedves zenész kollégái, zeneszeretete, valamint húsz éves koncertbérlete miatt Szászné Pónuzs Krisztina végül vállalta, hogy átveszi a zenekar irányítását. Az első, tűzoltással teli szezonot követően talán ez az idejű évad nevezhető igazán olyanoknak, amelyet az új vezetés elképzelt. Bár a kedélyek még nem csitulak el teljesen, s anyagilag sem vár könnyű időszak a miskolci szimfonikusokra, de a 2015/16-os szezonra már viszont a törzsközönség, a zenekar koncertjei pedig sikeresek. *(Réfi Zsuzsanna)*

17

HAGYATÉK

Hazakerült Dohnányi Ernő amerikai hagyatéka

Dohnányi Ernő, a 20. század magyar zenetörténetének egyik legemblematikusabb szereplője, életének utolsó éveit (1949–1960) a Florida State University zongora- és zeneszerzés professzoraként a Florida állambeli Tallahassee-ben töltötte. A közelmúltban több részletben Dohnányi amerikai hagyatékának jelentős hányada érkezett haza, Magyarországra.

(Kovács Ilona)

18

ÉLETPÁLYA-MODELL

Készül a művész életpályamodell

Dr. Gyimesi László nemcsak a művész életpályamodell átfogó koncepcióját dolgozta ki, hanem az előadó-művészeti törvény aprólékos módosításait is. Ha tehát szükség lesz változtatásokra, a pontos paragrafusok már rendelkezésre állnak.

(Réfi Zsuzsanna)

21

KRITIKA

HANGVERSENYEK

A Duna Szimfonikus Zenekar, a Nemzeti Filharmonikusok, a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara, a Zuglói Filharmonia, a Budafoki Dohnányi Zenekar, a Miskolci Szimfonikus Zenekar, a Pannon Filharmonikusok, a Győri Filharmonikus Zenekar, a Honvéd Férfikar és a MÁV Szimfonikusok hangversenyeiről.

*(Csengery Kristóf, Fittler Katalin, Kovács Ilona)***Benne: Egy koncert margójára – ahogyan a közönség hallja**

Az embernek jól esik, ha honfitársait egy külföldi hozzáértő dicséri, mondhatnám, dagad a melle, kivált, amikor az illető el sem akarja hinni, milyen nehéz anyagi körülmények között léteznek ezek a muzikusok.

(Kondor Katalin)

24

KÖNYV

Dohnányi amerikai évei

A valóság feltárásának és interpretálásának tudományos igényével született meg Dohnányi (észak-)amerikai éveinek krónikája is, melyet Kusz Veronika (*1980) monográfiája mutat be sokoldalúan a Rózsavölgyi és Társa musica scientia sorozatának részeként.

(Kovács Ilona)

35

ZENETÖRTÉNET

Egy intrika és következményei – A Hubay-Vecsey ügy

Vecsey Ferenc (1893–1935) a 20. század első harmadának világszerte elismert hegedűművésze volt. 1926-ban és 1927-ben, játékos célra adott 19 hangversenynek köszönhetően a magyar zenekultúra azon nagyságai közé került, akik elnyerték a legfelső vezetés elismerését is. Emiatt nevét később elhallgatták, negatív színben tüntették fel, vagy valótlanságokat írtak róla.

(Rakos Miklós)

37

MŰHELY

Mindennapi éneklés vagy heti két énekóra?

Ez év augusztusában a pécsi Europa Cantat nemzetközi kórusfesztivál alkalmából Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere a televízió kamerái előtt jelentette be, hogy célszerűnek látják bevezetni az iskolákba a mindennapi éneklést. A szakma, amellettször örömet fejezte ki az éneklés fontosságának felismerése okán, egyben számos aggodalmának is hangot adott, mivel nem szeretné, hogy a dicsérendő kezdeményezés pénz, paripa, fegyver híján a mindennapi testnevelés órák sanyarú sorára jusson.

(Kaizinger Rita)

43

Művészeti nevelés Európában?

Ebben az évben az észak-olaszországi Comóban rendezték meg a Reseo, vagyis az európai művészeti intézmények edukációs együttműködésének őszi rendes konferenciáját, a milánói világkiállítás rendezvénysorozatának részeként.

(Kaizinger Rita)

46

Utak a zene világába

– Borsodi módra –

Örök kérdés, hogy miként lehetne mindenkié a zene. Kodály Zoltán szerint teljes ember zene nélkül.

Mára tudományos kutatások bebizonyították azt, amit Kodály már régen felismert, hogy a zene nélkülözhetetlen az egészséges ember életéből. Teste-lelke meg-sínyli, ha időben nem kap megfelelő minőségű, neki való zenei táplálékot.

(Zsekov Éva Mónika)

48

PRÓBAJÁTÉKOK, HANGVERSENYNAPTÁR

50

ÚJ DÍSZKIVILÁGÍTÁST kapott a Zeneakadémia homlokzata. 2015. november 13-tól látható a Zeneakadémia új homlokzati díszvilágítása. Az időpont nem véletlen: a patinás intézmény első tanéve éppen 140 évvel ezelőtt, 1875. november 14-én indult el. A korszerű LED világítótestek és fényvetők alkotta díszvilágítás, amely a születésnaptól kezdve minden este, szürkülettől borítja fényárba a Zeneakadémia Liszt Ferenc téri főhomlokzatát, az épület több mint 13 milliárd forint értékű rekonstrukciós projektjének egyik utolsó elemeként valósult meg. A látványért összesen 216 darab, korszerű, LED technológiájú világítótest felelős, amelyek részben az épületen, rejtetten, részben a megújult téren elhelyezett kandeláberekre lettek elhelyezve. A világítási képben kiemelt szerepet kaptak a homlokzaton lévő szobrok, a felirati tábla, a címer és a két sarkon lévő obeliszk. A díszkivilágítás mintegy 55,5 millió forintot költséggel ez év nyarán készült el.

AZ OPERAHÁZ felújítása előtti utolsó szезon kezdődött el a főigazgató szerint. A felújítást kilenc hónaposra tervezik. Örökös tagja lett az intézménynek Barlay Zsuzsa magánénekes, Hágai Katalin balettművész, Misura Zsuzsa magánénekes és Volf Katalin balettművész, valamint posztumusz megkapta a címet Korondi György magánénekes és Laczó István magánénekes. Arany operaházi pecsétgyűrűt kapott 183 operaházi dolgozó, akik 25 éve dolgoznak a házban.

KODÁLY ZOLTÁNNÉ Péczely Saroltát köszöntötte 75. születésnapja alkalmából Balog Zoltán mellett Fekete György, a Magyar Művészeti Akadémia elnöke, Freund Tamás neurobiológus és Erdei Péter karnagy is november 9-én az Emberi Erőforrások Minisztériumában.

MMA-közgyűlés A magyar művésztszadalm és nemzeti közösségünk egészének jövője attól függ, hogy mennyire vagyunk képesek összefogni, és eredményeinkkel egymást erősíteni – fogalmazott Závogyán Magdolna kultúráért felelős helyettes államtitkár a Magyar Művészeti Akadémia (MMA) közgyűlését megnyitó beszédében.

HAZAI ÉS NEMZETKÖZI sztárok koncertjeivel, könyvbemutatóval, továbbá akusztikai tudományos konferenciával is ünnepli ötödik születésnapját a pécsi Kodály Központ ebben az évadban. 2016 nyaráig számos különlegességet, igazi zenei csemegéket kínálnak, amelyből egyaránt kedvére válogathat a populárisabb stílusokat, a jazzt vagy világzenét előnyben részesítő közönség. A produkciók kiválasztásánál fontos szempont volt, hogy az előadó többet mutasson meg magából, mint amit egy „átlagos” koncerten hallani lehet tőle. A pécsi Európa Kulturális Fővárosa program keretében épült Kodály Központ rendkívül népszerű, benne ez év október végéig 945 zenei és üzleti rendezvényt tartottak, a látogatók száma meghaladta a 407 ezret. Akusztikai adottságai révén az intézmény hangversenytermét Európa legjobbjai között tartják számon.

DOHNÁNYI ERNŐ-emléktáblát avatott fel Pröhle Gergely az Emberi Erőforrások Minisztériumának nemzetközi és európai ügyekért felelős helyettes államtitkára Floridában. Az ő kérésére volt október 23-án az eredetileg korábban tervezett megemlékezés, mert Dohnányit igaztalanul illették a kommunisták náci váddal.

Mentsük meg a Muzsikát?

2015. november 12-én Körner Tamás „Mentsük meg a Muzsikát!” tárgyú elektronikus levélben fordult a magyar művészeti élet számos tagjához és szervezeteihez. A Szövetségünk több tagzenekarához is eljuttatott levélben arról tájékoztatta a címzetteket, hogy „A magyar komolyzenei élet legrangosabb folyóirata, a Muzsika lehetetlen helyzetbe került. A Nemzeti Kulturális Alap, amelynek folyóirat támogatási alapja a Muzsika anyagi hátterének döntő részét biztosította, 2015-ben egyáltalán nem írt ki pályázatot. Az idén 59. évében járó folyóirat ötmillió forintos tartozást halmozott fel: ha ezt nem törleszti, nem fogja megérni a jubileumi 60. évet, megszűnik. Ha sikerülne a tartozást rendeznie, ez lehetővé tenné, hogy a lap átvészelje a jelenlegi kritikus periódust, bízván abban, hogy 2016-ban újra pályázni tud majd NKA támogatásra.”

A levélre – amelyben Körner Tamás a Muzsika megmentésében történő részvételre kéri a címzetteket – Retkes Attila, a Gramofon főszerkesztője az alábbiakat válaszolta:

„Kedves Tamás, kedves Kollégák!

Régóta szándékosan kerülöm a zenei élet pénzügyéről szóló szakmai vitáit. Megégettem magam (a politikában is) – inkább csak a szűkebb szakmámra figyelek.

Most azonban szólnom kell: **a Muzsika című folyóirat a 2013. évre 16 millió, a 2014. évre 16,5 millió; a 2015. évre pedig 17 millió forint kiemelt támogatást kapott a Nemzeti Kulturális Alaptól.** A vonatkozó hatályos döntés elolvasható itt: http://www.nka.hu/print/archivum/tamogatások/tamogatott_palyazatok/folyoirat-kiadas/folyoirat-kiadas_121214

Mindközben az összes többi zenei folyóirat (Magyar Zene, Magyar Egyházzene, Zene-Kar, Parlando és az általam szerkesztett Gramofon is) a szó szoros értelmében kivérzett. A Gramofon (mert a saját példámat tudom a legjobban) 2013-ban 3 millió forint, 2014-ben 1 millió forint, 2015-ben nulla forint NKA támogatásban részesült.

Hogy a Muzsika miért halmozott fel 5 millió forint tartozást, semmi közöm hozzá. De biztosan nem azért, mert az NKA nem támogatta kiemelten. Ezért fel kell tennem a kérdést, még ha megharagszanak is rám néhányan: **Mentsük meg a Muzsikát? Vagy végre szűnjön meg a Muzsika igazságtalan, kivételezett monopóliumhelyezete?**

Kedves Tamás! Ön évtizedekig küzdött, hogy a Budapesti Fesztiválzenekar lebontsa a magyar zenei élet rossz, káros monopóliumait. A zenei folyóirat-kiadásban miért akarunk egy rossz, káros monopóliumot fenntartani?

Köszönöm, hogy elolvasták.

Üdvözlettel: Retkes Attila”

[A hároméves támogatást elnyerő pályázók a támogatási időszakban nem pályázhatnak azonos témakörben. Jelenleg az NKA kollégiumainak küszöbön álló átalakítása befolyásolja a 2016. évi felhívások megjelentetését. (A Szerk)]

Kis magyar zenei helyzetkép

Lapunkban már sokszor használtuk az „állami hendikep” kifejezést, mindannyiszor remélve, hogy azok, akiknek az ország sikerének biztosítása a feladata, megértik, az eredményes művészi fejlődéshez kiszámítható folyamatok, hosszú távú tervezhetőség és folyamatos egyensúlyi helyzet szükségeltetik, különösen azokon a területeken, amelyek már bizonyítottak, brand-értékűek az országimázs számára.

Immár negyedszázada rendre úgy alakulnak az események, hogy „zenén túli” területek ilyen-olyan kapcsolati tőkével rendelkező sűgőemberei találják ki, melyik a legjobb zenekar, melyiknek kellene sokkal több állami támogatást juttatni, melyik éppen a „trending” együttes. Azok a jogalkotók pedig, akikkel hangversenyeken ritkán lehet találkozni, előszeretettel teremtenek gyakran olyan helyzetet, amely azáltal hozza hátrányos helyzetbe a zenekarok többségét, hogy egyeseknek jobb, míg a többieknek rosszabb feltételek közötti működést biztosít.

Így volt ez akkor, amikor a Fesztiválzenekart, majd – a kialakult áldatlan helyzeten javítandó – nem sokkal később az ÁHZ-t, újabb néhány év elteltével pedig a Rádiózenekart hozták „nyerő pozícióba”. (Ez utóbbinál aztán sikerült is korrigálni a „hibát” a Such György féle elvonásokkal, leépítésekkel.) De így volt ez később is, amikor az ÁHZ-ből született Nemzeti Filharmonikusokat, a Postás Szimfonikusokból lett Matáv zenekart, napjainkban pedig a Matáv zenekar maradványából kinövő Concerto Budapestet, legutóbb pedig az Operát látták el olyan apanázzsal, amely minimálisan elvárható az európai szinteket nézve, de ugyanakkor az a folyamat egyidejűleg egy olyan vákuumot hoz létre, amelynek kialakulása több magyar zenekart is működésképtelenné tehet, de legalábbis elszívhatja azok vezető muzsikusait. Most pedig – mint hírlík – újabb együttes tűnt fel a hivatásosok (nyilvántartott és központi költségvetésből támogatottak) láthatárán, amennyiben igaz, hogy megtették az első lépéseket a nyilvántartásba vétel irányába, no persze nem is akárhonnan jövő biztatással. Ez pedig az ún. Primarius Szimfonikus Zenekar, amelynek honlapján hirdetik a próbajátékokat, színhagyomány útján pedig a csábító anyagi kondíciókat. Ilyenkor indul el szinte minden esetben a „zenész népvándorlás” amely megtépázza a már működő együttesek összetételét, a kialakult hangzást, amelyet egy szimfonikus zenekarnál csak évek-évtizedek hosszú munkájával lehet létrehozni.

Mindeközben évek óta hiába várja a szakma, hogy megnyugtató és kiszámítható életpálya kínálatával itthon tudjuk tartani legtehetségesebb zenészeinket.

A magyar zenei élet rákfenéje a koncepció nélkülség, a rendszerszintű gondolkozás hiánya és a kettős mérce. A kettős mérce sehol sem célravezető. Főleg nem akkor, amikor valakik csupán odáig jutnak el a konzekvenciák levonásában, hogy Magyarországon sok a zenekar, de addig már nem, hogy ezek közül hánynak van saját alkalmazottja, (=kiszámítható életpálya) és hány ékeskedik „mások tollával”, vagy mindenhol feltűnő alkalmi kisegítőkkal. Így aztán ma már nem tudjuk a választ, hogy az összes magyar zenekari formáció egy időben színpadra ültetése esetén hány szék maradna üresen...

Politikusaink időnként ugyan formális kereteket próbálnak létrehozni, de vigyáznak arra, hogy maradjon elég kiskapu. Mi nálunk a természetes? Az, hogy amint megszületik egy szabályozó rendszer, világos kritériumokkal, azon nyomban elindul a „kabátok gombhoz igazítása”, és ahol ez nem megy, ott a „törvényen kívülség legalizálása”.

Joggal tehető fel – így, negyed évszázadnyi gombnyomásos kultúrpolitikai gyakorlat után – a kérdés: mikor jutunk el odáig, hogy a döntéshozók komolyan vegyék a saját maguk által létrehozott szabályrendszereket, és ne járuljanak hozzá hallgatólagos, vagy tevőleges módon ahhoz, hogy a támogatások nyertesei a különutasok legyenek, míg a többség rászorul a méltatlan munkákra, különféle formációkban való haknizásra, vagy külföldön keresi meg a megélhetésre valót. (a Szerk.)

Vége átlátható viszonyokat kellene teremteni...

Interjú Hollerung Gáborral, a Budafoki Dohnányi Zenekar igazgatójával

! Volt zenekari muzsikus, aki brutálisnak nevezte azt a pénzt, amit az Operaház kapott nemrég. Miközben mindegyikük hoztátette, nagyon örül, ha a zenei élet bármelyik szereplője jól él, de az arányosságra talán jobban kellene figyelni. Önöknél szintén „kiverte a biztosítékot” ez az összeg?

– Azt hiszem, nem az a fő kérdés, hogy az Operaháznak juttatott pénz sok-e, vagy kevés. Hadd kezdjem korábról. A magyar zenei életnek az elmúlt húsz évben az a legnagyobb rákfenéje, hogy örökké valaki éppen feltörő állapotban van.

! Ezen azt kell érteni, hogy akkor ez a „feltörő állapotú” társaság extra módon támogatandó?

– Nem egészen. Ha visszamegyünk a rendszerváltás utáni időszakra, megjelent ugye a Fesztiválzenekar, amelynek a Dohnányi Zenekar egyébként sokat „köszönhet”. Ak-

kor mi még ifjúsági zenekar voltunk, amikor '92-ben kialakult a Fesztiválzenekar összetétele, és tőlünk tucatnyi embert vettek föl. Igyekeztek mindenhol a legjobbkat megszerezni. Ennek a mechanizmusnak sosincs vége a magyar zenei életben. Ugye volt egy MATÁV korszak is, amikor a MATÁV óriási pénzhez jutott, akkor éppen náluk volt a csillag megígérve, tehát sok muzsikus odament. Aztán amikor a társaság válságba került, akkor menekülni kezdtek onnan a zenészek. A Rádiózenekarnak is volt olyan időszaka, amikor jelentősebb pénzhez jutott...

■ *No meg volt olyan, amikor jelentősen tönkretették.*

– Így van. A lényeg, hogy egy dolognak nem volt a magyar zenei életben sosem becsülete, pontosabban csak a pénz teremtettem meg ezt a becsületet. Ez pedig az, hogy ahol rendszeres és hosszú távú munka folyik, annak nincs meg a kellő elismerése. Talán nem is tudták – tudják azok, akik a pénzről döntenek, hogy ennek van-e jelentősége, vagy nincsen, s hogy az építkezés milyen fontos. Egyébként a világ megváltozott a mi szakmánkban is. Ha meggondoljuk, Amerikában a negyvenes-ötvenes évektől negyed évszázadon át volt ugyanaz a vezetője egy-egy zenekarnak, elég, ha csak a magyarokat említem, Ormándy, Széll, Doráti, akik zenekart neveltek. De Európa néhány országában is ugyanez volt jellemző. Ma egyszerűen elhisszük azt, hogy egy zenekar semmi másból nem áll, mint jól fizetett jó muzsikusokból, aztán a dolog magától megy.

■ *Ezzel azt állítja, hogy az a jó karmester, akinek van módja csapatot építeni?*

– Ez döntés kérdése. Magyarországon azért van három ember, aki az életét arra tette fel, hogy felneveljenek egy zenekart.

■ *Őn az egyik?*

– Igen. És Kocsis Zoltán, valamint Fischer Iván. Persze némileg a „savanyú a szőlő” alapján mondom, a mi támogatottságunk ugyanis soha sem közelítette meg egyetlen hozzánk hasonló zenekar támogatásának még csak a töredékét sem. Mi döntően a bevételeinkből vagyunk kénytelenek élni.

■ *Pusztán a bevételekből ma a kulturális élet bármelyik területén meg lehet élni?*

– A költségvetésünk több mint hatvan százaléka bevételekből származik. De most nem rólok van szó, hanem egy mechanizmusról. Az elmúlt huszonöt évben egyetlen kormány sem volt, amelynek lett volna igénye arra, hogy a kultúrpolitika lényegi elemeivel is foglalkozzon.

■ *Lehet, hogy igénye volt, csak koncepciója nem?*

– Talán mindkettő, de szerintem inkább igénye nem volt. Egyetlen időszakban sem volt elég sokszínű az az információmennyiség, amely alapján döntöttek. Egy politikusknak az a dolga, hogy mérlegeljen. Ha nem tud mérlegelni, akkor nem lehet rá haragudni.

■ *Már miért ne lehetne? Szerintem az a dolga, hogy olyan embereket hívjon segítségül a mérlegeléshez, akik a sokszínűséget biztosítják.*

– Még a zenész sem mérlegel mindig jól, azt kell mondjam.

■ *Művészemberről ez megbocsátható.*

– Nem így van. Neki is kell tudnia mérlegelni a munkájában, de főleg annak, aki a zenei területen vezetőként dolgozik. Összességében arról van szó, hogy arra a kérdésre, milyen arányok azok, amelyek egy adott nemzet zenekultúráját fejlesztik, milyen támogatási mechanizmusok szükségesek, válaszolni kellene. Ha erről a szakma nem képes valamit fülbe sügni a politikuskoknak, akkor lesz, aki fülbe süg a szakma helyett, és azok garantáltan partikuláris érdekeket képviselnek.

■ *Azért nem sugdos a szakma senkinek a fülébe, mert nincs elképzelése, mert gyáva, vagy, netán nem ismer „fület”, amelybe süghatna?*

– A szakma ugyanúgy megosztott, mint oly sok más szakma, és lelke mélyén sok ember azt hiszi, hogy a másik hullája az ő életének a záloga. Mi művészek azért lehetnénk ennél kicsit humánusabbak, intelligensebbek, meg érzékenyebbek.

■ *Ezzel a mondattal most azt is kimondta, hogy nem áll össze egy olyan csapat a szakmában, amely egységesen tudná képviselni az ágazati érdekeket?*

– Így van. Ebből a szempontból én reménytelenül naiv vagyok, mert mélységesen hiszem, hogy az érdekezések erősíthetnek bennünket. A mi egész szakmánkra jellemző – most a zenekarokra gondolok –, hogy nagyon jóban vagyunk egymással, de soha, egyetlen érzékeny kérdésben nem tudunk igazán őszintén beszélgetni. Márpedig ennek súlyos ára van. Hiszen ha akarjuk, ha nem, azt a már megnevezett két zenekart leszámítva, amelyben folyik műhelymunka, és a fizetések is elég jók ahhoz, hogy ne lehessen tagokat elcsábítani, az összes többi zenekar minőségére megy ennek az őszinteségnek a hiánya. Szóval arra az alapkérdésre nem tudunk válaszolni huszonöt év alatt, hogy miért is működik a magyar zenei élet mind a mai napig a mögöttünk hagyott szocializmus teljes struktúrájával.

■ *Mit értsünk ezen?*

– Azt például, hogy a Belügyminisztérium utódintézménye tart fenn egy zenekart. Viccből is mondhatnám, de nem vicc, mi vagyunk a legkorszerűbb együttes. Mert mi egy helyi önkormányzatnak vagyunk a zenekara. Ennek az a története, hogy amikor 1993-ban, éppen a „Fesztiválzenekaros csapás” után a társulatunk az életképtelenség szélére jutott, az akkori igazgató, Nemes László rávette az akkori önkormányzatot, tegyük meg az intézménnyé válás első lépését. Ez meg is történt. Persze meglehet, a polgármester néhány év után már átkozta magát, mert nem tudta, mit jelent az, hogy egy zenekar valóban zenekar maradjon. Amióta én vezetem az együttest, lassan tizenöt éve, talán háromszor is meg akartak szüntetni bennünket, vagy legalábbis változtatásokat tenni, mert finanszírozhatatlannak tartották a működésünket. És valószínűleg mi sem léteznénk már, ha ez a TAO nem lenne, mert mi azért létezőnk, mert magas a jegybevételeink. Sok olyan programunk van, amelyet lehet támadni azzal, hogy populáris, de hát évi három-négy ilyenből eltartjuk a maradék hetven klasszikus programunkat.

■ *Akkor magában egy közgazdász veszett el, azaz nem veszett el.*

– Ha van bennem ilyen tehetség, ha nincs, én inkább abban hiszek, hogy kemény, rendszeres munkával, és nyitott gondolkodással az emberek kreativitását ébren lehet tartani. Ennek köszönhetjük, hogy a zenekarunk ilyen sokszínű. Az embereim kreatívok, én pedig igyekszem nekik teret adni.

■ *Ha továbbra is fennmarad a zenészcsábítás jelensége, akkor továbbra is igencsak szükségük lesz a kreativitásukra. Tényleg, mostanában hány emberük ment el az operába?*

– Sok. Mi ezt nagyon keményen megszenvedtük, mert egyik reggel arra ébredtünk, hogy az öt kürtösünkből három felvettek az Operaházba. Ütőseink közül is elment kettő. Ráadásul nagyon rossz pillanatban történt mindez, a kollegák közölték, holnap be kell állniuk. Nos, azt hisszük, ha valahova pénzt adunk, az jó dolog. Jó is annak, aki kapja, mert annak lehetőséget teremt. Csak azt nem gondoljuk végig, hogy ez az egész mechanizmusra milyen hatással van. Részben az egyenlőtlenség okán, amely összességében egy olyan mozgást indít be a szakmában, ami a többi együttes számára nem jó. Az a kérdés, a politika képes-e arra választ adni, hogy ha fölemeli X

társadalmi rétegnek a fizetését, akkor mi történik az Y társadalmi réteggel? Az is igaz persze, hogy semmilyen piramisnak a teteje nem áll meg, csak akkor, ha az alján is van valami. És az lehetőleg stabil. Lehet rosszul dönteni, hogy ki van az alján, és ki van a tetején, de az biztos, hogy ha valamelyik kocka kiesik, akkor az építmény nem funkcionál jól. És az is biztos, nem tudunk válaszolni arra a kérdésre sem, hogy a társadalom mely szegmenseinek kellene finanszíroznia egy-egy zenekart. Az európai gyakorlatban az állam finanszírozza a zenekarokat. Egyformán. Illetve magára veszi a döntés terhét, és azt mondja, te egy első kategóriás zenekar vagy, te egy második kategóriás, és ezen kategóriák ismérveit igyekszik relatíve egyszerű logika alapján meghatározni. Ezt most kissé leegyszerűsítve mondtam el, de az biztos, hogy összességében egyenlő pályákat, esélyeket kínál. Megismétlem, arra lenne szükség, hogy képesek legyünk egy szakma mechanizmusát eldönteni. S azt is elhatározni, hány támogatott zenekarra, színházra, balett együttesre, stb. van szükség. Nem vitatom, hogy ennek a „macerának” a vállalásához bátorság kell, de végre átlátható viszonyokat kellene teremteni.

A pénz „mindent visz”?

Beszélgetés Horváth Zsolttal, a Pannon Filharmonikusok igazgatójával

I Akik a magyar művészeti életet figyelik, azoknak nem mondunk újat, ha azt állítjuk, rendkívül sok tehetséges, jó muzsik, és jó együttes van Magyarországon. Amióta beléptünk az Európai Unióba, s „határtalanná” vált a földrész, azóta sok zenészünk válogathat a jobbnál jobb ajánlatok közül. És válogat is. Ha a művészek olyan ajánlatot kapnak, ami az anyagiakat illetően többszörösét jelenti a hazai kereseteknek, akkor elmennek. Önök mikor élték át ezt a helyzetet először?

– Nemcsak a Pannon Filharmonikusok csapata éli át ezt a válságjelenséget, hanem a magyar zenei élet egésze. Az elvándorlás a rendszerváltáskor kezdődött. Én az időtájt érettségiztem, az én évfolyamom már megtehetette, hogy Nyugat-Európába menjen zeneakadémiára, mint ahogy ezt magam is tettem. Bécsben végeztem. És valóban, az évfolyam legtehetségesebbjei voltak azok, akik arra a következtetésre jutottak, a partitúrában pontosan ugyanaz a hang

van Berlinben, mint Budapesten, s az élet-körülmények különbözőségeiről is voltak fogalmaik. Ezt csak azért idéztem fel, mert én ugyan visszajöttem, de a döntő többség megtalálta Nyugat-Európában a helyét, s mára már középkorú emberek. Vagyis arra szeretnék rámutatni, hogy a szakmánk, mely egy nonverbális művészeti ág, már a kilencvenes évek elején abba a helyzetbe került, hogy a művészeti együttesekről, de az egyes művészek sorsáról is gondolkodásra kellett volna készítenie a magyar társadalmat s vele az államot, hiszen a művészeti intézmények esetében – egy kivételtől eltekintve – mindegyiknek a magyar állam a fenntartója. Fontos lett volna az ágazati stratégia korai felvázolása. Hiszen halljuk, és sokszor halljuk, hogy Magyarország zenei nagyhatalom, ami így is van. Már akkoriban szükséges lett volna arról gondolkodni, mi a módja és lehetősége annak, hogy egyrészt itthon tartsuk a tehetségeket, másrészt olyan pályáivét rajzoljunk fel számukra, mely világosan megmutatja, mi az, amit egy-egy zenei közösségben bejáráhatnak. Az elmúlt huszonöt évben persze voltak nagyon biztató jelek, amikor az előadó művészetről koncepcionálisan gondolkodott az állam, például született egy előadó-művészeti törvény, amely rendkívül fontos.

I Nem gondolja, hogy egy ilyen törvényt is felülír az, ami a magyar társadalomnak jól érzékelhető bánata, hiszen nagyon sokan mentek el az országból, hogy a pénz „mindent visz” manapság? El lehet menni egyrészt azért, mert mint művész, azt mondom, ahová hívnak, az olyan fantasztikusan jó színvonalú társaság, amelyben én csak fejlődhetek szakmailag. És el lehet menni a hazaiaknál szakmailag jóval alacsonyabb színvonalú együttesekhez is, amelyek viszont többszörösét fizetik a magyar kereseteknek.

– Az elmenetel két fő oka valóban ez. Említette, milyen sok jó zenei társulat van Magyarországon. Egyetértünk. Egy művész nem véletlenül kerül valahová, hanem társulatot, közösséget próbál keresni magának. A közösségről, a műhelyről kell gondoskodni. Még nagyon fiatal az a törekvés, hogy Magyarországnak legyenek nemzetközi szinten meghatározó értékkel, „brand-értékkel” bíró művészeti együttesei. Vállalom a véleményemet, amikor ki mondom, egyelőre nem nagyon vannak ilyenek, viszont a Fesztiválzenekart mindenképpen meg kell említenünk mint az elsőt, mely ki tudott lépni nemzetközi szín-

térre, és oda pozícionálta magát, ahová érteke szerint való.

I Így van, de azért lecsapom a labdát. Jól emlékszem megalakulásuk történetére. A Magyar Rádióban dolgozva láttuk, hány zenekari tagot csábított el a Fesztiválzenekar tőlünk. Ugyanakkor hozzáteszem, valóban minden zenekar megszervezéséhez kell egy tehetséges vivőember, aki ez esetben megvolt. Ha ő nem tudta volna kiharcolni azt, hogy olyan mértékben támogassa a város a Fesztiválzenekart, amilyen mértékben támogatta, akkor csábítani sem tudott volna. Tehát ha pénz van, és tehetség, akkor már nem olyan nehéz összehozni egy zenekart.

– Ez azért korántsem ilyen egyszerű, a Fesztiválzenekar esetén sem lehetett az. Magyarországon tizenhét hivatásos szimfonikus zenekar létezik. Érdemes feltennünk a kérdést, hogy ennek a tizenhét együttesnek a tulajdonosa, a fenntartó állam, a zenekarok művészeti irányítói, akár a tagok is, vajon valóban stratégiaileg gondolkodnak-e? Valóban meghatároztuk-e, hogy ezeket az együtteseket miért is tartjuk fenn, hová pozícionáljuk őket, milyen pályáivét szeretnénk velük befuttatni, s ehhez milyen körülményeket tudunk biztosítani? A Fesztiválzenekart azért tartom feltétlenül említésre méltónak, mert talán az volt az első, ahol mindezekre a kérdésekre megpróbáltak választ adni. Sikertörténet az övék. Talán a Nemzeti Filharmonikus Zenekar másfél évtizeddel ezelőtti megújulása a következő olyan állomás, amikor egy ilyen közösségről gondoltak valamit. Magáról az intézményről, s ennek megfelelően a benne lévő művészekről is.

Az volt az ön kérdésének a másik szála, hogy mi történik az egyénnel, az egzisztenciájával. Élheti-e az értelmiségi léte? Ma az ország legkiválóbb zenekari muzsikusaik többsége az átlagbér alatt keres. Ez méltatlan. A szövetségünk, a szakmánk ma is azzal küzd, hogy a változások egyelőre csak formálisan történtek meg. Az előadó-művészeti törvényt már említettem, aztán egy körrel később a nemzeti zenekarok kiemelése is bekövetkezett, köztük a mi zenekarunk is, tehát a jogi státuszt tekintve jó a helyzet, ugyanakkor az még valóban várat magára, hogy ezt igazán megtöltsük tartalommal. A Pannon Filharmonikusok talán a harmadik ebben a sorban, hiszen arról számolhatok be, hogy Pécssett tíz éve nagyon tudatos kulturális építkezés folyik, s

annak a zenekarunk is egyik nyertese. Sok hullámot túléltünk, bővültek a lehetőségeink, ezek ismertek, mégis a dolgok nagyon ad-hoc jelleggel történnek, középtávra sem látunk el, nemhogy hosszabb távra.

┃ *Értsem úgy, hogy nem tudnak még középtávra sem tervezni?*

– Költségvetési évek vannak, egy zenekar vezetőségének fogalma sincs arról december 15.-én, hogy a következő évadjára lekötött művészeket miből fogja kifizetni, sőt, ha jogilag helyesen akarunk eljárni, akkor le sem köthetnénk őket, hiszen mire kötjük le? Nincsen büdzsénk. De hát mindegyikünk így él, s valóban nagyon nehéz a műhely életét közép és hosszú távon megtervezni, a benne dolgozó egyénét meg szinte lehetetlen.

┃ *A legfrissebb kedélyborzoló történet a zenekarok háza táján az, hogy – idézem az egyik muzsikust – amióta az Opera ezt a brutális támogatást kapja, sorra csábítja el a jó muzikusokat. Valóban így van? S ha igen, hogyan lehet így tervezni? Mi történik, ha egyszerre három fűvös távozik, holnap meg koncert lesz?*

– Ez egy szakmán belüli kannibalizmus, egy ágazaton belüli probléma, de ne felejtjük el, hogy a dolog kétarcú. Emelkedettség szükségeltetik ahhoz, hogy örülni is tudjunk, hiszen van minek örülni. Valódi öröme ad okot, hogy az ágazatba sok pénz érkezett, és a zenekari árokban ülő brácsaművésznek is jutott a tízmilliárdos támogatásból. Arról a bérszínvonalról, ami ott kialakult, egy szóval sem állítjuk, hogy ne lenne jogos. Azzal a szándékkal is egyet kell értenünk, mely a nemzeti operát oda szeretné juttatni, hogy húsz év múlva egy sorban említhető legyen Európa nagy operaházaival. Azért nehéz az emelkedett örömet megtartani, mert máshol a támogatás emelkedésének ilyen íve még nem látszik, pedig szükség volna rá.

┃ *Én is földhöz ragadt leszek. Tudniillik olyan eretnek gondolatok is megfogalmazódtak bennem, hogy túl sok ebben az országban a tehetség. Ez egyrészt áldás, másrészt átok. Néha ugyanis megalázó helyzeteket teremt. Egy kormánynak valóban nagyon nehéz lehet eldönteni, hogy a rengeteg tehetség közül kit támogasson. Távolról úgy tűnik, nem kérnek segítséget a döntéseikhez a valóban illetékesektől, talán nem jók a tanácsadók sem, s nincs párbeszéd.*

– A mindenkori kormányzat – kivétel nél-

kül – zavarban van ezzel a témával szemben. Tényleg sok a zenekar. Erről nem szeret a szakma beszélni, hiszen önmagunkat védjük természetesen. De mégis, meg kell jegyezni, Bécsnek négy hivatásos szimfonikus zenekara van, Berlinnek sem sokkal több. Budapestnek tíz. Ezek olyan strukturális kérdések, melyek megválaszolásával huszonöt éve adósak vagyunk.

┃ *Ez bátorság hiány?*

– Lehet, hogy a kormányzat részéről a bátorság hiánya, a szakma részéről viszont egy vélt vagy valós önvédelem, egy egzisztenciális félelem. A kommunikáció meg valóban egy kényes dolog. Hiszen kérdezhetnénk, hogy valóban a szakma-e a megfelelő tárgyaló partnere egy kulturális stratégiát felvázoló felelős kormányzatnak? Hiszen az ágazat önmagát védi, és azzal is jogosan érvel, hogy van közönsége. Nem is kicsi! Telt házak előtt játszunk. Minden érvet mérlegre tenni nem könnyű.

┃ *Mi lenne a megoldás? El kell fogadnunk, hogy ilyen viharok, mint amit az operaházi „meglepetés” okozott, mindig lesznek?*

– Ha a saját helyzetünkben indulok ki, azt azért nagyon nehéz elfogadni, hogy viharok mindig lesznek. A Pannon Filharmonikusok igazgatójaként elképzelni sem szeretném azt a helyzetet, hogy miután 2003-ban egy felelősen kidolgozott, a tulajdonos asztalára letett stratégia mentén történt egy megújulás nálunk, majd következett egy tizenegy éves építkezés, amely mára azt az eredményt hozta, hogy az együttes két nappal ezelőtt Londonban aratott hatalmas sikert...

┃ *Ma este pedig Anja Harterost, a híres szopránt kísérik a Művészetek Palotájában!*

– Igen. Vagyis az együttes mára odajutott, hogy Magyarország vezető zenekarai között említhetjük, s a nemzetközi piacra lépés fázisait építgetjük. Ha egy ilyen fázisban kitűnő muzikusokat veszítünk el az anyagi okok miatt történő, szakmán belüli vándorlás miatt, az olyan rendszerhibákra mutat rá, amelyek azt jelzik, hogy minden együttesről még nem gondolkodott el felelősen a tulajdonosa, és nincs egységes ágazati politika a sorsunkkal kapcsolatban. Biztos vagyok benne, hogy az Operaház által a maga számára megrajzolt pályáiv megvalósításakor az ehhez nyújtott támogatással senkinek sem volt szándékában más együttesek, köztük a mienk évtizedes építkezési folyamatát megtörni.

Egyre nehezebb az utánpótlás kérdése

Lendvai Györggyel, a MÁV Zenekar igazgatójával az elmúlt időszakban több interjút is készíttettem, elsősorban újraválasztása okán. Ezúttal csak arra voltam kíváncsi, mi volt az első gondolata, amikor az Operaház újjabb – nem csekély – támogatásáról értesült?

Íme, a válasz:

– Az Előadó Művészeti Törvény a kiemelt és a nemzeti kategóriában viszonylag átlátható finanszírozást biztosít, amelynek van egy rendszere és mechanizmusa. Időről időre szembesülünk azonban azzal, hogy némely együttesek különböző állami forrásokból – általában személyes kapcsolatok révén – relatíve kiugróan magas támogatásban részesülnek. Ez persze egy olyan kiemelt intézménynél, mint az Operaház érthető, a mértékét nehéz megítélni. Mindenesetre ez az egy intézmény több mint tízszeresét kapja annak, amit a több tucat regisztrált zenekar és énekkar együttesen. Annak nagyon örültünk, hogy újranyílt az Erkel Színház. Az újjáalakuló Erkel zenekar elszívó hatása azonban sokunkat érintett és érint.

┃ *Ha most hirtelen eltávozna a zenekartól két-három kulcsember, tudnák-e őket pótolni napokon belül, mert mondjuk, éppen koncertjük van másnap?*

– Ez megtörtént már velünk, egyik nyáron öt vezető muzikusunkat csábították el az Erkel Színház zenekarába – próbajáték nélkül. Átmenetileg kiváló kiegészítőkké tudtuk őket pótolni. Később, próbajátékokat követően többnyire sikerült helyettük felveszünk muzikusokat. Azonban van olyan poszt is, amelyre évek óta nem találunk megfelelő munkaerőt. Egyre nehezebb az utánpótlás kérdése. Sem az Európai Unió országaival, sem pedig néhány hazai együttesrel nem tudunk versenyezni a zenészekért. A muzikusnak pedig érdemes egy harmadosztályú együtteshez is kiszereződni, ha csak az anyagiakat tekintjük. Ez a munkaerő piac törvénye. Ami persze nem mindig hátrányos. Senki nem kesergett például annak idején azon, hogy mi lesz a kolozsvári zenei élettel, amikor kiváló zenészek tucatjai jöttek át onnan Magyarországra. De ezért is fontos a zenész életútja-modell kidolgozása, hogy valamennyire kiszámítható alternatívát jelentsen.

┃ *Távoztak-e a zenekartól muzikusok az operaházi támogatás csábító erejének „hála” mostanában?*

KIS MAGYAR ZENEI HELYZETKÉP

– Igen, az elmúlt években állományunk 10–12%-a ment el az Operába. Az oda felvett zenészek egy része, az egy éves határozott idő lejáta után kikerül az együttesből. Néhány muzsikos így került a zenekarunkhoz. Nehezen érthető ez a magas fluktuáció egy operaházi zenekar esetében. A zenekari munka egyik lényege, hogy egy állandó társaság játszik együtt évekig, így alakulhat ki az egységes hangzás, intonálás, frazeálás stb. Egy opera-zenekarnál különösen fontos a rutin, a repertoár ismeret. Ha minden évben kicserélődik a társulat egy része, mert a próbajátékon valaki éppen jobban játszik el egy koncert tételt, meg néhány zenekari részletet, akkor a zenekari csapatmunka lényegevész el.

Nekünk nemzetközi szinten kell muzsikálnunk

Fenti interjúkkal kapcsolatban megkerestük Ókovács Szilvesztert, az Operaház főigazgatóját, aki lapunk számára az alábbiakat juttatta el:

– Először nézzük, egyáltalán „hatalmas támogatásról” van-e szó? 5,7 milliárd Ft volt 2011-ben az Opera állami támogatása, amikor rám bízta az intézmény irányítását. Most 9,3, és jövőre sem emelkedik. Ebből 2500 programot hozunk létre, közte csak idén 77 különböző egész estés opera és balett 430 nagytermi valamint 50 kistermi előadását. Van két nagy és elavult technikával bíró színházunk (az egyik Közép-Európa legnagyobb ültetett színházi tere!), 550 000 nézővel. Utóbbi szám a duplája a 2011-esnek.

De az Opera nem pusztán egy szimfonikus zenekar, hanem egy „holding”: mielőtt még a végén úgy tűnne, hogy tízmilliárdot költ a zenekarára. A három legnagyobb magyar művészeti együttes, a 210 fős óriás zenekar (az NFZ duplája!), az extrachorokkal gyakran 200 fős énekkar, a 140 fős balett társulat és a 60 fős gyermekkar mellett egy komplett, 90 fős díszlet- jelmez- és kellékgyárat is működtetünk itt, amely önmagában 11 különféle üzemet jelent. 150 fős műszaki cég mozgatja, építi, bontja, raktározza, világítja, kellékezi a színpadokat, egy 100 fős irodaház szolgálja ki és szervezi mindezeket, egy nagy értékesítési- és jegyiroda küzd meg – többek között – a napi több mint 3000 db jegy eladásával, amit komplett kommunikációs- szponzorációs-

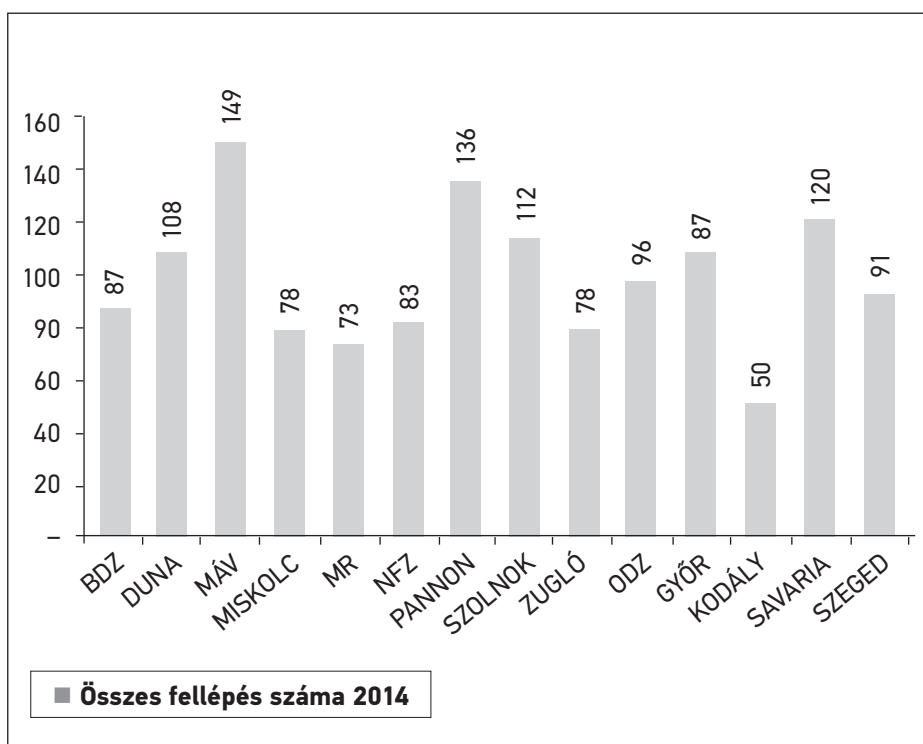
protokoll- és reklám „ügynökség” támogat – szintén házon belül. Valamint működik egy intakt építészeti-beruházási iroda is, merthogy elvégzett és küszöbönálló fejlesztéseinket nem készen kapjuk, hanem magunknak kell menedzselni. És van 150 magyar énekes szólistánk, számos karmesterünk, korrepetitorunk is, a takarító, őrző, vendéglátó, ültető-ruhatáros tevékenység külön cégekbe kiszervezve rég (csak az utóbbiak 110-en vannak). És akkor nem beszéltünk egy 60 fős ingatlankezelő vállalatról, amely az Opera alsó hangon 150 mrd-ra taksált ingatlanvagyonát igyekszik működtetni, szervizelni – újra nyomatékossítom: nem modernizált vagy vadonatúj épületeket, hanem lerobbant műemlékeket, ahol még próbatermek sincsenek, azokat a raktárakkal együtt bérelni kell: ez önmagában 11 különböző bérleményt jelent. Hát ez az Opera, 1500 ember, hiányszerepeken nagyszámú külföldi énekessel, táncossal, karmesterrel, és alkotó teamekkel: rendezővel, koreográfussal, díszlettervezővel, dizájnerrel, világítástervezővel, balettmesterrel súlyosbítva, akik nyugati gázsit és minőséget feltételeznek. Igen, ez mind az Opera, elnézést, ha hosszú voltam. Nem egy próbaterem, néhány hangszer vagy hangszerbérleti szerződés, kottapult és ötven állásba vett zenész.

De ha már itt tartunk. Az átlagos szimfonikus zenekari zenész egy évben játszik 15-20 teljes estés koncertprogramot, amely másfél

óra zene a csillogó pódiumon, többnyire kiváló akusztikájú helyeken. Az operaházi kollégának időnként 4 órás, nagyfokú alkalmazkodást követelő műveket kell próbálnia és eljátszania, szinte minden nap mást és más karmesterrel, extrém koncentrációban, szólókkal gazdagon – árokban, porban, sötétben, szőnyegbolti akusztikában, ahol minden hallatszik. Az operaházi muzsikos bére jelenleg bruttó 250–350e Ft. Többet csak akkor keres, ha előadást is játszik: nyáron például semmit sem! Novemberben többen kifutnak a havi 32 szolgálatból, sokat dolgoznak tehát, és éppen holnap kezdődik a belső minősítésük, amin ki is lehet esni a zenekarból! Aranyélet? Hát nem tudom, de hogy ide válogatott csapat kell, az biztos. Tényleg akkor lenne jó világ, ha a legnehezebb zenei kihívásoknak a leggyengébb muzsikosokat tennénk ki? Ki vállalhat ilyet? És aki szolidaritást vállalva (bármit is jelentsen ez) tiltakozna az Opera zenekarának harmadolása miatt, az annak se örül, ha harmadával bővítjük a zenekart? Ki érti ezt, semmi se jó? (1. ábra)

És akkor engedjenek meg még néhány ultraösszinte sort, végül is ez a magyar zenekari szféra újságja. A Fesztiválzenekar szakmai rangját senki nem kérdőjelezi meg, nagyszerű együttes. Az Operában a NAV, a KEHI, az ÁSZ és az EMMI belső ellenőrzése egymás kezéből kapkodja a kilincset, ezért (is és értékvalasztásunknak megfelelő belső indíttatásból) mi mindent kizárólag szabá-

1. ábra: Összes fellépés száma 2014–2015

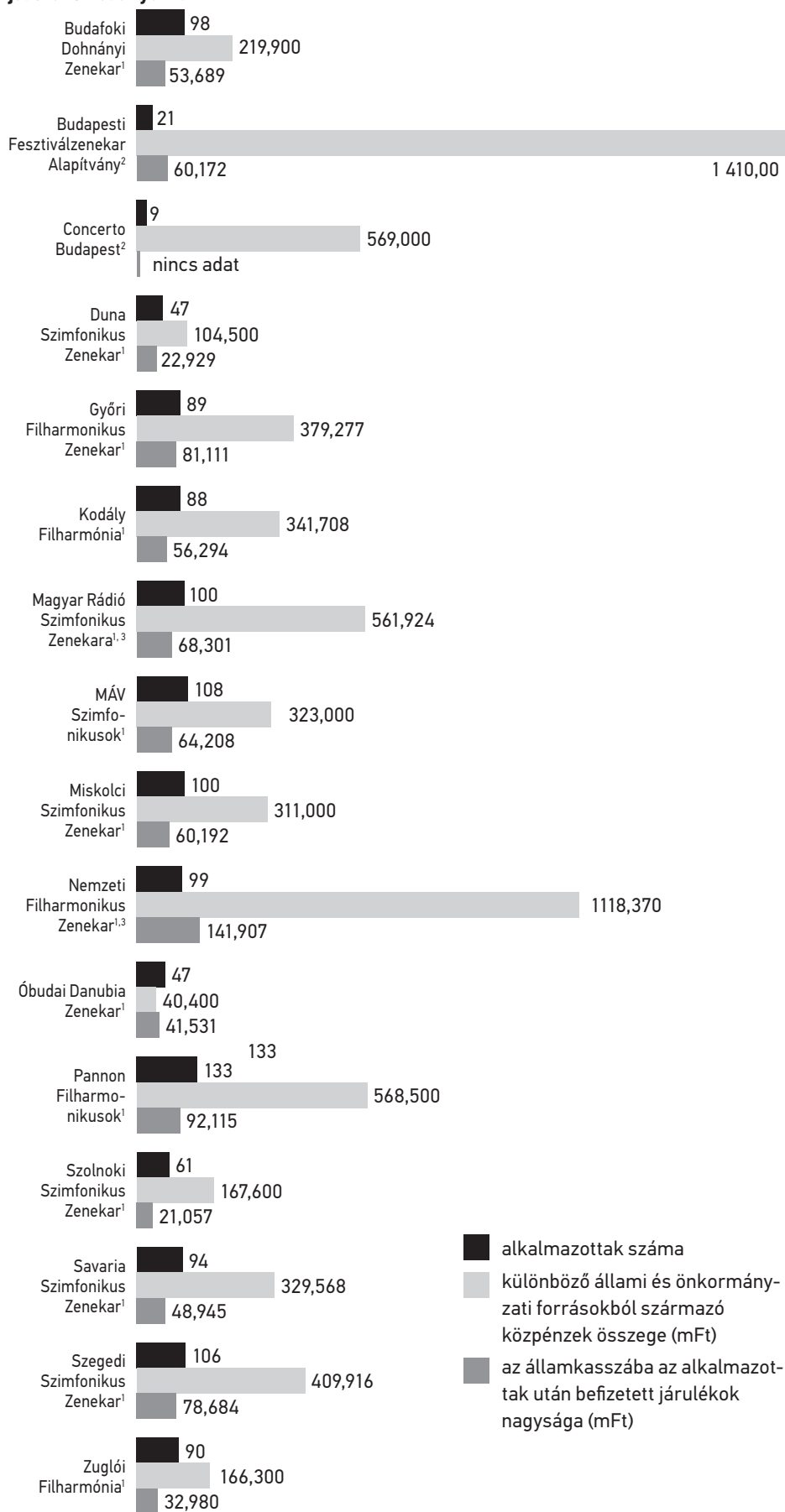

lyosan, transzparensten csinálhatunk, következtetésképp relatíve drágán, nehézkesen, állandóan jogászokodva – és teljes támogatásunk 40%-át azonnal visszafizetve a kincstárba adóként-járulékként: csak semmi pénzügyi-jogi kreatívkodás! Miközben örülök annak, hogy több muzsikuskunk is tagja a Fesztiválzenekarnak, nem vagyok annyira naiv, hogy ne tudnám: az a zenekar kétszeres pénzzel simán biztosítja a megélhetésüket, ők azonban minket is erősítenek: mert az Operából lesz nyugdíjuk. A Nemzeti Filharmonikusok szerintem ugyanannyira kiváló együttes, de oda Kocsis Zoltán megfellebbezhetetlen szakmai tekintélye kellett mint védernyő: ugye, emlékeznek, mindenki mást lesodort volna az együttes éléről a vihar, ha vállalja azt a minőségfejlesztést, amitől Kocsis nem tágitott. Az Opera ellenben szakszervezetekkel, Közalkalmazotti Tanáccsal küzd, állandóan érdeket egyeztet, 110 oldalas Kollektív Szerződést kénytelen kötni: valahogy nem élvez védettséget, és valahogy adja magát, hogy mások rendre beletörölhessék a személyes keserűségüket, amely lehet jogos, de annak okai mi biztosan nem vagyunk. Ha fejlődünk az is probléma, ha szabályos minősítést tartunk az Opera közalkalmazottai között, azért is meg fogjuk kapni a magunkét, nincs kétségem, hogy rengeteg ún. „szolidaritás”, feljelentő levél és inszINUÁCIÓ áramlik majd – bár ne lenne igazam. (2. ábra)

Pedig nekünk nemzetközi szinten kell „muzsikálnunk”, mert épületünk, intézményünk, teljesítményünk a nemzet kirakata: este a Királyi Páholyban, de a nézőtér bármely pontján ismert és elismert potentát ülhet. Király, miniszterelnök, üzletember vagy kisnyugdíjas Lentiből, aki ugyanúgy az ország egyetlen operaintézményébe vetette a bizalmát, egész nap utazott és utazik majd vissza. A kollégák a legnagyobb jószándékkal almát méregetnek dinnyéhez: az Opera magában állt mindig, és aki hasonlítani akarja, minimum a cikkemet nyitó gondolatmenettel kezdje, és hasonlítson inkább Párizshoz bennünket, mi abban a ligában kell, hogy játsszunk. (Nos, a szintén kétszínház Opera de Paris költségvetésének a 18%-án működünk...) A régi teljesítmény háromszorosát nyújtjuk magasabb színvonalon, kétszeres közönség előtt, másfélszeres pénzért – és ez másfélszeres létszámot is jelent. Senki se cserélne velünk, a kollégákkal és velem se, ha tudná, milyen hajtásban vagyunk, s míg fejlesztéseink végére nem érünk, milyen feltételek között. De nem tudják.

(Kondor Katalin)

2. ábra: Alkalmazottak száma – államkasszából származó támogatások és befizetett járulékok aránya 2014

¹ forrás: MSZSZS adatlap (Teljes és részmunkaidőben, művészi, valamint nem művészi munkakörben foglalkoztatottak száma)

² forrás: http://nav.gov.hu/nav/adatbazisok/adatbleker/afaalanyok/afaalanyok_egyszeru

³ becsült adat, a zenekarra jutó hányad a kórusok és a kottatár nélkül

TISZTELETJEGGYEL

Trükkök és kényszerek

Szintén zenész? És szintén megélhetési nehézségekkel küzd? Ez a két mondat szerencsésebb országokban egyszerűen nem kerülhetne egymás mellé – főleg, ha szimfonikus zenekari tagokról van szó. A mi országunk sok tekintetben szerencsés; ebben történetesen nem. A kultúra e szférájában is – hasonlatosan néhány más alrendszerhez – egyszerre van jelen a szűkölködés és a pazarlás.

De vajon így kell ennek lennie? Nem hiszek a fatalizmusban, ezért részemről egyértelmű „nem” a válasz. A megoldáshoz azonban az ellentmondás okait kell feltárni. Akár úgy is, hogy ezerszer elmondott tényeket és anomáliákat emlegetünk fel újra meg újra.

A jelenlegi szimfonikus zenekari struktúra nagyjából még mindig a diktatúra öröksége, s a demokratikus berendezkedés negyedszázad alatt sem tudott érdemben változtatni rajta. Pontosabban az érdekképviselőt tudott, de a finanszírozáson kevésbé: sőt, az egyenlők között vannak egyenlőbbek, ilyen-olyan okból kivételezettek. Egy-egy zenekarvezető lobbijere nemcsak a presztízsré és elismertségre, hanem az anyagiakra is döntő hatással van. A politikai változásokkal legfeljebb az ügyeletes kedvencek kiléte változik.

Miközben a kivételezettek élnek világukat, a legtöbb szimfonikus zenekar muzikusainak a bére évek óta stagnál. A pedagógus bértábla olyan mértékű elszívó hatással jár, hogy már-már működésképtelenné válnak egyes vidéki zenekarok, ahol a tagok potenciálisan zenetanárok. A központi költségvetési támogatás szerint három csoport van a nyilvántartásba vett együttesek számára: nemzeti, kiemelt és pályázati. Értelemszerűen a harmadik csoportba tartozók élnek leginkább egyik napról a másikra. A zenész életpálya-modell azonban még mindig nem került napirendre. A rendelkezésre álló pénzügyi keret évek óta nem nő, csak a fókák száma gyarapszik. Annak ellenére bukkanak fel új formációk ilyen-olyan politikai hátszéllel, hogy a politikusok notóriusan ismétlik: Magyarországon túl sok a zenekar. Vagy úgy kell érteni: túl sok régi, ezért alapítsunk néhány újat? Nem lehetséges, hogy ez is pazarlás a szűkölködésben?

Viszonylag friss hír, hogy egy népszerű, de a fáma szerint olykor playbackról játszó művész próbajátékot hirdetett: saját szimfonikus zenekarral a háta mögött szeretné kidomborítani páratlan tehetségét. Nincs is ezzel semmi probléma: a saját jövedelmét mindenki arra költi, amire akarja. Nem lehet kárhóztatni azt sem, ha csábos szírénként valaki ráígér a nyomott muzsikusi jövedelmekre. Az viszont már elgondolkodtató, hogy miként ígérheti meg azt: az újdonsült zenekar finanszíro-

zását pár év múlva átveszi az állam; miközben az állam illetékesei nem tudnak ilyesmiről. A próbajátékok lezajlanak, a zenekar feláll, az induló tőke elfogy, a vállalkozó pedig tartja a markát „állam bácsinak”, hogy ha már egyszer engedte megalakulni, most mentse is meg szépen. Ha pedig ez sikerrel jár, a korántsem gumikeret miatt esetleg más, érdekérvényesítésben gyengébb zenekarok szűnnek meg.

S mi történik akkor, ha egy hasonló grümdolási lázzal összehozott zenekar nem is igazi zenekar, hanem amolyan papíron létező alkalmi társulat, amely a tao-pénzek csalafinta megkaparintására jött létre? A krónikus tao-lenyúlók után nem kutakodik az adóhivatal, noha papíron olykor csak úgy jöhet össze a dokumentált nézőszám, ha nem regisztrált együtteseknek rendeznek – esetleg ellenőrizhetetlen külhoni – stadionkoncerteket. Az adófizetők pénzének fele ráadásul a rendszeren hereként élősködő közvetítők zsebébe kerül (ezt remekül ellesték a harácsoló könyvtérjesztőktől), a „terméket” előállító zenész pedig mindeközben sok esetben – a statisztikából fehéren-feketén kiderülő módon – kényszervállalkozóként nélkülöz...

A kényszereket ki lehet trükkökkel játszani, de a trükközésre nem lehet egy egész hivatásrendet rákényszeríteni. Most még csak a züllés próbajátéka folyik – nem kellene megvárni az előadást.

Csontos János

Komolyzenészek őszi mérkőzése

November 8-án vasárnap került sor az – immáron sokadik éve megrendezett – Komolyzenei Futballkupára. A mérkőzéseket a IX. kerületi Soroksári úti SportIngMaxX (a megújult Labdakert) pályáin tartották.

Az idén összesen 12 csapat mérte össze tudását, így a pályán volt a Zuglói Filharmónia, a Rádió-Dohnányi, a Központi Fúvósok, az Opera, a Liszt Ferenc Kamarazenekar, a Kórus csapat, a Concerto Budapest, a Szolnok, Debrecen, Győr, valamint a MÁV Szimfonikusok játékosai. A rendezvény célja ezúttal is az önfeléd szórakozás, a foci, a versengés, de leginkább a szakma összekovácsolása, a jó kapcsolatok ápolása és újak teremtése volt. Míg tavaly a Központi Fúvósenekar volt az első helyezett, az idén nagyon szoros versenyben a Concerto Budapest játékosai nyerték el a vándorkupát.

A második helyet a Rádió-Dohnányi csapata foglalta el, míg a dobogó képzeletbeli harmadik fokán a Debreceni Szimfonikusok állhattak. A legjobb kapus Csikós György Menyhért a Concerto Budapest harmonaművésze volt, míg a gólkirály megítélt címet Lajcsik Dániel, a Rádiózenekar bőgőművésze nyerte el.

A győztesnek kijáró vándorkupát az idén is a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége biztosította. A barátságos találkozóra legközelebb 2016. év tavaszán kerül sor.

Üdvözlettel: A Komolyzenészek Futball Kupájának szervezői

„Célunk, hogy a nemzeti címet megszerezzük”

Izaki Maszahiro kitüntetéséről, jubileumról, eredményekről, tervekről

Ünnepi esztendeje van idén a Szolnoki Szimfonikus Zenekarnak, hiszen a jubileumi koncertek mellett egy másik elismerés is szebbé tette az évüket, főzeneigazgatójuk, Izaki Maszahiro átvehette a Magyar Arany Érdemkeresztet. A karmesterrel, aki már nyolc esztendeje irányítja a szolnoki társulat munkáját, kitüntetéséről, a közönség-építésről, s arról beszélgettünk, milyen nehézségekkel kell küzdenie egy vidéki társulatnak, s mi minden kell ahhoz, hogy elérjék elsődleges, véleménye szerint létfontosságú céljukat, a nemzeti címet.

I Japánként hogyan értékeli az elismerést, hogy Szolnokon végzett munkájáért átvehette a Magyar Arany Érdemkeresztet?

– Nagy megtiszteltetés és egyben meglepetés is volt számomra, mind karmesterként, mind japán polgárként, hogy Áder Jánostól, Magyarország Köztársasági elnökétől ezt a díjat megkaptam. Ennek úgy érzem több oka is volt: sok időt töltöttem már Magyarországon, főképp Szolnokon, úgy gondolom, hogy külföldi karmesterként a japán-magyar kapcsolatok és az előadó-művészet terén tanúsított tevékenységgel érdemeltem ki ezt az elismerést.

I Szinte éppen egy évvel ezelőtt beszélgettünk. Hol tartanak azóta az Ön által tervezett munkában, milyen szakaszok következnek most? Akkor azt mondta, a fejlődés fázisában vannak...

– Elmondhatom, hogy terveinket és az ebben rejlő kihívásokat sikeresebben teljesítettük, mint ahogy azt hittem volna. Mindezt annak ellenére, hogy sok gazdasági nehézséggel és munkaügyi problémával szembesültünk. Azt hiszem, a sikerünk kulcsa a zenekar tagjainak művészi fejlődésében, valamint mentalitásukban gyökeredzik. És ezek képezik a mi igazi értékünket.

I Mi a helyzet a közönségépítéssel?

– Mindig odafigyelek a hallgatóság reakcióira, nemcsak a bérletes koncerteken, hanem a speciális megaprodukción is, mi-

vel ezen előadásokon nem a klasszikus zenerajongók, hanem hétköznapi emberek alkotják a publikumot. Ezeknek az embereknek a vélekedése nagyon egyszerű: „érdekes vagy nem!” Ha a koncert túl komoly, de a zenészek játéka nagyszerű, az emberek átadják magukat a zenehallgatás élményének. Ezt éreztük ezen a nyáron, amikor a Szolnoki Nyári Fesztivál keretében bemutattuk Verdi „Requiem”-jét, és még a gyerekek is végighallgatták a 90 perces művet. Egy koncertet az előadók és a közönség keltenek életre. A színpadról nem közvetlenül kommunikálunk a hallgatósággal; a zenét használjuk fel eszközként, amit térben és időben osztunk meg a közönségünkkel. Az „Arany Érdemkeresztet” a közönség előtt vehettem át Szolnok polgármesterétől, Szalay Ferenctől és nagy örömmel töltött el, hogy a város zenét kedvelő polgáraival megoszthattam ezt a pillanatot.

■ *Mennyire elégedett az együttes támogatásával, büdzséjével?*

– Ez nagyon nehéz és érzékeny kérdés. Idáig sikerült megvalósítanunk mindent, amit elterveztünk. Ez a managementünk nagy érdeme. Nagyon jól tudom, milyen erőfeszítéseket tettek, hogy a korlátozott költségvetésből működni tudjon a zenekar. Az eredmények azt mutatják, hogy sikeresek voltunk, de kétségtelen, hogy a helyzet nem könnyű... Ha a költségvetés magas, a siker biztosított... Ez ésszerű gondolkodás. De

mi mindent nagyon szűkös, szinte elégtelen költségvetésből szerveztünk, bölcs, kreatív és leleményes megoldások alkalmazásával. Tehát büszkén mondhatom, hogy sikeresek vagyunk városunkban. A művészetnek azonban nincsenek határai, ezért ismerteké kell válnunk az egész országban. Célunk, hogy a nemzeti címet megszerezzük. Ahhoz, hogy ezt elérhessük, nagyobb költségvetésre van szükségünk, mint a mostani.

■ *Nyáron ismét megbízást kapott négy évre a két korábbi ügyvezető, Ignácz Ervin és Patkós Imre. Hogyan tudnak együttműködni, mit vár tőlük?*

– Ami mindenkor fontos az üzleti életben és a managementben, az a kitűnő munkatársak és humán erőforrás biztosítása. Főképp egy ilyen vidéki zenekarban, mint a miénk, a családias hangulat fontosabb, mint egy iroda jellegű kapcsolat. Ervin nemcsak kitűnő vezető, hanem a klasszikus zene nagy rajongója is. Ő mindig a közönség nézőpontját képviseli és folyamatosan precíz javaslatokat tesz a zenekarnak. Imre szintén nem csupán ügyes ügyvezető, hanem zenészként is szemléli a zenekarnál folyó ügyeket. Nagyon fontos, hogy egy zenekar managementje megértse a muzikusok érzéseit és érzelmeit. A mi managerinknél ez működik. A zenekar munkája során elfogadja és követi az én művészi és zenei elképzeléseimet, útmutatásaimat. Erőfeszítéseinknek és folyamatos fejlő-

désünknek köszönhetően, valamint egy sokkal szilárdabb gazdasági háttérrel, remélem, hogy a jövőben szorosabb kapcsolatokat tudunk kiépíteni a magyar zenei világ szereplőivel.

■ *Mit szól a zenekar azon célkitűzéséhez, hogy elnyeri a nemzeti címet, s ehhez Ön szerint mi mindenre van még szükség?*

– A szó jó értelmében véve, eddig sikerült a helyi igényeknek megfelelni, de ahhoz, hogy további művészi fejlődést érjünk el és felfrissítsük tevékenységünket, létfontosságú számunkra a nemzeti cím elnyerése. Úgy gondolom, hogy a cím nem jelentheti csak a foglalkoztatottság stabilitását és a költségvetés növekedését. Mindig úgy érzem, hogy a zenekar művészeti szintjének fejlesztéséhez szükség van egyrészt a folyamatosságra, de ugyanakkor számos új feltételnek való megfelelésre. Eddig szerencsések voltunk a zenekar fejlődését illetően, de tudjuk, hogy a további előrehaladáshoz újabb reformokra van szükség... .

■ *Mi lesz a következő újraköszöntő mega-produkció?*

– A 2016-os mega-produkció a 2015-ös előadás nyomdokait követi. Lesz tánc egy oratórium zenéjére (hasonlóan a Mozart Requiem-hez), valamint híres klasszikus mesterművek több kórus közreműködésével. A színpadon megjelenik az opera is a tánc segítségével, emellett a különböző klasszikus stílusú társzművészetek összehangolását is tervezzük... A zenei program nem titok, de az egész ötlet részleteit szeretném még bizalmasan kezelni.

■ *A honlapon szereplő interjúban arról beszél, hogy több zenészre, több fellépésre és megfelelő büdzsére van szükség. Mindez megvalósult ebben az esztendőben?*

– Attól tartok, hogy a magasabb költségvetés és a bővített humán erőforrás még csak egy szép álmom... Nem akarom, hogy félreértsenek, vagy elégedetlenkedőnek tartsanak, de úgy gondolom, hogy ezek a körülmények a zenekar-építési elképzeléseimnek és a művészeti fejlődésnek nélkülözhetetlen elemei, alapvetései. Főzeneigazgatóként értékelem és elfogadom a zenekar lehetőségeit és potenciálját, ugyanakkor az egyensúly nem 100%. Azonban, az ilyen irányú vezetői kompetenciáimat megfelelőképpen kell gyakorolni, úgy, hogy mindezek a problémák ne jussanak el a közönséghez. Szerencsére, a koncertjeink száma növekedett, a rendelkezésünkre álló büdzsé és humán erőforrás mellett is. Folytatnunk kell erőfe-

Fél évszázados jubileum, fővárosi koncertkörúttal

A szolnoki zenekar újkori megalakulása 1965-re tehető, ugyanis ekkor jött létre Bali József karmester kezdeményezésére a ma is létező Szolnoki Szimfonikus Zenekar. Így az egész idei esztendő a jubileum megünneplése jegyében telik. A PARTI-TÚRA elnevezésű koncertsorozat keretében Verdi Requiemjét adták elő augusztus 8-án, Szolnokon, a Tiszai Hajósok terén, nyáron közösen léptek fel a Republic együttesel, valamint a Budapest Klezmer Banddel. December 14-én Beethoven IX. szimfóniáját szólaltatják meg a szolnoki Aba-Novák Kulturális Központban. A Szolnoki Szimfonikus Zenekar fél évszázados fennállása kapcsán Varnus Xavér orgonaművész – aki évek óta hűséges látogatója a zenekar újraköszöntő megaprodukciónak – karácsonyi koncertkörútra invitálta az együttest. Ennek a turnénak a része a Művészetek Palotájában, december 11-én az a hangverseny, amelyen Boros Misi zongorázik és Iszaki Ma-

szahiro vezényel. Majd 23-án is Budapesten szerepel a zenekar, ekkor a Zeneakadémia ad otthon a Varnus Xavérral közös koncertjüknek, amelynek zongoraszólistája ismét Boros Misi, a dirigense pedig ez alkalommal Cser Ádám.

A következő évben is marad az ünnepi hangulat, hiszen 2016. január 2-án Balatonfüreden muzsikálnak, ahol újraköszöntő hangversenyt adnak, Izaki Maszahiro vezényletével, a programban Mozart, Strauss, Brahms, Kodály, Lehár, Kálmán Imre művei kapnak helyet. Az Új esztendőt pedig az immár hagyományos, nagyszabású tánckoncerttel ünneplik Szolnokon is, hiszen január 9-én a Városi Sportcsarnokban lépnek pódiumra. Ez alkalommal több együttes is érkezik hozzájuk, a Magyar Nemzeti Balett, a Pécsi Balett, a Magyar Táncművészeti Főiskola, a Nagyváradai Táncegyüttes. Az esten a komolyzene gyöngyszemeiből válogatnak.

A Szolnoki Szimfonikus Zenekar

szítéseinket, további új lehetőség után kutatva.

■ *Milyen új muzikusokkal gazdagodtak?*

– Főképp a zenekar vonós része bővült új tagokkal. Az új zenészeket meghallgatások alapján választottuk ki. Több jól képzett muzikusra volt szükségünk, hogy bővíteni tudjuk repertoárunkat nehezebb művekkel, de szükséges volt stabilizálni a zenekar hangzását is. Manapság nagyon sok magyarországi zenekarnak óriási repertoárja van, a barokk zenétől a kortárs zenéig. A rugalmasság viszont azzal a kockázattal jár, hogy elvész az eredetiség... Ez a zenekar hangzásának az uniformizálását jelenti. Ahhoz, hogy a közönséget személyesen meg tudja szólítani, a zenekarnak egyedi hangzásra van szüksége. A fúvós szekcióban fix számú tagokkal rendelkezünk, de szükségünk van további vonósokra, hogy megtartsuk a zenekar eredeti, személyes hangzását.

■ *A japán turnékat újraindítják majd?*

– Sosem mondtam le arról, hogy koncert turnékról álmodozzak Japánban vagy más országokban. Mielőtt azonban belevágnánk, figyelembe kell venni a piaci feltételeket. A siker első ismérve a pénzügyi egyensúly. Nem lehet sikerenek elkönyvelni, ha gazdasági kárt szenvedünk a turné alatt. Szerintem akkor sikeres egy vendég szereplés (anyagi szempontból nézve), ha nemcsak a zenészek, hanem a szervezet, a management számára is keletkezik nyereség. Ilyen szempontból a 2009-es japán turnénk nem volt maradéktalanul sikeres... A siker második ismérve, az előadások művészi színvonalának értékelése. A legutóbbi japán turné programját a kifinomult közönség nagyon egyedinek és érdekfeszítőnek

találta. Elsősorban a kórus és a program magyar vonatkozása aratott nagy elismerést. Tehát, ha egy sikeres japán turnét szeretnénk szervezni, ezt a két ismérvet és a zenekar fejlődését kell szem előtt tartani.

■ *Tetszik vagy sem, sajnós vízfejű országban élünk... Mit tud tenni azért, hogy a fővárosban is jobban felfigyeljenek az együttesre?*

– Számos meghallgatás után sok kitűnő zenész dolgozott Szolnokon, de nem eresztettek gyökeret itt, hanem elmentek a fővárosba. Miért? Mert a főváros több plusz lehetőséget nyújt, vonzóbb, mint Szolnok. Persze ez az egyéni gondolkozástól is függ, de nagyjából ez az általános vélekedés. Tehát elbűvölő munkahelyeket és feltételeket kellene teremtenünk itt Szolnokon... Másrészt nem szabad megfeledeznünk a helyi adottságok előnyeiről sem. Szolnok egy vidéki város, azonban elég közel van Budapesthez. Ha bizonyos előadásokhoz több zenészre van szükségünk, közvetlenül a fővárosból hívhatunk meg művészeket (ez Debrecen vagy Szombathely számára nem ilyen egyszerű). Még az az előnyünk is megvan, hogy az egyetlen zenekar vagyunk Szolnokon és a régióban is. Meggyőződésem, hogy a siker kulcsát magunkban hordozzuk, törekednünk kell arra, hogy meg is találjuk. A zenekar képességei és az én művészi hitvallásom, illetve eltökéltségem, valamint eddigi közös sikereink arra sarkalnak, hogy keressem a további fővárosi fellépések lehetőségét.

Néha felfigyelek arra, ahogyan az emberek beszélgetnek egy-egy koncert után... „Oh, ezt csak Szolnokon lehetett megrendezni.” De én nem feltétlenül értek egyet ezzel a megállapítással. „Miért ne lehetne ugyanezeket a produkciókat sokkal jobb feltételek között a fővárosban is előadni?”

■ *Mivel ünneplik még az ötvenéves jubileum előtt? Milyen lesz a december 14-i koncert?*

– A december 14-i koncertre Beethoven IX. szimfóniáját választottam. „Az örömda” az Európai Unió hivatalos himnusza. Ezzel szeretném kifejezni köszönetemet és megfogalmazni elvárásaimat a zenekar ötvenéves jubileuma alkalmából. Úgy vélem hihetetlen, hogy majdnem minden japán zenekar többször is műsorra tűzi ezt a szimfóniát december havában. Ez a szokás arra utal, hogy visszatekintünk az óévre és megfogalmazzuk újévi ígéreteinket. Nem kívánom követni ezt a hagyományt, de ezzel a próbálkozással szeretnék eljutni a közönség és a zenészek gondolataihoz a zenekar ötvenéves jubileumán.

■ *Ön szerint mi mindent kell tenni azért, hogy ennek a zenekarnak legyen 100. születésnapja is?*

– Feltétel nélkül bízom ennek a zenekarnak a jövőjében. Amikor először kineveztek Szolnok város főzeneigazgatójának, a Sir Simon Rattle által vezetett Birminghami Szimfonikus Zenekart vettem referenciának. Ez nem egy fővárosi zenekar, de Simon révén nemzetközi elismertségre tett szert. Természetesen, az ilyen világhírű zenekarok sikere nemcsak a pénzügyi körülményeken múlik, hanem olyan fontos elemeken, mint például egy koncertterem (nem több funkció!) és próbalehetőségek (akár ebben a teremben), rezidens zenészerző, üzleti együttműködés vállalkozásokkal, és nem utolsósorban a város polgárainak támogatása. Ahogy a múltban is, remélem a jövőben is lesznek „áttörést” jelentő ötleteink, amelyekkel biztosítani tudjuk a zenekar fejlődését!

R. Zs.

Évtizednyi biztonság, számos többletfeladat

Pécs ismét a kultúra alapú városfejlesztés mellett voksolt

A Pannon Filharmonikusok teljesítménye magasan ível felfelé, miközben a zenekar finanszírozását leíró görbe még mindig nem mutat meredek emelkedést.

Ebben az esztendőben számos hír röppent fel arról, hogy milyen új formában működik majd tovább a megújulása óta nagyon sikeres zenekar.

Horváth Zsolt igazgató szerint végre eldőlt: az együttes továbbra is az eddigi formában, önállóan dolgozhat tovább, sőt tíz esztendőre előre pontosan tudni fogják az állami támogatásuk nagyságát. Ezért azonban többletfeladatokat is vállalniuk kell.

Éppen három évvel ezelőtt változtatták meg először a működést, s váltak nonprofit kft-vé.

– Izgalmas átállás volt, sok ismeretlen tényezővel és kérdéssel, hiszen nem tudtuk, hogyan működik kft-ként egy szimfonikus zenekar. De az már a kezdetektől világos volt, hogy a nonprofit kft. ideális egy művészeti intézmény számára, ha a fenntartónak, azaz a tulajdonosnak hosszú távú tervei vannak az együttessel. Ez esetben a vállalásért nagyon is helytálló tulajdonosról beszélhetünk. Költségvetési szervként sokkal kötöttebb és biztonságosabb is a pálya... Egy gazdasági társaságnál jóval radikálisabb változtatásokra van lehetőség. Három évvel ezelőtt arról beszélgettünk a fenntartóval, hogy ki mit gondol erről az együttesről tíz év múlva... Azért volt ez fontos, hogy lássuk, ki milyen ívet képzel el. Akkor ez az együttes elég sok garanciát kapott arra, hogy az átalakítás inkább a lehetőségek bővítéséről szól, arról, hogy még szabadabban tudjunk mozogni, hogy jobban kiaknázhassuk a piacon lévő lehetőségeket. Mindezt egyébként megállapodás rögzíti, s közszolgálati szerződéssel is rendelkezünk, mely nagyon részletesen tartalmazza a Pannon Filharmonikusok teendőit. Ezeket a rögzített kereteket megszületésük óta mindenki betartotta, teljes a szakmai és a munkabéke. A zenekar a művészek, a menedzsment, az együttes szakmai programjával foglalkozhat. Három éve nem volt szükség válságmenedzselésre...

De idén tavasszal ismét arról szóltak a hírek, hogy a zenekar egy másik szervezet keretein belül működik tovább...

– Valójában arról van szó, hogy Pécs vezetése rendkívül elkötelezett amellett az elképzelés mellett, amely mellé tíz évvel ezelőtt letette a voksát. Ez a település ugyanis kulturális alapú városfejlesztést valósít meg, s ez a stratégia csak egyre erősebbé válik. Mindez elképesztő védőháló, garancia a Pannon Filharmonikusok, a Kodály Központ és a Zsolnay Kulturális Negyed számára. Sajnos Pécs gazdasága a rendszerváltást követően a bányák bezárása miatt meggyengült, s ez a helyzet az utóbbi huszonegy évben sem javult. Pécs olyan régió közepontjában van, amely gazdaságilag stagnáló állapotú. Így az az intézmény- és feladatrendszer, amelyet ez a város fenntart, az erőforrásai fölött áll. Ezért csak nagyon feszes gazdálkodás mentén képes a kulturális tevékenységeket is fenntartani. Folyamatosan azon gondolkodik mindenki, hogyan lehet költséghatékonyabbá tenni ezt a területet. Tavasszal valóban született olyan forgatókönyv is, hogy a PFZ olvadjon bele a Zsolnayba, mely a Kodály Központnak is az üzemeltetője, s roppant széles portfólióval rendelkezik. Meg kell mondanom, hogy ezt sem a zenekar vezetése, sem én nem láttam jó útnak. Szakszerű munkaanyagokat, háttéranyagokat dolgoztunk ki, tanulmányok születtek, hogy melyik megoldásnak mi az előnye, hátránya. Egy-két hónapos munka után maradtunk annál, hogy a zenekar jövőképe a realizálásához egész egyszerűen az önálló működési forma a legmegfelelőbb. Volt egyébként fordított irányú elképzelés is, mely szerint a Kodály Központ kikerült volna a Zsolnay fennhatósága alól, s a Pannon Filharmonikusok működtette volna, végül azonban ezt is elvetették.

Akkor maradt minden a régióban...

– Ahhoz, hogy művészeti együttest lehetne létrehozni, több szereplő kell, és mindenkinél el kell látnia a saját szerepét. Úgy nem lehet egy topzenekart létrehozni, hogy a tulajdonosnak fogalma sincs az egész rendszerről. Ez ugyanis drága műfaj. Ha csupán egy joviális háttér áll rendelkezésre, akkor nem lehet felépíteni egy világszínvonalú társulatot. A pécsi városvezetés nem azon gondolkodik, hogy eljőjön-e a koncertekre és tapsoljon-e, hanem ő a tulajdonos, érti, hogy mekkora kulturális, eszmei és szakmai értéket képvisel a zenekarunk, tisztában van a belerakott pénz értékével. Felelősen próbál gondolkodni ezért a jövőjéről is. Én pedig azok közé a vezetők közé szeretnék tartozni, akik nem félnek a kérdésfelvetésektől. Minden időszaknak megfelelő működési kereteket kell találni. Beethoven szimfóniájában csak a hangok ugyanazok, ma már teljesen másképp működik egy szimfonikus zenekar, mint amikor a zeneszerző élt. Mindig tagadtam azt a művészetpolitikai hozzáállást, hogy létezzen egy status quo, és ahhoz a következő háromszáz évben ragaszkodjunk. Változnak az idők. S mindig arra törekedtem – s ebben remek partner a pécsi városvezetés –, hogy ne érzelmi, véleményi alapon beszéljünk ezekről a kérdésekről, hanem a jó tulajdonos szemével nézzük át, hogy melyik modell mire vezethetne.

Ha így vizsgálja a helyzetet, akkor merre vezet az út?

– Amit el szeretnénk érni, az a költséghatékony, autonómia, s ehhez kiváló az önálló gazdasági társaság. Számos okból ren-

geteg előnye lenne, ha mi üzemeltetnénk a hangversenytermet, a pénzügyi mozgásterünk azonban ehhez nem elegendő. 2010-ben is erre jutottunk, bármennyire is keszegető lett volna szakmailag... Nem látszott az a pénzügyi biztonság, amely mellett ugyanolyan gondossággal, biztonsággal üzemeltethettük volna a hangversenytermet, mint ahogy a zenekar a saját koncertjeit kezeli. Most azonban az okozott az eddigi helyzetben változást, hogy a *Modern városok* elnevezésű fejlesztési programmal a diskurzusba belépett a magyar kormány is.

■ *Ez mit jelent pontosan?*

– Országos szinten impozáns fejlesztés folyik, melynek részeként a kormányfő felkeresi az összes megyei jogú várost, és a városvezetéssel közös fejlesztési projekteket határoz meg, melyekhez a kormány támogatást nyújt. Ezek az együttműködések, fejlesztési tervek a kormány és a megyei jogú városok között tíz évre szólnak, s a közös munka mentén olyan célokat határoznak meg, amelyek mind az országnak, mind az adott városnak az érdekeit szolgálják. Ez történt Pécsen is. A város összegyűjtötte azt a portfóliót, amely szerint a következő esztendőknél építkezni szeretne, s ezeket az irányokat egyeztetette a kormánnyal. Pécs most ismét olyan településnek bizonyult, amely a kultúra mellett tette le a voksát. Olyan középtávú tervet vázolt fel a kormány számára, mely nem kizárólag lokális érdek, hanem valóban a magyar állam támogatására tarthat igényt. Így a polgármester és Orbán Viktor által aláírt együttműködési megállapodásba – mely tíznél több pontból áll –, az ipari park fejlesztése mellé belekerült a Pannon Filharmonikusok is mint egy olyan stratégiai elem, melyet a kormány is támogatni tud és kíván a következő tíz évben. Ugyanez történt akkor is, amikor néhány évvel ezelőtt a település kulturális főváros lett. Megkapta a közel negyvenmilliárdot, csak más célokra fordította, mint más települések. A mi régióink vezetése ezt a fejlesztést a kultúrára használta fel, így épült meg a hangversenyterem. Most ugyanez a helyzet. Ócska az uszodánk, de fontosabb, hogy legyen, működjön zenekar és most már kórus is. Pécsen az infrastrukturális fejlesztés megtörtént korábban, így most inkább a Zsolnay, a Kodály Központ és a zenekar működési támogatásához járul hozzá a magyar kormány a következő tíz évben.

■ *Minderről milyen konkrétumokat lehet mondani?*

– A miniszterelnöki látogatás eredményeként a kormány és a város közösen felállított egy munkacsoportot, mely a különböző szaktárcák delegáltjaiból áll. Ennek tagjai dolgozták ki azt a tízéves futamidőjű működési, együttműködési megállapodást, melyben a magyar kormány szerepet vállal a negyed, a központ és a zenekar működésével kapcsolatban. Tízéves periódust fog át konkrét feladatbővülésekkel. Többet tennivalók kerülnek a szervezettekhez a hozzájuk kapcsolódó indikátormutatókkal. Konkrétan megfogalmazott, hogy az egyes területeken milyen eredményeket kell elérni. Ehhez finanszírozási modell is társul, mely rögzíti az állam szerepvállalását. A kormány-előterjesztés elkészült, a munkacsoport befejezte munkáját. Várjuk a kormányulést, ami megtárgyalja és jóvá is hagyja mindezt. Ha ez megtörténik, akkor szerződés köttetik a kormány és Pécs között. Akkor a PFZ a következő tíz évre látja a szakmai feladatait számszerűsítve is. Egyedülálló lesz az életünkben, hogy előre látjuk majd ehhez a pénzügyi forrásokat, évekre lebontva, és nemcsak egy összeget, hanem azt is, hogy hány százalék jut a szakmai programra, mennyi a béremelésre, a marketingkiadásra. Egyedülálló helyzet lesz és rendkívül kényelmes munkavégést tesz lehetővé. Bátran lehet előre tervezni. Egyébként a munkacsoport is megnézte a modellt, amely az együtt vagy külön verziót taglalta, és a tagjai is úgy látták, a szakmai célok akkor realizálhatóak, ha a zenekar önállóan végzi a tevékenységét.

■ *Mikorra várják a jóváhagyást?*

– Bízom abban, hogy még idén megkapjuk. Minden oldalról „legitim” az anyag, és mindenki támogathatónak tartja. Januártól – a zenekart nézve – nem lesz változás azon kívül, hogy látjuk, mennyiből fogunk élni, és hogyan gazdálkodhatunk.

■ *Így jelentősen nőni fog a költségük?*

– Magyarországon a PFZ mint művészeti intézmény, középclassisnak tekinthető. A két nagy együttes, az NFZ és a BFZ után ott a költségvetési törésvonal. Ezek nagy potenciájú szimfonikus zenekarok, a költségük meghaladja a 1,3 milliárd forintot. A PFZ pedig – a maga 800 milliójával – még ezzel a lépéssel sem közelíti meg ezt a kört. Abban azonban segít, hogy kiszámíthatóvá váljon az életünk, és sokkal könnyebb lesz a mecénások felkutatása is. Aztán majd gondolkozhatunk azon, hogy mi lesz 2021-ben a zenekarnál... 2003 óta

folyamatosan lépegetünk előre, de a nagyok klubjába még nem sikerült bekerülnünk. Miközben azt gondolom, a teljesítményünk már közelít hozzájuk Rengeteget dolgozik ezért mindenki, nagyon szerény fizetésekért. Biztos, hogy hamarosan szükség lesz bérrendezésre is... Jelenleg ugyanis a forrásaink jelentős részét a szakmai programra fordítjuk, és nem önmagunkra. Eközben a szakmai utunk egyre meredekebben ível felfelé. Egyre rangosabb felkéréseket kapunk itthon és külföldön. A szakmai részt úgy működtetjük, akár a nagy együttesek, közben a béreink az ő bérük fele...

■ *Milyen többletfeladatokat jelent ez a megállapodás?*

– Sok külföldi tennivalóval jár a nemzeti zenekar cím is, és most ez még tovább bővül. Kormány szinten a PFZ-nek aktív szerepet kell betöltenie a déli kapcsolatépítésben is. Ennek keretében Eszéken indul bérletsorozatunk. Ebben az évben Budapesten tizenegy nagykoncertet adunk. Ezt a fővárosi jelenlétet ez az anyag ugyancsak tovább erősíti, számszerűen is. Valóban olyan, akár egy bővített nemzeti zenekari program. Akad benne nem művészeti program is, olyan tennivalók, melyek Pécsen a kulturális turizmus építéséhez szükségesek. Olyan programok, melyektől élénkülhet a dél-dunántúli régió turizmusa, s ez a mutatószámokban is megjelenhet. A Zsolnay Negyeddel közösen születnek majd komolyzenére épülő projektek, melyek turisztikai vonzerővel kell, hogy bírjanak. Markánsan építenünk kell a koprodukciók számát. Olyan célok ezek egyébként, melyeket a szakmai előrelépés miatt magunk is kitűztünk volna az együttes számára. Londonban október 23-án játszottunk, a Kodály Központban évi negyvenezer nézőt kell leültetnünk, mindezt egy olyan nagyságú városban kell megvalósítani, amely Budapest egyik kerületének felel meg. Nagyon-nagyon komoly szakmai minőséget kell hát nyújtanunk, mert a lokálpatriotizmus kevés. Rendkívül költséghatékonyak is vagyunk. A pénzhiányát leleményességgel, sok-sok ötlettel pótoljuk. Százszor több energia, mintha kétszer annyi bért ki tudnánk fizetni. Évekig tartó építkezés, hogy megnyerjünk tagnak zenészeket, hogy nemzetközi sztárok jöjjenek hozzánk fellépni azért a pénzért, amit fizetni tudunk. Mindenesetre meglátjuk, milyen forrásokat tudunk találni a következő évtizedben.

Réfi Zsuzsanna

Áttetsző, tiszta, hajlékony hangok

Régizenei repertoárt épít a Pannon Filharmonikusok Fesztiválkórus

A zene világnapján, október 1-jén alapította meg a pécsi Pannon Filharmonikusok új együttesét, a Pannon Filharmonikusok Fesztiválkórust. A meghallgatásokat követően novemberben már el is kezdődött a próbák sora, amelyre különleges szempontok alapján válogatták a tagokat. Az énekkar élén Dobos László és Vass András áll. Először decemberben mutatkoznak majd be, a cappella és szimfonikus esttel egyaránt, nemcsak itthon, hanem határon túli koncerten is. Vass András szerint a társulat alkalmanként áll majd össze, amelynél karnagy társával speciális repertoárt építenek.

! Már túl vannak a meghallgatásokon, lassan elkezdődnek a próbák. Hogyan vélekedik a jelentkezőkről, találtak elegendő énekeset?

– A hölgyeknél igen, sőt, talán túl sokat is, a férfiszólamoknál még kell keresgélnünk... Ugyanakkor – nevéből is adódóan – projekt-kórusról beszélünk, így alkalmanként lesznek még meghallgatások. Nagy volt egyébként az érdeklődés, remek jelentkezőkből válogathattunk. Külön örülök, hogy a környező városokból, többek között Kaposvárról is érkeztek aspiránsok. Némi idő elteltével, amikor már szélesebb körben ismertté válik, hogy milyen éneklési stílust, hangzást és szakmai színvonalat képvisel a kórus, akkor reményeink szerint még inkább felértékelődik majd a kórustagsági „státusz”. A régizenei repertoár avatott együttesévé kívánunk válni... Ebben a tekintetben itthoni példaképünk a Purcell Kórus. Bár terveink szerint lesz a kórusnak állandó magja, szeretnénk megadni a lehetőséget némi mozgásra is. Különösen azért, mert lesznek alkalmak, amikor nagyobb kórusra is szükség lesz.

! Mennyi időbe telik, amíg kellően összecsiszolódnak majd a hangok?

– Természetesen időbe kerül, amíg valóban énekkarrá válik a társulat. Azért, hogy mindezt gyorsítsuk, nagyon szigorúak voltunk a válogatásnál. Egyetlen olyan hangot sem vettünk fel, amelynek a vibratója, a hangképzése nem volt megfelelő ahhoz a stílushoz és korszakhoz, amivel a kórus majd foglalkozik. Kilógna ugyanis abból a hangzásideálból, amit elképzelünk. El kell mondanom, hogy az egyetemi magánénekszokról jelentkezők többségét nem vettük fel. Amit ma az egyetemi magánénekek képzések többségében tanítanak, véleményem szerint nem megfelelő a régizene historikus megszólaltatásához... Remek persze a nagyromantikus operákba, Verdihez, Puccinihez, Wagnerhez. Mi azonban olyan jelentkezőket válogattunk össze, akiknek a hangja hajlékony, tiszta, áttetsző, lebegés és erőteljes vibrato mentes, virtuóz módon és lendületesen tudnak énekelni, világosan artikulálnak, jó a szövegkiejtésük és a hangképzésük is rendszerben van. Sok olyan jelentkezőt vettünk fel, aki szóló repertoárként népdalokat énekelt, a lehető legegyszerűbben. A régizene ének-

hang-i ideálja sokszor közelebb áll a népdalok egyszerű, letisztult világához, mint azt elsőre gondolnánk.

! Miért tartották lényegesnek, hogy a zenekar mellé egy kórust is életre hívjanak?

– Most értek össze a szálak és a lehetőségek... Régóta gondolkodtunk már ezen, mert sok vokál-szimfonikus műhöz messziről kellett kórusokat hívni, s a decemberi időszakban, amikor hagyományosan barokk műsorról jelentkezők a bazilikában, szinte lehetetlen volt a túlterhelt kórusokkal időpontot egyeztetni. Ugyanakkor kialakult az a szakmai igény is, hogy ne csak a főpróbán találkozzon a vendégkórus a zenekarral. Ennek a megszervezése és anyagi hátterének biztosítása nem pécsi kórus esetén extra erőforrásokat igényel... Helyi kórus esetében mindez sokkal könnyebben megoldható. A pécsi amatorkórusokkal is voltak közös projektjeink, de ezek nem a barokk és bécsi klasszikus repertoárt érintették. Ezek a kórusok is igazán szép teljesítményt képesek nyújtani. A Fesztiválkórus abban különbözik az említett pécsi kórusoktól, hogy az 1600-1800-as évek eleje közötti vokál-szimfonikus repertoárt szeretné historikus előadásban megszólaltatni. Úgy éreztük hát, hogy ennek most jött el az ideje.

! Mi az oka annak, hogy ketten vezetik a kórust?

– Nem vagyok híve az egyszemélyi irányításnak. Amikor elkezdtünk arról gondolkodni, hogy szükség van egy kórusra, akkor rögtön Dobos László is eszünkbe jutott. A Bach Singers együttest vezette sok éven át, tagja volt az UniCum Laudénak, rengeteget dolgozott a Capella Savariával. Kiválóan ismeri azt a korszakot, amelyet szeretnénk minél hitelesebben megjeleníteni. Közösen fogunk dolgozni: amikor ő próbál, akkor én hallgatom a próbafolyamatot, hogy legyen egy külső fül is, és fordítva. Fontos, hogy minél több, hozzáértő ember tudása összeadódjon. Egyébként általános irányadónak Nikolaus Harnoncourt munkásságát tekintem, őt tartom a huszadik század egyik legnagyobb hatású muzsikusanak, akinek zeneértelmezése és elmélyült, ugyanakkor rendkívül intenzív és katartikus előadásai mára etalonértékűvé váltak az európai vezető zenekarok számára is, kezdve a Berli-

Filharmonikusokkal, folytatva az Amszterdami Royal Concertgebouw Zenekarral és a Bécsi Filharmonikusokkal bezárólag.

! Nagyon gyorsan haladnak, hiszen októberben meghirdették az együttes életre hívását, s decemberben már a közönség elé is lépnek...

– Igen, s rögtön igyekszünk több oldalát is megmutatni a kórusnak: Dobos László Kodály Molnár Anna című – a cappella – darabját dirigálja a Kodály Központ öt éves születésnapjára hangversenyén, december 16-án. Három nappal később pedig az én vezényletemmel és a Pannon Filharmonikusok zenekarával két Bach-kantátát adunk elő a Pécsi bazilikában (BWV 63 és 110), december 20-án ugyanezzel a karácsonyi műsorról az észéki székesegyházban is szerepelünk. Örülök, hogy ezeket a karácsonyi kantátákat előadhatjuk, mert viszonylag ritkán hangzanak el Magyarországon, lenyűgöző szépségű művek, melyek nagyon magas színvonalon muzsikáló szólistákat, zenekart és kórust igényelnek.

! Nem tervezik, hogy státuszos együttes legyen? Hiszen gondolom, más is felkérheti ezt a kórust...

– Nem kizárható, hogy ez a projektszerű működés később majd változik, de az eredeti szándék az, hogy a Pannon Filharmonikus Zenekar által szervezett eseményeken lépjen fel a Fesztiválkórus. Ezeknek az alkalmaknak a száma nem éri el azt a sűrűséget, mely állandó jelleggel működő kórust igényelne. A státuszosság továbbá más paraméterek miatt is nehezen elképzelhető: olyan énekesek vesznek részt a munkában, akiknek emellett más munkájuk is van, sokan más kórusokban is énekelnek. Ehhez igazodik a próbarendünk is. Úgy vélem, hogy régizenei repertoárt felölelő koncertfellépésből sincs rengeteg, a Pannon Filharmonikusok ezt követően is majd muzsikál más énekegyüttesekkel, melyek a barokk és bécsi klasszikus korszak után íródott zeneműveket szólaltatják majd meg. A Fesztiválkórust érintő további projekteket most tervezési fázisban vannak. Biztos, hogy azok is nagyon izgalmasak és kihívásokkal teli munkák lesznek. Olyan művek előadását tervezzük, mint például Bach: Magnificat, Máté-passió, Mozart: c-moll mise ...

R. Zs.

„Mindenkinek túl kell lépnie a múlton”

Az ügyvezető úgy látja, lassan elülnek a hullámok

Bár tavaly tavasszal drámainak tűnt a miskolci együttes helyzete, kedves zenész kollégái, zeneszeretete, valamint húsz éves koncertbérlete miatt Szászné Pónuzs Krisztina végül vállalta, hogy átveszi a zenekar irányítását. Az első, tűzoltással teli szezont követően talán ez az idei évad nevezhető igazán olyanak, amelyet az új vezetés elképzelt. Bár a kedélyek még nem csitultak el teljesen, s anyagilag sem vár könnyű időszak a miskolci szimfonikusokra, de a 2015/16-os szezonra már visszatért a törzsközönség, a zenekar koncertjei pedig sikeresek. Az ügyvezető az elmúlt időszak tapasztalatai mellett a tervekről, elképzelésekről is beszélt.

I Mi jelentette a legnagyobb nehézséget, amikor amellet döntött tavaly, hogy átveszi a zenekar vezetését?

– Mind szakmailag, mind anyagilag elég nehéz helyzetben volt a Miskolci Szimfonikus Zenekar, amikor elvállaltam az ügyvezetői posztot. Jóval a rendelkezésre álló anyagi kereteken is túllépett a gazdálkodás, ráadásul az elvállalt feladatok mennyisége is túlmutatott az együttes teljesítőképességén. Ráadásul a Filharmóniával is rendezni kellett a kapcsolatunkat, s újra szerződni velük. Igyekezünk a hátrányból előnyt kovácsolni, és többé-kevésbé eredménnyel is jártunk. A nézőszámot és bevételt tekintve végül is sikeres lett a 2014-es 2015-ös évad. Egy remek kis csapattal a lehetőségekhez képes a legjobb eredményt értük el. Valóban sokat hezitáltam azon, hogy vállalam-e mindezt – hiszen éppen az előző év végén kellett megválnom a zenekartól – de nagy kihívásnak és próbatételnek éreztem a felkérést. Tényleg bíztam abban, hogy rendbe tudom hozni a dolgokat. A mai napig érzelmileg nagyon elkötelezetten állok az együttes mellett. Nem szerettem volna, ha az együttes ebben a mostani formájában megszűnik létezni. Velük nőttem fel, sok-sok zenekari taggal együtt jártam a zeneiskolába, s bár nem lettem zenész, sokat muzsikáltunk az ottani együttesben. Ez motivált arra, hogy vállalam a pozíciót.

I Pedig a kritikus időszak nem volt hosszú, kilenc-tíz hónap mindössze...

– Igen, de ez sokkal mélyebb nyomokat hagyott, mint ahogy az ember gondolta volna. Ezeket sajnos egyetlen év alatt nem lehet eltörölni. Úgy gondolom, hogy jó irányába haladunk. Lehet, hogy túlzottan optimista vagyok, de bízom abban, hogy előbb-utóbb teljesen helyreállnak a dolgaink. Lassan kezdenek a muzsikusok ismét egy egységet alkotni. Annak pedig örülök, hogy a zenekar él, működik, remek fellépőink, jó programjaink vannak. Újra, és talán kicsit jobban benne vagyunk a köztudatban, mint korábban, ennek lehet, hogy oka az is hogy olyan programokat is kínálunk, amelyeket régebben nem. Azt gondolom, előbb-utóbb mindenkinek túl kell lépnie a múlton...

I Viszont a jó muzsikáláshoz nyugodt lelkiállapotra is szükség van...

– Remélem, hogy a zenészek érzékelik, hogy más a légkör. Látják, hogy az ajtóim nyitva áll, hozzám mindig be lehet jönni. Alapvetően nem olyan a személyiségem, hogy kirekesszek bárkit bárhonnán...

I Sokat tettek azért, hogy mindent helyre állítsanak, visszacsábították a közönséget, takarékoskodnak, de ahogy nyilatkozta, egyelőre így is igen szűkös a tervezett keret. Mit tudnak tenni?

– Ez nemcsak nálunk jelent gondot, hanem más vidéki együtteseknél is. Mindezt jelentős elvonások történtek a fenntartó részéről. A központi költségvetésből kapott támogatás egy része korábban a minőségi, szakmai munka ellátására, lemezfelvételekre, turnéra fordítódott, ezekre egyre kevesebbet tud áldozni a zenekar. Az elmúlt évben az NKA-hoz beadott pályázatokból, TÁMOP-programból szereztünk forrást, de bizonytalan, hogy jövőre is lesz-e erre lehetőség. Kicsit félve tekintek a jövő év elé, mert a szakmai színvonal megtartásához nagy szükség lenne arra, hogy a fenntartó emeljen a működési támogatás mértékén.

I Gondolom, a kieső milliárdokat nem lehet bevételből pótolni.

– Hiába próbáljuk a saját bevételi forrásainkat állandóan növelni. A Művészetek Háza hatszáz férőhellyel rendelkezik, s ez telt ház esetén sem jelent nagy bevételt. Nagyon nehéz új közönséget bevinni ezekre az estekre. Mielőtt idejöttem volna vezetőnek, húsz évig volt hangversenybérletem. Két évtizede ugyanazokat az arcképeket látom a koncerteken... Most próbálunk a középiskolások és a legkisebbek felé is nyitni, új helyszíneken, például a Diósgyőri Várban szerepelni. Az sem teszi könnyebbé a helyzetünket, hogy sok az ingyenes rendezvény. Persze tudom, vannak, akik egyébként nem jutnának kulturális élményhez, de azzal egyik előadó-művészeti szervezet sem tudja felvenni a versenyt, ha valamiért nem kell fizetni. Bővítjük a koncertszámot, utazunk, tavaly tíz hangversennyel adtunk többet, mint korábban, mindez 10 százalékos bevétel-növekedést eredményezett. Azonban nem tudom, hogy a befektetett energiák valóban megtérülnek-e.

■ *Most már túl vannak a második szezójuk első felén. Hogyan értékeli az eddigi működésüket?*

– Idén a két bérlatsorozatból adtunk el annyit, mint tavaly a háromból, s az egyik teltház, ami szép eredmény, a másiknál pedig a jegyek iránt nagy az érdeklődés. A konstrukció nagyjából jó. Más típusú koncerteket ad a zenekar, és mások a próbák is. Más ritmus szerint élnek most a zenészek. Idén sok új bérlőt köszönhetünk, több a fiatal, sokan jönnek vidékről,

Eger, Tokaj, környékéről, aminek különösen örülök.

■ *Milyen a művészeti vezetővel, Gál Tamással az együttműködésük?*

– Szakmailag remek munkát végez. Az néha kicsit zavarja, hogy még nem állt helyre teljesen a nyugalom, mert nagyon érzékeny és a végsőkéig jóhiszemű ember. Remélem, jól érzi itt magát. Azt tudom, hogy szereti a zenekart, és az együttes is őt. Ideköltözött a városba, tanít a főiskolán. Szerintem megta-

lalta a helyét. Nehezen nyílnak meg a zenészeink, de őt elég hamar befogadták, ahogy a közönség is. Az együttes döntő többsége mögötte áll. Szépek a programjaink, s vele egyetértésben olyan műveket is előadunk, amelyek különlegesek és nagyon régen hangzottak fel Miskolcon. Igyekszünk megtalálni az egyensúlyt a népszerű művek és a kortárs kompozíciók között.

■ *Öt éves a megbízatása... Milyen tervekkel vág neki a 2019-ig tartó időszaknak?*

– Szeretném, ha azt a színvonalat, amit mostanra elértünk megőriznénk, mind a muzsikálás, mind a programösszeállítás terén. Örülnék, ha a vendégművészeknél nagyobb forrással rendelkeznék, hogy egyaránt meghívhassunk hazai és külföldi sztárokat. Jó lenne, ha külföldi vendégszerzéseket is meg tudnánk valósítani. Ha ez teljesülne a következő években, akkor azt mondom, elégedett leszek. Nincsenek a valóságtól teljesen elrugaszkodott ötleteim... Jó volna, ha jönne végre egy nyugodt időszak, amikor a zenére fókuszálhatunk, s arra, hogy még jobban jelen legyünk a miskolciak életében. R. Zs.

Hazakerült Dohnányi Ernő amerikai hagyatéka

„...lassan felnövünk önmagunkhoz annyira, hogy lehet egy Dohnányink.”

(Ujfalussy József)

Dohnányi Ernő, a 20. század magyar zenetörténetének egyik legemblematikusabb szereplője, életének utolsó éveit (1949–1960) a Florida State University zongora- és zeneszerzés professzorként a Florida állambeli Tallahassee-ben töltötte.

A közelmúltban több részletben Dohnányi amerikai hagyatékának jelentős hányada érkezett haza, Magyarországra. A Dohnányi-házban található hagyatékot a zeneszerző unokája, Seàn Ernst McGlynn 2014-ben az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Zenetudományi Intézetének ajándékozta, a Floridai Állami Egyetem könyvtárában (Warren D. Allen Music Library) található letéti

dokumentumokat pedig – köztük értékes zeneszerzői kéziratokat – 2015-ben megvásárolta a magyar állam. Az anyag egy része azóta a Zenetudományi Intézet Zenetörténeti Múzeumában tekinthető meg. A Végre itthon – Dohnányi Amerikában címet viselő tárlat az első küldeményből válogatott. A hagyaték hazaszállítását – melynek első fázisa 2014-ben kezdődött – Dalos Anna, a Zenetudományi Intézet „Lendület” 20–21. Századi Magyar Zenei Archívum és Kutatócsoport vezetője Tallahassee-ben készítette elő munkatársaival. A 2015 októberében megvalósult harmadik tallahassee-i út után beszélgettünk.

■ *Akkoriban, mikor Dohnányi 1949-ben megérkezett életének utolsó lakóhelyére, Tallahassee-be, a város egy vidéki, amerikai kisváros képét mutatta. Dohnányi ugyanakkor – talán éppen kisvárosi jellege miatt – nagyon megszerette a városkát. Élvezte a*

természet közelségét, a nagy tölgyfákat, a virágzó azaleákat, a mókusokat, azt, hogy lehetősége nyílt egyik kedvenc hobbijára, a kertészkedésre is. Milyen most Tallahassee?

– Tallahassee Florida fővárosa. Állítólag azért esett a floridaiak választása erre a kis-

városra, hogy ne kelljen dönteniük a rivalizáló Orlando és Miami között. Dohnányi idejében még alig volt itt kulturális élet. Azóta – főleg az egyetemnek köszönhetően – nagyot fejlődött a város: van színház- és koncertterme. Persze azóta sem a kultúrájá-

ról híres Tallahassee, hanem inkább a sok-sok aligátorról. Néha bemennek a városba is...

■ *Ha jól tudom, Dohnányi, a nagy állatbarát is kapott egyszer aligátort ajándékba...*
– Igen, két kölyök aligátort. Az egyik rögtön elpusztult, a másik tovább élt, de ezek az állatok nem bírják a számukra szokatlan közeget, nem tudnak alkalmazkodni. Ma már védett fajnak számítanak, így elképzelhetetlen, hogy valaki szeretete jeléül aligátort ajándékozzon professzorának. Maga a város gyönyörű, a körülötte lévő természet csodálatos. Nagyon nagy kiterjedésű (ami általában is jellemző az amerikai városokra), ezért a távolságok miatt csak autóval lehet közlekedni. A gyaloglás ott merőben szokatlan dolognak számít – bár a visszaemlékezések szerint az idős Dohnányi annak is köszönhetette kiváló egészségi állapotát, hogy igen sokat gyalogolt.

■ *Dohnányi halála után Florida kormányzója 1960. július 27-ét Dohnányi Ernő Nappá nyilvánította. (Ez a nap Dohnányi születésnapja.) Halála után két évvel már szakdolgozatot írtak a Tallahassee-ben eltöltött éveiről. Tapasztalt-e hasonló érdeklődést, egyáltalán, emlékeznek-e még ott Dohnányira, ápolják-e az emléket?*

– Sajnos nem. Dohnányi neve ma már nem mond sokat még az ottani egyetem zene-történet-sz-hallgatóinak sem. Elneveztek róla ugyan egy előadótermet, ilyen értelemben őrzik az emléket, de a hagyatékot, amit most csomagoltunk össze, alig érintették a helyiek. Volt egy időszak, amikor James Grymes, amerikai Dohnányi-kutató foglalkozott ezzel az anyaggal, ezt követően Kusz Veronika egy évig Fulbrigh-ösztöndíjjal kutathatott ott, de 2005–2006 óta senki nem forgatta ezeket a dokumentumokat. Nem készülnek szakdolgozatok, a hangfelvételeket sem hallgatják, nem elemzik a műveket sem. Lehetett látni, hogy ez a könyvtárban kissé félreeső anyagnak számít. Valószínűleg nem mérték fel igazán, hogy mi volt a birtokukban, hogy kutatási szempontból milyen lehetőségeik voltak. Hozzá kell tenni persze, hogy magyar nyelvtudás szükséges ezeknek a dokumentumoknak a feldolgozásához. Ez elég speciális ismeretet igényel, amivel egy átlag amerikai zenetudós-hallgató nem rendelkezik.

■ *A legutóbbi úthoz egy emléktábla-avatás is kapcsolódott.*

– Igen. Dohnányi egykori háza még mindig a család tulajdonában van: dr. Seàn

Dohnányi Ernő családja körében Tallahassee-ben

Ernst McGlynn, Dohnányi mostohaunokája lakik benne a családjával. Az ő régi vágya volt, hogy legyen ott egy emléktábla a nagyapjáról, akit még személyesen ismerhetett. Kisfiú volt, amikor Dohnányi meghalt, de számára a zeneszerző máig élő személy, tisztában van vele, ki volt a nagyapja. Az emléktábla-avatás kivitelezésében nagy segítséget nyújtott a Nemzeti Kulturális Alap Ithaka-programja, amely anyagilag támogatta a kétnyelvű, magyar-angol emléktábla létrehozatalát. Az emléktábla különlegessége, hogy Floridában ez az első, amit nem Florida Állam finanszírozott, hanem egy külföldi ország, azaz Magyarország. A táblát Pröhle Gergely helyettes államtitkár avatta fel. Neki személyes kötődése is fűződik Dohnányihoz, hiszen aktív szerepe volt abban, hogy 2002-ben létrejöhessen az azóta megszűnt Dohnányi Archivum. Az avatáson részt vett még Florida Állam államtitkára, a családtagok, vendégek, illetve ketten, Kusz Veronika kolléganőmmel képviseltük a Magyar Tudományos Akadémiát.

■ *Kik voltak a kollégái a három út során? Miből állt az ottani munkájuk?*

– Az első útra 2014 februárjában került sor, akkor Bíró Viola, a Zenetudományi Intézet Bartók Archivumának fiatal kutatója kísért el. Ez volt a leghosszabb ott tartózkodásunk, két hetet töltöttünk Tallahassee-ben. Akkor a Dohnányi-házban lévő, addig még legnagyobbbrészt feldolgozatlan dokumentumokat kellett részletesen listáznunk és a

szállításra előkészítenünk. Ezt a munkát úgy kell elképzelni, hogy van egy nagy ház, kicsi szobákkal és kamrákkal, és mindegyik tele számunkra csodálatos dokumentumokkal, nagyrészt dobozokban elhelyezve, a lakás különböző pontjain. Két szempontot követtünk: egyrészt a valóban értékes dokumentumokról készítettünk egy listát. Ezek közül talán a legértékesebbek Dohnányi harmadik feleségének, Zachár Ilonának a naplói, melyek napról-napra rögzítik a házaspár életét. Ez egy felbecsülhetetlen információ-tömeg, melyről eddig nem tudott a Dohnányi-kutatás. Ezen kívül nagyon sok személyes dokumentum, rengeteg levél maradt fenn. A másik szempont pedig az volt, hogy már akkor is tudtuk, hogy szeretnénk kiállítás létrehozni, ezért sok, a mindennapi élettel kapcsolatos személyes tárgyat gyűjtöttünk össze. Például becsomagoltunk egy rövid gyakorló billentyűzetet, egy kalapot, egy kardigánt, kisméretű magyarországi emléktárgyakat. A nagyobb tárgyakat – köztük a Dohnányi-által tervezett bútorokat – természetesen nem tudtuk elhozni, bár ezek is nagyon különlegesek. Az egyik Dohnányi-tervezte könyvszekrény fennmaradt tervrajza azonban már itt van nálunk.

Ezt követően, 2014 júniusa végén hoztuk haza a házban található dokumentumokat. Már ekkor tudtuk, hogy a Floridai Állami Egyetem könyvtárában van még letétben egy jelentős dokumentumanyag. A megvásárlásának az előkészítése több időt igényel.

(FORRÁS: MTA BTK ZTI „LENÜLET” 20–21. SZÁZADI MAGYAR ZENEI ARCHIVUM)

Dohnányi Ernő emléktábla Tallahassee-ben

nyelt. Míg a 2014-es csomagokat a Magyar Tudományos Akadémia ajándékként kapta Seàn McGlynnntől, addig az egyetemen elhelyezett letéti anyagért 60 000 dollárt fizettünk az örökösnek. Ezt is az NKA Ithaka-programjának köszönhetően tudtuk megvalósítani.

■ Nyilván, elsősorban az amerikai évek tudásanyagát gazdagítják e dokumentumok, de van-e köztük olyan, ami a zeneszerző ifjúkorára, európai időszakára reflektál? Tudjuk, hogy Dohnányi húga, Mária sok mindent kiküldött Zachár Ilonának, aki férjéről készült életrajzot írni és ehhez kért dokumentumokat sógornőjétől.

– Az anyagok jelentős része valóban az amerikai mindennapokhoz kapcsolódik. A Dohnányi-házból származó dokumentumokban nagyon kevés volt az olyan, ami a régebbi időszakra vonatkozott. Bár az egyetemi letéti anyag lényegesen több információt tartalmaz Dohnányi fiatalabb koráról, de azért itt is dominál az amerikai időszak. Ami a kérdezett leveleket illeti, ezek részben már korábban Magyarországra kerültek. Seàn McGlynn letétként elküldött egy doboznyi magyar nyelvű levelet Budapestre, még a Dohnányi Archivumba. Ezek tehát nem kerültek be a floridai egyetem letéti anyagába. A doboz tartalmát aztán „hozácsaptuk” a házból származó ajándékanyaghoz, így most már a mi tulajdonunkban van. A mostani, harmadik út hozadéka főleg a fiatalkori időszak koncertjeinek képeit tartalmazó néhány album.

■ A Warren D. Allen Music Library-ben az eddig őrzött hagyatékban Dohnányi egykori zeneakadémiai tanítványának, később tallahassee-i kollégájának, Kilényi Edének az öröksége is benne van. Ezt is sikerült megszerezni?

– Nem, és annak, hogy nem sikerült, sajnos jogi, és nem tudományos okai vannak. Dohnányi halála után családja úgy gondolta, hogy nagyon sok olyan dokumentum van, ami talán jobb, ha Kilényihez kerül. Ő ezeket haláláig őrizte. Ez tartalmazta többek között közös hangversenyek teljes műsoranyagát, de ami azonban ennél sokkal fontosabb, hogy itt található a Dohnányi elleni politikai vádaskodás egész dokumentációja is. Kilényi özvegye ezt Kilényi-hagyatékaként a Floridai Állami Egyetemnek ajándékozta. Hiába tudjuk, hogy ez is a Dohnányi-házból származik, mivel ez már jogilag Kilényi Ede hagyatéka, nem hozhattuk el. Nagyon reméljük, hogy a jövőben együtt tudunk működni az egyetemmel, és kaphatunk erről, a kutatók számára nagyon értékes anyagról digitalizált másolatokat.

■ Kották is jöttek?

– Dohnányi teljes kottatára megérkezett. Ebben az anyagban nincs sok kézirat, de például a 2. szimfónia kézírata igen, ami felbecsülhetetlen érték, továbbá a Mozart- és Beethoven-zongoraversenyekhez írt cadenzáinak kézíratai. Tudjuk, hogy annak idején az autográfok legnagyobb részét Dohnányi özvegye a British Museumnak adományozta, így a Tallahassee-ben maradt

dokumentum-csoport viszonylag kevés kéziratot tartalmaz. Jött még egy vázlatkönyv is, mely egy elkezdett requiem vázlatait tartalmazza.

■ Milyen koncepció szerint lesz ez a hatalmas anyag feldolgozva?

– Mivel több részletben érkeztek és érkeznek a dokumentumok, és ezek nagyon hasonló típusúak, az első és legnehezebb feladat az lesz, hogy összerendezzük az anyagot. Ez különösképpen a rendkívül nagyszámú levélnyomtatvány esetében problematikus, mert egyrészt hatalmas mennyiségéről van szó, másrészt a rendszerezés módszertanát is meg kell még határoznunk, például, hogy időrend szerint rendezzük-e, vagy inkább levélírók szerint. Valószínűnek tartom, hogy kísérletezni fogunk, több módszert ki fogunk próbálni.

■ Hogyan lesz kutatható ez az anyag? Mindenki számára nyitva áll?

– Mindenkit szeretettel várunk, de a látogatás előtt akár telefonon, akár e-mailben érdemes bejelentkezni. Ez azért is fontos, hogy meg tudjuk teremteni a kutatás feltételeit és elő tudjuk készíteni az anyagot. Örömmel fogadunk minden kutatót, gyakorló muzsikusokat éppúgy, mint zenetudósokat.

■ Változott-e vagy árnyaltabbá vált-e a Dohnányiról kialakult képe ezeknek az utaknak köszönhetően?

– Sok magyar zeneszerzővel foglalkoztam már eddigi pályám során, de nem vagyok Dohnányi-kutató. Korábban volt egy elég felületes elképzelésem, arról, hogy ő milyen lehetett. Az első floridai út nagy és legfontosabb élménye, hogy személyesebbé vált a „viszonyunk”. Az, hogy az ő tárgyai között lehettem, abban a házban mozoghattam, amit ő hozott létre, hogy játszhattam a zongoráján – személyes kötődést adott. Egész személyiségéről – a zeneszerzőről, a zeneélet-szervezőről, az előadóművészről és a magánemberről is – differenciáltabb képet alakíthattam ki. Nagyon sok mindent meg lehetett Tallahassee-ben érteni, amit ilyen távolságból, ilyesfajta tapasztalok híján, nem lehet. Például a nagy lelkierejét, ahogy a sok keserűség ellenére megmaradt benne a derű. Láttam a leveleit, azt, hogyan kommunikált a világgal, hogy mi érdekelt, milyen kottái, könyvei voltak. Azt hiszem, sokkal árnyaltabban tudom most már megítélni a művészetét. Ilyen értelemben számomra nagyon hasznosak voltak ezek az utak.

Kovács Ilona

Készül a művész életpályamodellel?

Dr. Gyimesi László a kulturális életpályákról

Ez év elején döntött az Ágazati Kulturális Érdekegyeztető Tanács a kulturális életpálya-modell kidolgozásáról, s május elejétől dolgozik az előkészítést végző munkacsoport is. Dr. Hoppál Péter, az EMMI kultúráért felelős államtitkára több nyilatkozatában hangsúlyozta, sürgető szükség van a területen a gondok orvoslására, amelyet a bérfinanszírozás elmaradása okoz. Az államtitkár már tavasszal elmondta: a Nemzetgazdasági Minisztérium bevonásával megvizsgálják annak lehetőségét, hogy akár a jövő évtől a kulturális terület dolgozói bérkompenzációban részesülhessenek. Azóta is folytatódik mindennek az előkészítése, az eddigi munka során Dr. Gyimesi László nemcsak a művész életpálya-modell átfogó koncepcióját dolgozta ki, hanem az előadó-művészeti törvény aprólékos módosításait is. Ha tehát szükség lesz változtatásokra, a pontos paragrafusok már rendelkezésre állnak. Az életpálya modellről sok szó esett a debreceni találkozón is.

┃ Mikorra lesz kész a művész életpálya-modell tervezete?

Tavaly – külön felkérés nélkül – kezdtem neki ennek a feladatnak, amely mára az EMMI és a Magyar Művészeti Akadémia érdeklődését is felkeltette. Az életpályának egy művész életét átfogó időszakot és az az alatt zajló történéseket tekintettem. Absztrahálni lehet, hogy kivel mi történik, akár csak ennek az állomásait is: tanulás, bekerülés, aktív pálya, önkéntes befejezése, nyugdíj. Ezekhez rendeltem különböző dolgokat, a szerint, hogy hol és miben lehet segíteni. Ez a vázlat tavaly, a színházi és táncművészeti terület intézményei számára az MMA és a Veszprémi Petőfi Színház által szervezett veszprémi tanácskozáson vált első ízben ismertté. A Magyar Művészeti Akadémia komolyan vette az elképzelést, s ezt követően az év folyamán e tárgyban több megbeszélést hívott össze. Az alapja az

én anyagom, magam is többször részt vettem ezeken a beszélgetéseken.

┃ Az idei, debreceni összejövetelen is fontos pont volt a tervezett modell...

Kicsit más módon került elő, egy szekció foglalkozott az életpálya-modell kérdésével. Az előkészítő anyag az én munkám, de már az év folyamán az MMA-ban és más testületekben szerzett tapasztalatok alapján leszűkítettem. Az egészet alapvetően jól fogadták. Végig jelen volt Halász János is, mint parlamenti képviselő, az MMA felügyelő testületének elnöke, s nagyon pozitívan nyilatkozott erről az elképzelésről, mint olyanról, amit meg lehet és meg is kell csinálni. Most a módosítása készül az előadó-művészeti törvénynek, és ez lehet az egyik legfőbb vonulata.

┃ Mindez azonban jelentős összegeket igényel... Mennyit? Honnan lesz rá pénz?

Még nem tudom megmondani... Persze, tisztában vagyok azzal, hogy muszáj lesz előbb-utóbb számokat sorolni... De lesznek azok is, hogyha elkészül a jogszabálytervezet, amelynek egyik legkiemelkedőbb eleme a művészek előmeneteli rendszere, a bértábla. Arról se feledkezzünk el, hogy a több pénz itt is minőségi teljesítményhez kötött. Kérdés, hogy ki és hogyan dönt majd erről. Igazságos értékelő-rendszer nem létezik. Ebben a területben benne van a szubjektív tévedés lehetősége... Az jelent még némi előnyt és egyben nehézséget, hogy az EMMI – érthetően – a kulturális ágazat egészében tud csak gondolkodni, az ő felelősségi körébe tartozik a művészet mellett a közművelődés, a közgyűjtemények, a könyvtárak munkavállalóinak az ügye, ahol ez a kérdés hasonlóan égető. Én úgy látom, hogy erre az egészre csak úgy lehet megoldást találni, ha szétválasztjuk, de nem elszakítjuk a két területet. Mindkét területnek megvan a saját szakmai törvénye, és azon belül kell a megoldásokat keresni, azzal a közös elvi alappal, mely szerint létre kell hozni a kulturális területen is az életpálya modelleket. Az előadó-művészek annyiban tartanak előrébb, hogy a törvény alapján létrehozott NEÉT, azaz a Nemzeti Előadó-művészeti Érdekegyeztető Tanács a tárca segítségével készített egy bérfelmérést. Sosem állítva, hogy ez a bérfelmérés tökéletes vagy teljes lenne, vagy

összemérhető bármilyen más kincstári adatokkal, de azért tükrözta, hogy milyen bérállapotok voltak 2013 júniusában – amelyek máig lényegesen nem változtak. Ez azt mutatta ki, hogy nagyon nagyok a bajok. A minisztérium – helyesen – kérte az államkincstárt, vizsgálja meg, hogy a garantált közalkalmazotti minimálbérhez képest a kulturális területen milyen eltéréseket találni. Megállapították, hogy összesen 500-an vannak azok, akik fizetése a bérminimum szintjét éri csak el, a többiek többet keresnek. A két adat azonban nincs szinkronban. Az Államkincstár elmulasztotta azt hozzátenni, hogy a minimális közalkalmazotti bér mértéke bármitől több lehet, például soros előrelépés, bérkompensáció miatt is, s akkor máris eltér a bértáblától... Ráadásul a MÁK csak a közalkalmazottak bérét tudja felmérni, s ők a felét se teszik ki a teljes művészeti létszámnak. Mindenesetre remélem, hogy mindezt az EMMI-vel összesel tisztázzuk, s az e tárgyban elvileg megalakult bizottság elkezdje azt a munkát, ami elengedhetetlenül szükséges a továbblépéshez.

┃ Az adatok felmérése után mi következik?

Utána jönnek a nagy lépések. Azonban kockázat az is, ha az életpálya-modell csak közalkalmazottakban gondolkodik, mert akkor a művészeti területen szinte fölösleges mindezzel foglalkozni. Ha csupán a zenekarokat vizsgáljuk, akkor is látjuk, hogy milyen kevés a közalkalmazott, hiszen nem tartozik ebbe a körbe például az NF, a MÁV, a Pannon, a Dohnányi vagy a Danubia... Még a nemzeti kategóriából sem mindenki közalkalmazott. Ez probléma. Ha azonban le tudunk szakadni a közös modelltől, akkor a saját, az előadó-művészeti törvényünkön belül maradhatunk, akkor van jogi, finanszírozási technika. Egyébként a pedagógus életpálya modell is könnyen megoldotta ezt a kérdést, e tekintetben azonos helyzetbe hozva a közalkalmazottakat és a munkaviszonyban foglalkoztatottakat. A művész életpálya-modell kapcsán pedig biztató az is, hogy a felvetésről eddig senki nem nyilatkozott nemlegesen. Ismereteim szerint az MMA és az EMMI vezetője a közelmúltban találkozott, beszéltek erről a kérdéstről is, s a felvetést a minisztérium pozitívan fogadta. Ha a törvénybe belekerülnek a szükséges módo-

sítások, akkor még ősszel a parlament elé kerülhet. Most talán van erre esély, és a politikai motiváció is adott, és remélhetőleg a szakmai szervezetek is félre tudják tenni a művészek érdekében részérdekeiket.

Az életpályamodellel koncepciója alapján Gyimesi László kidolgozta az előadó-művészeti törvény szükséges módosítási javaslatait is. Ennek főbb elemei a következők:

Az új Emtv. egyértelműen kimondja, hogy az előadó-művész életpályamodellel célja, hogy megteremtse azokat a feltételeket, amelyek elősegítik az értékes alkotások, előadások művészi létrehozását, s azok igényes, színvonalas előadását. Emellett, hogy a szakmai, fizikai és életkori kockázatok, a szociálisan hátrányos helyzetek kezelésére kiutakat, megoldásokat találjon.

Az előadó-művészeti törvény új változata szerint a fizetés a minimális alapszabvány, valamint a szakmai minőségi teljesítményi felté-

telek teljesítésének, szakmai, munkahelyi művészeti elismerésének függvénye. A művészek teljesítményét értékelési lap alkalmazásával végzik, és az adott pontszámok szerinti értékelések szerint a besorolás a kiválóan alkalmastól az alkalmatlanig terjed. A minősítés a munkáltatói jogkör gyakorlójának feladata. Történhet három évenként, de legfeljebb évenként. Ez ellen a minősítés ellen fellebbezéssel élhetnek az érintettek, erre is van lehetőség a törvény szerint.

Ahogy azt is pontosan szabályozza, hogy a művészek garantált díjazása a Kosuth-díj, az érdemes, kiváló vagy a Babérkoszorús elismerés esetén 10%-kal, egyéb szakmai, munkahelyi elismerés esetén 5%-kal nő. Pontos táblázatok születtek arról is, hogy milyen díjakkal milyen díjazás járna a művészeknek.

Törvénybe foglalják azt is, hogy az átképzést ki és milyen feltételekkel vehetné igénybe, hány éves átképzésre van lehető-

ség, és mennyi időre járna ehhez a keresetpótló támogatás.

Ahogy egyértelműen számokhoz kötött lenne az is, hogy ki és mennyi nyugdíjkiegészítést kaphat. Ennek igénybevételéhez pedig például igazolni kell a művészeti teljesítményt, a fellépések számát.

Az Emtv. tervezett módosításai között megtalálható azokat a pontokat is, amelyek szerint a Nemzeti Előadó-művészeti Érdekegyeztető Tanács évente javaslatot tesz a támogatott átképzésben és keresetpótlásban résztvevők legmagasabb létszámára. A NEÉT emellett a nyugdíjkiegészítő járadék mértékére, az érintettek létszámára, valamint a további jóléti szociális helyzetet javító intézkedésekre is javaslatot tesz a miniszternek – a rendelkezésre álló befizetések ismeretében. Erre ugyanis – az eddigi javaslat szerint – egy olyan alap állna rendelkezésre, amelyet a belépőjegyek árának minimális százalékából finanszíroznának

Módosítási javaslat 2008. évi XCIX. törvény

az előadó-művészeti szervezetek támogatásáról és sajátos foglalkoztatási szabályairól

I. FEJEZET ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

1. Cím A törvény célja

1. § (1) E törvény célja, hogy **n) megteremtse az előadó-művész életpályamodellel [43/D-43/H. §] kialakításával az állam és az előadó-művész között számára az együttműködés, a társadalmi célok közös megvalósításának kölcsönös garanciákkal biztosított rendszerét.**

- (2) Az (1) bekezdés szerinti célok megvalósítása érdekében e törvény
- meghatározza a szakmai együttműködés, döntés-előkészítés és érdekegyeztetés strukturáját és szabályait,
  - meghatározza a színház-, tánc- és zeneművészeti tevékenység központi költségvetési támogatásának szabályait,
  - megállapítja az előadó-művészeti szervezetekkel kapcsolatos hatósági és egyéb állami feladatokat, valamint
  - megállapítja az előadó-művészeti szervezetekben foglalkoztatottakra vonatkozó sajátos munkajogi szabályokat,
  - megállapítja az előadó-művész életpályamodellel, ezen belül a hivatásgyakorlás egyes szakaszaira vonatkozó jogok és kötelezettségek rendszerére vonatkozó szabályokat.**

Indoklás: A módosítás az előadó-művész életpályamodellelnek a célok közötti megjelenítésével megalapozza további szabályozás indokoltágát.

2. Cím A Nemzeti Előadó-művészeti Érdekegyeztető Tanács

5. § (1) A Nemzeti Előadó-művészeti Érdekegyeztető Tanács (a továbbiakban: NEÉT) az e törvény által szabályozott jogviszonyokat érintő szakmai, szakmapolitikai és támogatási kérdések érdekegyeztetési fóruma. **Az érdekegyeztetés keretében – az előadó-művészeti bizottságok előzetes véleménye figyelembevételével – a NEÉT évente javaslatot tesz a miniszternek a rendelkezésre álló befizetések ismeretében:**

- az előadó-művész életpályamodellel keretében támogatott átképzésben és keresetpótlásban résztvevők legmagasabb létszámára, a foglalkoztatók által a kijelölt szervnek beküldött kérelmek alapján a támogatandó személyekre, külön-külön a zene-, színház- és táncművészet területén, továbbá
- az 1960. január 1-e előtt született, öregségi nyugdíjkorhatárt betöltött, a tárgyév első napján érvényes legkisebb munkabér 80%-ánál alacsonyabb havi nyugdíjjal rendelkező, és az e törvényben részletezett egyéb feltételek mérlegelése alapján az érintett előadó-művészek nyugdíjkiegészítő járadékkal történő ellátására, a járadék mértékére,
- az előadó-művészek szakmai fejlődését elősegítő, továbbá jóléti, szociális helyzetét javító intézkedésekre.

Indoklás: Az előadó-művészeti élet szereplői delegáltjainak legszélesebb körét átfogó NEÉT érdekegyeztető feladat körébe illeszthető a foglalkoztatók, fenntartók, szakmai, érdekvédelmi szervezetek, továbbá az előadó-művészeti bizottságok véleményét is tükröző javaslattevői jog az előadó-művész életpályamodellel foglalkoztatást, szakmai és szociális ellátást érintő kérdéseiben.

3. Cím

Az előadó-művészeti szervezetek működésével összefüggő közigazgatási hatósági és szolgáltatási feladatokat ellátó szervezet

6. § (1) Az előadó-művészeti szervezetek működésével összefüggő közigazgatási hatósági és szolgáltatási feladatokat kormányrendeletben kijelölt szerv (a továbbiakban: kijelölt szerv) látja el. Ennek keretében:

- az állam által fenntartott és az e törvény szerint támogatást igénylő előadó-művészeti szervezetekről, valamint az ágazati érdekegyeztetésben részt vevő előadó-művészeti szakmai érdekképviseleti szervezetekről, azok jogszabályban meghatározott adatairól hatósági nyilvántartást vezet,
- ellenőrzi a nyilvántartott előadó-művészeti szervezetek e törvény szerinti kötelezettségeinek teljesítését, amely ellenőrzés kiterjed a hatósági ellenőrzésre és a támogatások rendeltetésszerű felhasználására is,
- igazolja a támogatások igénybevételére vonatkozó jogosultságot, valamint kiállítja az adókedvezményekre jogosító, a társasági adóról és az osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény 4. § 38. pontja 22.§ (4) bekezdése szerinti támogatási igazolást, **amennyiben az előadó-művészeti szervezet igazolja azt, hogy a tárgyév megelőző évben a társasági adóról és az osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény 4. § 39. pontja szerinti jegybevételnek az alábbiakban meghatározott százalékát e törvény 5. § (1) b)-d) pontjában meghatározottak forrásaként a kijelölt szerv e célok támogatására létrehozott elkülönített számlájára átutalta.**

A befizetési kötelezettség, ha a jegybevétel

- 100 millió forint vagy annál kisebb összeg, 1%,
- 300 millió forint vagy 100 millió forintnál nagyobb összeg, 2%,
- 600 millió forint vagy 300 millió forintnál nagyobb összeg 5%,
- 600 millió forintnál nagyobb összeg esetében 10%.

Indoklás: Az előadó-művész életpályamodellel foglalkoztatást elősegítő, egzisztenciális problémákat feloldó, továbbá szakmai és szociális kérdéseinek forrását a szolidaritási elv alapján, az előadó-művészeket foglalkoztató, e törvény alapján nyilvántartásba vett és a Tao. támogatás igénybevételére jogosult foglalkoztatók jegyár arányos hozzájárulása teremti meg. A hozzájárulás teljesítése kögens feltétele a Tao. kedvezmény igénybevételének. A hozzájárulási kötelezettség alapja a Tao. törvény szerinti jegyár bevétel, a hozzájárulás mértéke sávosan emelkedik a Tao. támogatás igénybevételét megalapozó jegyár bevétel függvényében. Ez a megoldás teljes egészében elkerüli az állami költségvetési támogatás igénybevételét, másfelől kifejezi azt, hogy a Tao. kedvezményből származó bevételek egy – nem túl jelentős arányú részének közvetett úton az előadó-művészek fent említett támogatását kell szolgálnia.

V. FEJEZET

AZ ELŐADÓ-MŰVÉSZETI MUNKAVÉGZÉS SAJÁTOS SZABÁLYAI

1. Cím

A foglalkoztatottakra vonatkozó eltérő munkajogi szabályok

30. §

(7) Közalkalmazott előadó-művész esetében a Kjt. 40. § (1) a) pont kivételével nem kell alkalmazni a Kjt. 40.§ rendelkezéseit.

Indoklás: A javaslat a következő fejezetben részletesen szabályozza az előadó-művészek teljesítménye értékelésének szabályait.

4. Cím

Az előadó-művész életpályamodell

43/D.§ (1) E Cím alkalmazásában előadó-művésznek kell tekinteni a művészi, művészeti munkakörben foglalkoztatottakat is.

(2) Az előadó-művész életpályamodell célja:

- megteremteni azokat a feltételeket, amelyek elősegítik az értékes alkotások, előadások művészi létrehozását, és azok igényes, színvonalas előadását, úgy, hogy ehhez a foglalkoztatott művészek számára kiszámítható, garantált előmeneteli rendszer, és a művészi teljesítményeket értékelő szabályok párosuljanak, továbbá
- a foglalkoztatás és szociális ellátás körében e törvény alapján biztosított forrás az előadó-művészi munkavégzés sajátosságaival együtt járó szakmai, fizikai és életkori kockázatok, valamint a szociálisan hátrányos helyzetek kezelésére kiutakat és megoldásokat hozzon létre.

43/E.§ (1) Az előadó-művész előmeneteli rendszer

- állandó része, amely a foglalkoztatott garantált díjazását állapítja meg, a szakirányú végzettségen, a pályán főfoglalkozásszerűen eltöltött idő, a foglalkoztatott minősítésén és székhelyének jellegén alapul,
- változó része a szakmai minőségi teljesítményi feltételek teljesítésének és a foglalkoztatott állami, szakmai, munkahelyi művészeti elismerésének függvénye.

(2) Az előadó-művész előmeneteli rendszer állandó, garantált díjazásának mértékét e törvény 1. számú melléklete állapítja meg.

Indoklás: A javaslat egyidejűleg kívánja megoldani az előadó-művész foglalkoztatás és ezen belül a díjazás kiszámíthatóságát és a művészi teljesítmények megkülönböztetett elismerésének a rendszerét. Ezért az előadó-művész díjazás egy állandó és egy a teljesítmény értékelésén alapuló változó részből áll.

43/F.§ Az előadó-művész teljesítményét az alábbiak szerint kell értékelni.

(1) A foglalkoztató három évente, mérlegelési jogkörében eljárva legfeljebb évente értékelheti az előadó-művész teljesítményét.

(2) Nem kerülhet sor az előadó-művész értékelésére, ha korábbi értékelésének, illetve az előadó-művészi jogviszonya létesítésének időpontjától tizenkét hónap nem telt el. Ez esetben a korábbi értékelés eredményét kell irányadónak tekinteni.

(3) A foglalkoztatott művészi teljesítményét kérésére, legkorábban jogviszonyának keletkezését, illetve a korábbi teljesítmény értékelését követő egy évet követően, illetve jogviszonyának megszűnése esetén értékelni kell.

(4) Az értékelés célja az előadó-művész szakmai, művészi, munkaköri feladatai ellátásának megítélése, az ezt befolyásoló ismeretek, képességek, személyi tulajdonságok összegzése, továbbá a szakmai fejlődés elősegítése.

(5) Az értékelés a munkáltatói jogkör gyakorlójának feladata. Az értékelést az 2. számú melléklet szerinti értékelési lap alkalmazásával kell elvégezni

(6) A értékelés a előadó-művész személyi adatain túl csak a munkakör betöltésével kapcsolatos tényeket és a ténymegállapításokon alapuló értékelést tartalmazhat. Az értékelt szakmai alkalmasságának megítélését a minősítő írásban indokolni köteles.

(7) Az értékelés során az egyes értékelési szempontok értékelésekor a következő pontszámokat kell alkalmazni:

- kiemelkedő értékelés három pont,
- megfelelő értékelés kettő pont,
- kevésbé megfelelő értékelés egy pont,
- nem megfelelő értékelés nulla pont.

(8) Az előadó-művész értékelésének eredményeként kiválóan alkalmas, alkalmas, kevésbé alkalmas, illetve alkalmatlan értékelést kaphat. Az értékelés eredményét az egyes értékelési szempontok értékelésekor adható legmagasabb pontszámnak a ténylegesen adott pontszámokhoz viszonyított aránya alapján a következők szerint kell megállapítani:

- nyolcvantól száz százalékig kiválóan alkalmas,
- hatvontól hetvenkilenc százalékig alkalmas,
- harminctől ötvenkilenc százalékig kevésbé alkalmas,
- harminc százalék alatt alkalmatlan

értékelést kap az előadó-művész.

(9) A előadó-művessel értékelését ismertetni kell, és annak egy példányát az ismertetések az előadó-művésznek át kell adni. A megismerés tényét az előadó-művész az értékelésen aláírásával igazolja, továbbá feltüntetheti esetleges észrevételeit is.

(10) Az értékelési lap egy példányát a foglalkoztató köteles az előadó-művész személyi anyagai között őrizni.

(11) A előadó-művész az értékelés hibás vagy valótlan ténymegállapításának, személyiségi jogát sértő megállapításának megsemmisítését az értékelés közzétételétől számított harminc napon belül a bíróságtól kérheti.

(12) Az előadó-művész garantált díjazása a (8) bekezdés

- a) pontja esetében legalább 50%-kal,
- b) pontja esetében legalább 25%-kal

emelkedik az értékelés kihirdetését követő hónap első napjától a következő értékelési eredmény kihirdetésének hónapja utolsó napjáig. Amennyiben a következő értékelési eredmény a (8) bekezdés c)-d) pontjában körülírt értékelés, úgy a foglalkoztató a garantált díjazás feletti díjazás mértékét legfeljebb 50%-kal csökkentheti. Ha az ezt követő értékelési eredmény ugyancsak a (8) bekezdés c)-d) pontja szerinti, akkor a munkáltató a garantált díjazás feletti további díjazást megszüntetheti.

(13) Az előadó-művész állandó, garantált díjazása Kossuth-díjjal, a Magyar Köztársaság Kiváló Művésze, a Magyar Köztársaság Érdemes Művésze, a Magyar Köztársaság Babérkoszorúja díjjal vagy a miniszter által jogszabály alapján adományozható művészeti díjjal

történt elismerés esetében 10%-kal, egyéb szakmai vagy munkahelyi elismerés esetében 5%-kal emelkedik az elismerés átadását követő hónap első napjától kezdődően.

Indoklás: A javaslat a teljesítmény értékelési eljárás és tartalmi elemeit szabályozza.

43/G.§ (1) Az előadó-művész e törvény hatálya alá tartozó foglalkoztatójánál kezdeményezheti – arra tekintettel, hogy életkora, fizikai állapota, vagy más önhibáján kívül felmerült ok miatt nem képes az elvárható színvonalú művészi teljesítményre – más munkakör betöltésére alkalmas szakképzettség vagy szakképzés megszerzésére irányuló eljárás megindítását.

(2) Az (1) bekezdés szerint megindított eljárás kedvezményezettje az az előadó-művész lehet, aki legalább húsz éve főfoglalkozásszerűen látja el művészi feladatait és legalább tíz éve foglalkoztatásra irányuló jogviszonyban áll jelenlegi foglalkoztatójával.

(3) A foglalkoztató a kijelölt szervnél kezdeményezheti az (1) bekezdés szerinti foglalkoztatott számára átképzési támogatás és az átképzés időtartamára keresetpótló támogatás biztosítását.

(4) Az átképzés időtartama a felsőfokú végzettség kiegészítésére irányuló képzésben, vagy az Országos Képzési Jegyzékben (OKJ) szereplő szakmai végzettség nappali (esti) munkarend szerinti felnőttek között történő megszerzése esetében kettő év, egyéb-ként egy év lehet.

(5) Az átképzés időtartamára biztosítani kell a képzés költségeit, továbbá keresetpótló támogatásként havonta a tárgyév első napján érvényes legkisebb munkabér 100%-át. Amennyiben az előadó-művész önhibájából nem szerzi meg a megjelölt szakképzést a fenti időszak alatt, akkor köteles valamennyi támogatást kamataival együttesen visszafizetni.

(6) A (4) bekezdés szerinti kezdeményezésről e törvény rendelkezései szerint a miniszter dönt. Amennyiben a kezdeményezés támogatást kap, akkor a foglalkoztató az átképzés kezdő időpontjára rendes felmondással (felmentéssel) szüntetheti meg a foglalkoztatásra irányuló jogviszonyt.

Indoklás: A javaslat az adott előadó-művészeti feladat ellátására nem, vagy kevésbé alkalmas foglalkoztatottak számára biztosítja a más munkakörben, esetleg más szakmában történő foglalkoztatáshoz szükséges felkészülési időt és annak anyagi háttérének jelentős részét. A javaslat forrása e törvény 6.§-ában részletezett hozzájárulás.

43/H.§ (1) A miniszter e törvény 5.§ (1) b) pontja szerinti feltételeknek megfelelő kérelmező előadó-művész számára a rendelkezésre álló források függvényében, továbbá az alábbi szempontok figyelembevételével legfeljebb 12 hónapra szóló és korlátozás nélkül meghosszabbítható nyugdíj-kiegészítő járadékot állapíthat meg.

- az előadó-művész pályán igazoltan teljesített előadások száma,
- az előadó-művészként készített televíziós műsorok, felvételek száma,
- az előadó-művészként készített rádiófelvételek száma,
- a mozi-és televíziós filmekben a közreműködések száma,
- a zenészként, énekesként készített és kereskedelmi forgalomba hozott hangfelvételek száma,
- az előadó-művészi teljesítmény elismeréseként kapott állami vagy más bel-és külföldön elért szakmai díja,
- a figyelembe vehető egyéb szociális és egészségügyi szempontok.

(2) A havi nyugdíj-kiegészítő járadék mértéke – figyelemmel a kérelmező előadó-művész egyéni helyzetére – a tárgyév első napján érvényes legkisebb munkabér 20-40%-a.

Indoklás: Az előadó-művészek körében, az elmúlt évtizedek hibás társadalombiztosítási és foglalkoztatási koncepciói, többek között az un. kényszervállalkozások elterjedése okán is, jelentős számban élnek elismert művészek méltatlanul alacsony nyugdíj ellátással, a napi elemi életkörülmények biztosításával küszködve. A javaslat egy „kifutó” rendszerben gondolkodva, csak meghatározott időpont előtt született művészeket érintve és csak 12 hónapra szóló (de hosszabbítható) kötelezettségvállalással kíván segíteni az arra érdemes és rászoruló előadó-művészeknek. A javaslat forrása e törvény 6.§-ában részletezett hozzájárulás.

VI. FEJEZET
ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

Értelmező rendelkezések

44. § E törvény alkalmazásában:

55. *garantált díjazás:* foglalkoztatásra irányuló jogviszony keretében foglalkoztatott előadó-művészt a besorolás alapján megillető, jelen törvény szerinti minimális alaphér, illetmény.

56. *főfoglalkozásszerű tevékenység folytatása:* az előadó-művész életpályája azon szakasza, amely időtartam alatt az előadó-művész művészi tevékenységét teljes munkaidőben, vagy egyéb munka'végzésre irányuló jogviszonyban folytatta úgy, hogy azzal egyidejűleg nem folytatott a művészeti tevékenységével kapcsolatba nem hozható egyéb kereső-tevékenységet.

Módosuló jogszabályok

48. §

49. §

50. §

51. § A személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény 3.§ 23. pontjának g) alpontja kiegészül...balettművészeti járadék, „nyugdíj-kiegészítő járadék”...kifejezéssel.

Indoklás: A módosítási javaslat 43./H.§-ban körülírt nyugdíj-kiegészítő járadék személyi jövedelemadó mentességét biztosítja a javaslat.

Koncertekről

Duna Szimfonikus Zenekar – 2015. szeptember 24.

A gyakorlott koncertlátogatónak szemesebben, ha azt látja, hogy a Stúdió Liszt Kft. által rendezett hangverseny műsorán Hegedűs Endre szólójával két zongoraverseny szerepel. Szinte magától értetődően vesszük tudomásul, hogy a fiatalon nemzetközi zongoraversenyek rendszeres nyerteseként (legrosszabb esetben díjazottjaként) elhíresült pianista szívesen él együtt a kihívásokkal. S ha nincsenek, csinál magának... Emlékszem, amikor Brahms két zongoraversenyének egy esten való megszólaltatásával képesítette el a hagyományos műsorokon nevelkedetteket...

Szeptember 24-i műsorán Beethoven G-dúr és Grieg a-moll zongoraversenye szerepelt – a korábbi, néha a közönséget is igénybe vevő erőpróbákhoz képest kifejezetten „fogasztható” zenei csemegeként. De meglepetést mindig tud okozni a szólista – most például azzal, hogy a hallgatóságot megszólító bevezetőjében elmondta: most fogja először játszani Beethoven e remekét.

Eljátszhatunk a gondolattal: mi lett volna, ha nem hozza a tudomásunkra? Vajon mennyiben befolyásolja e tény ismerete a mű (pontosabban, az interpretáció) hallgatását? És az is kérdés, hogyan illeszkedik az egyébként tiszteletreméltó repertoárhoz ez az „újdonság” – hogy része lesz-e a repertoárnak, azaz a rendszeresen műsorra tűzhető daraboknak, azt nyilvánvalóan külső körülmények is befolyásolják majd.

Mindenesetre, az előadói „első eljátszás” figyelemfelkeltőnek bizonyult. Mintha ezzel a ténnyel hirtelen életre galvanizálta volna az ismert műveket pusztán szívesen újrhallgató gesztussal élőket – érezhetően aktív figyelem áradt a széksorokból a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem pódiuma felé. Közismert a zenebarátoknak ama „átélős” típusa, amelyik végigvezényli, vagy épp feje ütemes mozgásával kíséri az általa ismert darabokat, öntudatlanul is éreztetve bennfentességét, a zenével való közvetlen kapcsolatát. Most az ilyesfajta gesztusok is átlényegültek, mintha csak a szólistának akartak volna segíteni – jöllehet, ilyesmire aligha lett volna szükség.

Ráadásul, nem volt tanulság nélküli megfigyelni a kísérelő együttes magatartását sem! S nem titok, magán a szólistán is észre le-

hetett venni a másképp-figyelés beszédes jeleit.

Hegedűs Endre eleve szeretettel közelít mindenkori kísérelő együtteséhez – így ösztönösen is „lemozogja” hangszere mellől a zenekari szakaszokat, szemmel, gesztusokkal kapcsolatot tart a játékosokkal, kiváltképp a szólóállások mindenkori előadóival. A Beethoven-verseny nyitótételében ezúttal egy hangszerére koncentrált szólistát láthattunk, aki legfeljebb akusztikusan tart kapcsolatot a zenekarral. A Duna Szimfonikus Zenekar – Hegedűs Endre több zenekari estjének partnere – pedig sokkal visszafogottabban muzsikált, mint tőle megszokott. A műről való zenei elképzelést illetően közös nyelvet beszéltek, s bár Deák András az első hangtól az utolsóig uralta a helyzetet, a kidolgozottságot illetően furcsaságokat tapasztalhattunk.

A G-dúr zongoraverseny korántsem csak a zeneértők körében ismert-kedvelt kompozíció, megannyi témája s egyéb melodikus részlete ismerős. Ezeknek a részleteknek a megformálása „anyanyelvi biztonsággal” történt, ám amikor a szólistának átvezető vagy közjáték-jellegű szakaszokban „csak” különböző futamokat, hangzathatásokat kellett játszania, borult az egyensúly. Hegedűs Endre, aki a fontos-jelentős részleteket szépen formáltan adta elő, ilyenkor hirtelen „zongorázni” kezdett, feladva korábbi, már-már hangszerfeletti zenei elképzeléseit. S a hangszerből, mint hangszínek potenciális tárházából hirtelen klaviatúra lett, billentyűsor, amelyen afféle ugróiskolás ügyességpróbákat kellett végrehajtani. Mintha a hangszer is megérezte volna játékos belső elbizonytalanodását, pontosan továbbította a kevésbé átgondolt, nemigen megformált meneteket, sőt, még azt is érezte, amikor pontos hangokkal, de értelmezés nélkül következett egy-egy érzékeny moduláló fordulat. Ráadásul, a zenekar tapintatosan háttérbe vonult ilyenkor – így méginkább kirívó volt néhány megoldatlan részlet.

Nyílt lapokkal játszott a szólista, bár nem vagyok biztos benne, érezte-e hír-értékének súlyát – mindenesetre, megkímélte a hallgatókat attól a fejtöréstől, hogy okot találjanak néhány szokatlan mozzanatra (a nyitótétel hosszú cadenzája alatt mintha meg is feledkezett volna zenei környezetéről).

A lassú tételben oldódott a kezdeti drukkk – bensőséges muzsikálást hallhattunk, s a

fináléban már örömmel nyugtáztuk, hogy Hegedűs Endrét nem köti le annyira a játszanivaló, hogy ne törődne zenekari környezetével. Amikor felszabadultabbá vált, hirtelen biztosabban formált, sőt, dinamikai skálája is kiszélesedett – a megszokott vizuális gesztusok ezúttal csupán külső jelei voltak e belső magára találásnak.

A szuverén biztonság mindvégig jellemzőbb volt a Grieg-mű előadása során. Itt hasonlíthatatlanul nagyobb aktivitással muzsikált a zenekar is – a gondolkasziólam mintha az itteni tematikus játszanivalójára spórolta volna energiáját és legszebb tónusát!

Deák András irányításával összehangoltan játszott a szólista és a zenekar, ám ez többnyire kimerült a tempóbeli összerendezettségben, és a tételek érzelmi-indulati térképének felvázolásában. A zenekar, mint olyan, korántsem differenciálatlan egész, hanem, a mindenkori szerzői szándéknak megfelelően, hangszínek gazdag tárháza. A partitúrák tényleges életre keltéséhez a hangszerelésben rejlő dinamizmus érzékeny visszaadása is szükséges. Ezúttal inkább kísérelőnek, semmint játékosnak (a sokszemélyes társasjáték aktív részesének) érezhették magukat, megbízható szólamutadás birtokában is a zenekar tagjai.

A két félidőt követő „coda” formarészben a szólista Grieg, Chopin és Liszt egy-egy zongoraművével tanúsította, hogy fáradhatatlansága a régi, hogy a zeneszeretet élményének megosztása ars poeticájának alap-geztusa.

(Fittler Katalin)

Nemzeti Filharmonikusok – 2015. szeptember 25.

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

1945. szeptember 26-án halt meg egy New York-i kórházban Bartók Béla. A magyar hangversenyéletben évtizedek óta szokás megemlékezni erről az évfordulóról éppúgy, mint a születésnapról: a jelentősebb együttesek márciusban is, szeptemberben is Bartók-koncerteket abszolválnak, köztük az egyik legfontosabb természetesen a *Nemzeti Filharmonikusok* – az a zenekar, amelyet a Bartók-életmű legavatottabb magyar előadóművész ismerője, *Kocsis Zoltán* vezet, s amely főzeneigazgatója irányításával az elmúlt években a Bartók Új Sorozat lemezösszkiadásának elkészítését is vállalta. Sokféle módon lehet összeállítani egy

effajta Bartók-est műsorát. Szép és természetes döntés kizárólag a zeneszerző műveiből válogatni, de gondolatébresztők lehetnek a párosítások is: Bartók zenéjét más komponisták – kortársai – műveivel szembeállítani, olyanokéval is, akiket szeretett, akik hatottak rá, de alkalomadtán olyanokéval is, akiknek munkásságát kétkedve szemlélte, netán idegenkedett tőle. Az utókor a maga higgadt történeti nézőpontjából már vállalhatja az effajta, konfrontatív műsorszerkesztést – az mindenesetre biztos, hogy a zenehallgatónak hasznára lesz minden gondolatébresztő mellérendelés.

A Nemzeti Filharmonikusok ideai Bartók-megemlékezése az utóbbi fajtát képviselte, nagyon igényes és inspiráló módon. Az első részben két Bartók-kortárs, Igor Stravinsky és Arnold Schönberg jutott szóhoz, a *Concerto in D (Bázeli concerto – 1946)* és a *Zongoraverseny* (op. 42 – 1942), a másodikban pedig a fiatal Bartók nagy művét, a *Kékszakállú herceg várát* (op. 11, Sz. 48, BB 62 – 1910) hallhattuk. A művek szerzői egymás kortársai (Schönberg hét esztendővel volt idősebb, Stravinsky egy évvel volt fiatalabb az 1881-ben született Bartóknál), mindhárman az Egyesült Államokba emigráltak, s a Bázeli concertót ugyanaz a Paul Sacher rendezte meg, ugyanazon Bázeli Kamarazenekar számára, amelynek felkérése nyomán Bartók is komponált (*Zene híros hangszerekre, ütőkre és cselesztára; Divertimento*). Mindhárom komponista meghatározó szerzője a 20. századnak – de mindhárman más-más esztétikát képviseltek. Bartók mindkét pályatársa iránt érdeklődött: Schönberg művészete leginkább talán a két hegedű-zongoraszonáta komponálásának idején állt közel hozzá, a Stravinskyé a 2. *zongoraversenyben*, amely többször, jól hallhatóan idéz is a *Tűzmadár*ból. Azt még hozzátehetjük mindehhez, hogy Bartók viszonyát Stravinskyhoz inkább az érdeklődés, Schönberghez inkább az idegenkedés határozta meg.

A *Bázeli concerto* előadása szimfonikus zenekar esetében a „nem jellemző” kategóriájába eső alkalmi kirándulás a kamarazene-kari repertoár területére, s mint ilyen, elsősorban arra jó, hogy a zenekar vonósokra laboratóriumi körülmények között, elkülönítve mutathassa meg tudását. Az NFZ vonósai tisztán, dús hangzással és mozgékonyan játszottak, Kocsis Zoltán vezénylését a Stravinskynál oly fontos nyers erő és markáns ritmika mellett könnyedség, ironia és a neoklasszikus stílus elegáns távolságtartása jellemezte. Friss, szellemes és dinamikus tolmácsolást hallottunk.

Schönberg *Zongoraversenye* más világ. Bonyolult szerkesztésű mű, melynek hallgatása is jelentős intellektuális terhet ró az érdeklődőre – szögletes és elvont, intellektuális és konok zene, amely a maga belső rendjét nem éppen behízelt hangzás- és karaktervilág keretei között bontakoztatja ki. *Báll Dávid* remekül megbirkózott a halatlanul nehéz zongoraszólam szellemi és technikai követelményeivel, szuggesztíven jelenítve meg a hallgatók számára a schönbergi stílus érdes és barátságatlan világát. És tegyük hozzá még valamit, a legnagyobb elismeréssel: kívülről játszotta az alig megtanulhatóan bonyolult szólomat. Bartók *Kékszakállúja* ritkán szólal meg olyan tisztán, plasztikusan és magától értődően természetes értelmezéssel, ahogyan most tolmácsolta *Wiedemann Bernadett* (Judit), *Bretz Gábor* (a Kékszakállú herceg) és a Kocsis Zoltán vezényelte Nemzeti Filharmonikusok. A művet már agyonmagyarázták és -kommentálták, s ez olykor nemkívánatos nyomot hagy a zenei tolmácsolásokon is, olyan „kísérletezésekhez” vezetve, amelyek nem illenek ehhez a gondolkodásmódjában és gesztusrendszerében alapvetően romantikus gyökerű, szimbolista misztériumjátékhoz. Eszköztelenség, balladai tisztaság kell ide – s ez az az alapelv, amelynek igazával, úgy tűnik, a két pompás hanganyagú, pályája csúcán álló, nagyszerű énekes teljességgel azonosul. Mindegyik azonban szögezzük le: el kell énekelni a szólomat, olyan pontosan, olyan makulátlanul, ahogyan most hallottuk – ami nem jelent kevesebbet, mint azt, hogy legyen minden hang a helyén, ne legyen semmi sem elkenve, elmismásolva. Ha Wiedemannt és Bretzet hallgatjuk, szembeesülve szólamformálásuk plaszticitásával, technikájuk sallangot nem tűrő tartalomszolgálatával, akkor ébredünk rá igazán, mennyi manír terhelte, mennyi slamposág maszatolta össze ezt a két szólomat az elmúlt ötven-hatvan évben. Tisztaság és egyszerűség, ez volt tehát kettejük teljesítményének kulcsa, a mű tisztelete felesleges ideologizálás nélkül, balladaiság és drámai erő, a mondanivaló örök emberi lényegének spekulációk nélküli megragadása. Ezt szolgálta Kocsis autentikus partitúraolvasása és az NFZ érzékeny-szingazdag játéka is, amely a kompozíció minden árnyalatát felszínre juttatta. Manapság legtöbbször akkor rendül meg a közönség, ha valami rafinálttal és váratlannal kápráztatják el – ennek az előadásnak az volt a különlegessége, hogy egyszerűségében és természeteségében volt megrendítő. (*Csengery Kristóf*)

Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara – 2015. szeptember 26.

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

A Nemzeti Filharmonikusok a zeneszerző halálának évfordulóját megelőző estén emlékeztek meg Bartókról, a *Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara* magán az évforduló napján adott hangversenyt a Müpában, *Kovács János* vezényletével. Mi több, a Bartók Rádió egész napos eseménysorozattal tisztelt meg a komponista elhunytának hetvenedik évfordulója előtt. A Bartók Rádió Napja ebben az esti eseményben csúcspontot ért ki, s az a mód, amellyel a hangverseny keretében a megemlékezés megtörtént, adekvát, sőt termékenynek mondható. A műsor második felét természetesen – akár csak a Nemzeti Filharmonikusok estje esetében – Bartók-mű töltötte ki, ezúttal is emblematikus-reprezentatív kompozíció: a *Concerto* (Sz. 116, BB 123 – 1943). Az első rész műsoridején azonban három kortárs zeneszerző, Tornyai Péter (1987), Fekete Gyula (1962) és Dubrovay László (1943) egy-egy ősbemutatója osztozott, három különböző korosztály képviselőjében adva számot három eltérő módon arról, hogyan inspirálhatja az utókor, most éppen a mi korunk zeneszerzőjét a ma is megkerülhetetlen előd, Bartók.

Tornyai Péter a kísérletező avantgárd elvontságával közelített a bartóki inspirációhoz. Műve, a *Sospiro congelato – passacaglia senza passi* (Mégfagyott sóhaj – passacaglia lépések nélkül) a *Kékszakállú herceg várából* merít ihletet. A Bartók-műben szó esik arról, hogy a Kékszakállú vára sóhajt. Ezt a (nem hallható) sóhajtást komponálta meg Tornyai, részben a zenetörténetben a sóhaj jelentésével bíró lehajló kisszekund, részben a bartóki alfa-akkord felhasználásával, továbbgondolásával. Hideg és elvont színvilágú, sok zörejlelemet tartalmazó, egzotikus mű született meg így; olyan kompozíció, amely nem hangzásában és nem is stílusvilágában, hanem inkább poétikai háttérével kapcsolódik Bartókhoz, eszköztárában zavartalanul és szuverén módon ragaszkodva önnön világához. A hangulat, a jelentés azonban nagyon is világosan utalásszerű: a Kékszakállú várának sejtelmisztikus sóhajai egy másfajta zeneszerzői nyelv közegében ugyancsak titokzatos és sóhajszerű zenét generáltak.

Érdekes módon hasonló magatartást követ, de teljesen más módon Fekete Gyula. Tornyai az opus magnumok egyikét (Bartóknál több ilyen is van) választotta inspirációforrásul, Fekete éppen ellenkezőleg: egy

máig mellőzött, periferikus alkotáshoz fordult ihletért: darabja címében – *Az én szerelmem* – az op. 15-ös Öt dalra hivatkozik („*Az én szerelmem nem sápadt éji hold, mely elmerengve néz a vízbe le*”). Tornyai, amikor Bartók-hommage-át megírta, nem lépett a stílusimitáció útjára, ellenkezőleg; szilárdan megmaradt saját kifejezőmódja, harmónia- és hangzásvilága talaján. Fekete is ezt teszi – a Tornyaiétól gyökeresen eltérő végeredménnyel. Az ő szimfonikus zenekari műve (mely, félreértés ne essék, bár dal ihlette, nem tartalmaz énekszólamot) hű marad a Feketétől máskor is hallott, jellegzetes eklektikához, amelyet manapság neoromantikus stílusnak is szokás nevezni. Fekete, bár saját vallomása szerint motívumokat, harmóniafordulatokat is átvész, felhasznál Bartók dalából, mer érzelmes, dallamos, konzónánsan szép zenét komponálni, amely elsősorban nem személy szerint Bartókra, inkább Bartók kortársaira reflektál: felsejlenek benne Debussy, Richard Strauss, Puccini dallamfordulatai, színei, harmóniai. Ismét egy szuverén továbbgondolás tehát, az elsőtől gyökeresen különböző eredménnyel.

Az első rész csattanójaként hallottuk Dubrovay László *Kettősversenyét* hegedűre és gordonkára, melyet a zeneszerző a Jávorkai testvérpár, *Jávorkai Sándor* (hegedű) és *Jávorkai Ádám* (gordonka) számára, az ő játékok virtuozitásának kiaknázásával komponált. A két előző szerzőével ellentétben Dubrovay műve nem hivatkozik egyetlen meghatározott Bartók-kompozícióra sem, s hozzájuk hasonlóan ő is a saját személyes stílusának-kifejezőmódjának keretei között komponált. Viszont Tornyai Péterrel és Fekete Gyulával ellentétben Dubrovaynál maga ez a személyes stílus reflektál Bartókra. Részben azért, mert Dubrovay immár sok éve tudatosan és vállaltan magyar zenét komponál, részben pedig azért, mert akárcsak Bartók esetében, ez a zeneszerzői nyelv is egy módszeresen kialakított nyelvtan szabályainak engedelmeskedik. Bartóknál ott a polimodális kromatika, a tengelyrendszer – számos olyan logikai elem, amelynek jelenlétét utóbb a kutatók (élükön Lendvai Ernővel) kimutatták. Dubrovay is kialakította a maga saját hangrendszerét, és az, hogy nála a zene hangzása, összhangzattana rendszerbe van foglalva, annak számára is hallható, aki nem tud erről a rendszerről. Ami viszont a háromtételes versenyművet a Bartókra való áttételes reflexión túl igazi Dubrovay-művé avatta, az egyrészt a virtuóz hangszerkezelés (Dubrovay szenvedélyesen „hangszer-

központú” instrumentális zenét ír), másrészt a sok-sok különleges effektus, amely a szerző hangszeres zenéjének szinte minden műfajban védjegye. A mű nagy sikert aratott a Jávorkai fivérek remek előadásában, utóbbiak a szerző előtti tisztelgésül ráadás-ként Händel *Passacagliáját* játszották el Halvorsen átiratában.

Kovács János a kitűnően játszó Rádiózenekar élén a három kortárs magyar kompozíciót azzal a művészi alázattal és szakmai biztonsággal vezényelte, amelyet megszoktunk tőle, s amely nála a karmesteri munka nélkülözhetetlen feltétele. Hasonló koncentrációval és felelősségtudattal közelített a második részben Bartók *Concertójához* is, amelynek nyitótételét az előadás súlyos gesztusokkal, sötét hangzással indította, majd feszes ritmussal, hangsúlygazdagon folytatta irányítása alatt. A *Párok játékát* az együttes humorral és könnyedén tolmácsolta, fordulatossan és reprezentatív kidolgozással. Szenvedélyes értelmezésű *Elégiát* hallottunk deklamáló vonósokkal, majd az *Intermezzo interrotto* drámai kontrasztjai után a finálé nagy lendülettel, mindvégig mozgalmasan és virtuóz kidolgozással szólalt meg – külön figyelmet keltek a részűvők markáns megmozdulásai. A Rádiózenekar, amely a három kortárs magyar mű bemutatásakor is derekasan teljesített, a Bartók-kompozíció előadásában legjobb hagyományaihoz méltón muzsikált.

(Csengery Kristóf)

Zuglói Filharmónia – 2015. szeptember 27. Pesti Vigadó

A Zuglói Filharmónia – Szent István Király Szimfonikus Zenekar volt a főszereplője annak a Vigadó-beli emlékhangversenynek, amellyel a Magyar Művészeti Akadémia emlékezett meg Bartók Béla halálának 70. évfordulójáról. Hagyománya van annak, hogy az évadkezdet programjában (éppen az évfordulóhoz kapcsolódva) rendre sűrűn csendülnek fel Bartók-művek legtöbb rangos hangversenyermeinkben – s remélhetőleg, ez a tendencia még fokozódni fog, hiszen idén lejár a jogdíj-kötelezettség (kedvező jelek máris vannak: a CAFe Budapest Kortárs Művészeti Fesztivál ünnepélye megnyitóján elhangzott egy ígéret, hogy a továbbiakban fokozott még nagyobb súlyt kívánnak fektetni a Bartók-kompozíciók előadására).

A Zuglói Filharmónia többször fellépett már a felújított Vigadóban, így tőlük joggal elvárható, hogy tudatosan tájékozódjanak

ebben az akusztikai környezetben. Az élménytadóan szép terem erősen visszhangos, tehát, a differenciált hangzaskép előállítására külön odafigyelést igényel. Egyébként marad a csengő-bongó, harsány hangkulissza, ami lehangoló lehet ugyan, de felemelő aligha.

Szeptember 27-én a hangverseny első részét Medveczky Ádám vezényelte. A hazai zenekarok körében az egyik legnagyobb szeretetnek örvendő dirigens ő, akivel örömmel lépni. Ez a szeretettel létkör eredményezte, hogy az Erdélyi táncok ciklusa afféle hangulateltető nyitány funkcióját töltötte be. A folytatás azonban nem hozta meg a hozzá fűzött reményeket. Ezúttal a Magyar Rádió Énekkara társult a zenekarhoz, s – a Bartók hangján felidézett szöveget követően – a Cantata Profana már-már agitációs intenzitással csendült fel. Minden túldimenzionált volt, így a szólistákat is kiabáló éneklésre készítették. Alexandru Agache Öregapójának partnereként, a Legkedvesebb Fiúként, aki a katartikus „csak tiszta forrásból” ars poetica értékű gondolattal csendíti ki a művet, Kiss B. Attila mindvégig birkózott szólamával, annak mind korrektebb leéneklésére törekedett, a megformált frázisokból való építkezés helyett. Vélhetőleg része volt ebben az akusztikai-dinamikai környezetnek is.

A III. zongoraversenynek a pódiumra kísántikáló szólistáját empatikus közönség köszöntötte – és Farkas Gábor igyekezett jól teljesíteni. Mindazonáltal ő is megmaradt a korrekt zongorázás szintjén, korántsem belefeledkezve a tételek-kínálta hangulatokba. A zenekar mindvégig érezhető kedvvel játszott, a hegedű-szólamok törekedtek leginkább arra, hogy a hangzaskép egészében mindig a nekik kijelölt funkciót töltsék be (másként szólt dallamjátszó pianójuk és másként, ha kísértek, és általában a vonósokról mondható el leginkább, hogy nem automatikusan adagolják az előírásokat követően a hangerőt, hanem egy-egy dinamikai szint az adott zenei folyamatokba ágyazódik).

Az előadók számára kétségkívül a legnagyobb élményt a Concerto megszólaltatásában való részvétel jelenthette (ezt a művet a közeljövőben is műsorra tűzik). A második felében Záborszky Kálmán állt az együttes élére, aki szabadon engedte áramlani a lelkesedést, s ez a hangerő kontrollálatlanságában mutatkozott meg. A lelkes játékosok anyait-apait beleadtak, s mintha egymást akarták volna túljátszani. Kétségtelen, jól érvényesültek a szólók, s a vonós-kari tutti is győzte szusszal – de mindettől

eltűntek azok a finom formai kontúrok, amelyek a bartóki szerkezeteket teljes szépségükben engednék érvényesülni. Hasonlóképp, plakátszerű lett az érzelmi töltés kifejezése – ami e kompozíció esetében korántsem indokolt. Az átélt lelkes előadás és a belőle áradó dinamizmus persze erős tetzésnyilvánításra készítette a közönséget – de az előadónak tudniuk kell: a lelkes taps korántsem az ő produkciójuknak szól.

(Fittler Katalin)

Nemzeti Filharmonikusok – 2015. október 1., 3.

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Október 1-jén, a Zene Világnapján 77 éves mulasztást törlesztett a magyar zenei élet, amikor hazánkban először csendült fel Richard Strauss kései egyfelvonásosa, A béke napja. De nem ez jelentette az estnek sem az értékét, sem az élményét.

Ismét élenjáróak vagyunk – miként Wagner ama tervének, hogy négy egymást követő napon kerüljön színre a Tetralógia (ennek realizálása a Wagner Napok keretében Fischer Ádám nevéhez fűződik), úgy annak a Strauss-i elképzelésnek is, hogy A béke napja a másik egyfelvonásossal, a Daphnéval együtt kerüljön színre, a Müpa operaszínpaddá átlényegülő Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermében. Kocsis Zoltán R. Strauss-projektjében már korábban szerepelt a Daphne, akkor koncertszerű előadásban. Most Némedi Csaba leleményének köszönhetően, azonos díszletek (Gilles Gubelmann) között láthattuk a két művet.

A közönség – immár történeti létjogosultsággal – rendszeresen él azzal a kisajátított joggal, hogy megítélje, jó-e vagy nem valamely alkotás. Belekalkulálva egy-egy bemutató (netán műsor összeállítás) értékelésébe, a szakirodalom tovább erősíti eme ténykedését, a kérdéses művek előéletének feltérképezésével. Így aztán megerősítést is kaphat, afféle tekintélyelvű igazolást, véleménye indokoltságáról a szubjektív tetzésnyilvánítás jogát messze túllépő, lelkes zenebarát. Aki, persze, türelmetlen, visszamenőleg a zeneirodalomtól kizárólag remekműveket vár (miközben újdonságokra is éheznek), és ízesen fanyalog, ha valamely korszakos jelentőségű komponista nem mindig maximumot teljesített.

Ha nem feledjük azt a tény, hogy minden mű: kísérlet (erős kritikai érzékkel rendelkező szerzők megteszik, hogy csak sikerült kísérleteiknek adnak létjogosultságot), a változó időben (változó érdeklődési és ízlés-viszonyok közepette) mindenképp ta-

nulságos rangos komponisták elfeledett partitúráinak a leporolása. Tudjuk: nagyságok – nagyokat is tévedhettek, s azt is: a tévedések is nagyban előrevihetik a világot. Éppen ezért A béke napja előadásáért is hálasak lehetünk az előadónak – habár ez a tartalmában sematikus-demagóg darab hamar felejthető lesz. Azért is volt rendkívül jelentős e két darab egyidejű bemutatása, mert több énekes kapott lehetőséget, hogy egy este folyamán két műben (két különböző jellegű szerepben) mutatkozhasson meg. Horváth István tenorja gyönyörködtető epizódot jelentett az első darabban, amikor Piemont hírnökeként dalolt – a Daphnéban pedig neki jutott Leukipposz rangos szerepe. Hálas szerep-pár jutott Cser Krisztiánnak (a holsteini ostromló csapat parancsnoka, valamint Peneiosz) és Ric Furrmannak is (az ostromlott várpolgármestere, továbbá Apolló), ők is megérdemelt sikert arattak. Csakúgy, mint A béke napjában a főszereplő, az ostromlott város parancsnoka, Michael Kupfer-Radecky, a hazai énekesek közül pedig Kiss Tivadar (lövész). Egy-egy hang teljesítmény megkérdőjelezheti a külföldi vendégművész meghívásának indokoltságát (utalok Christiane Kohl bántóan éles hangjára), de ennyi bizonytalansági tényező „belefér” egy jelentős projektbe. De minden apró zavaró mozzanat eltöri ama jelentős tény mellett, hogy ideálisan találkozott énekes és szerep a Daphne címszerepében. Az olasz mesteriskolákban nemzetközi mezőnyben tekintve is jelentős operaénekesse nevelkedett Pasztircsák Polina számára óriási erőpróba, ugyanakkor remek művészi lehetőség volt e szerep zenei megformálása. Állandóan a színen van, megannyi (indokolt és indokolatlan) mozgással egybekötve korántsem csupán énekel (gyönyörű hangon, kristálytisztá érthetőséggel), de személyiségként jelenik meg, aki elhithető erővel teremt természet-közeli saját-világot. A kidolgozott szerepformálásnak köszönhetően feszült figyelemmel követte Daphne érzelmi életének minden rezdülését a teltházazs nézőtér – megnőtt minden gesztus, szeszélyes mozzanat jelentősége. Pasztircsák Polina kisu-gárgása megszépítette a környezetét, elfogadtuk a látványvilágnak (egyébként verbálisan megmagyarázott) olyan sajátosságait is, amelyek egyébként földközlebe húzhatták volna le az allegorikus mitológiai történet (zene)költőiségét.

Sok minden van Richard Strauss zenéjében, fogva tartja napjaink zenekedvelőit is, ki-ki sajátos mozzanatokot tudatosíthat ebből magának. Elsőpró lendülete, hang-

szelő művészete – és még sorolhatnánk. Miközben gyönyörködünk, könnyen megfeledkezünk e varázs tényleges létrehozóiról, nevezetesen a Strauss-művek zenekarától. A szimfonikus költemények partitúrái hálasak a tekintetben, hogy hatásos szólísta-lehetőséget kínálnak megannyi zenekari játékosnak – az operák zenekarának feladata viszont komoly erőpróba. Ezen a két eseten a Nemzeti Filharmonikusoknak kiváltképp a fúvós-gárdáját illeti őszinte elismerés a heroikus teljesítményért. A béke napja zenekarában ők biztosítják (a kiemelt szerepű ütősökkel) a hangzásnak nemcsak a fundamentumát, a gerincét, hanem szinte a teljes egészét – a vonós-színek mellettük afféle couleur locale-nak hatnak. A Daphnéban is nagy a felelősségük – ráadásul ekkor még egyénitettebben kell játszaniuk. Szerencsére abban az elvárásolt világban a hallás óhatatlanul is korrigálta a – jogos elfáradás következtében – félresikeredő hangokat. Részbe van ebben annak is, hogy a karakterizálást illetően az instrumentális környezet is maximálisan kidolgozott volt – hála Kocsis Zoltán tévedhetetlen forma-érzékének, s a zene valamennyi összetevőjére kiterjedő maximalizmusának.

(Fittler Katalin)

Budafoki Dohnányi Zenekar – 2015. október 5.

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

„Makrokozmosz” – ezt a címet kapta a CAFe Budapest Kortárs Művészeti Fesztivál rendhagyó Bartók-estje. Rendhagyó, hiszen nem szerzői estről van szó, hanem a műsor első részét két olyan kompozíció alkotta, amelyek nyíltan vállalják a bartóki örökséget, hatást. A második részben a bartóki életmű két remeke, az Allegro barbaro csendült fel zongorán, valamint a Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára. Ez utóbbira készített tánc-költeményt Zsuráfszky Zoltán, amelyet a Magyar Nemzeti Táncegyüttes adott elő (csakúgy, mint az Allegro barbaróhoz kapcsolódót). Elhangzott még Illyés Gyula híres Bartók-verse is, a környezetébe ágyazva kétségkívül hatásosan (a zajos tetzésnyilvánítás nem is maradt el!), ám Oberfrank Pál ágá-lása aligha irányította a figyelmet az illyési gondolatokra. És lehet poénos az, hogy feltűnően eldobálta a felolvasott versrészletek papírját – erőteljesen érződött a talán túlságosan későn jött felkérésből adódó felkészületlenség. Hőzöngés volt, nem több. Az est: fesztivál-program volt, tehát zenekari hangversenyként csak megszorítások-

kal értékelhetjük. A műsor szempontjából, érthető módon, a hangsúly a záró számon volt. Ez volt – a látványnak köszönhetően – a leghatásosabb, s kétségtelenül a legnagyobb tapsot arató. Ebben az audio-vizuális projektben viszont óhatatlanul is háttérbe szorult a zenekar, s nyilvánvalóan ezt maguk is érezték. Más szóval: önálló produkcióként minden bizonnyal másként (differenciáltabb kidolgozással, stb.) szólaltatták volna meg. Így afféle talpalávalóvá alakult a bartóki remekmű – ami zenei szempontból akkor is értékcsökkenés, ha a „talpak” nemeseek voltak, s a Magyar Nemzeti Táncegyüttes kiváló művészei nagy lelkesedéssel ropták. Zeneileg a legnagyobb veszteséget a sztereo-hatás nivellálása jelentette. Még aki ismeri is a kompozíciót, az élő előadás többlet-lehetőségeként várja a tér-élményt. Nos, nemcsak hogy ezzel maradt adósunk az interpretáció, hanem még a dinamikai fokozás (az anyag sűrűsödése) élményével is. Ehelyett ezüst folyót jelképező fólia-fátyol játékot láttunk, ami egyszeri-egyedi produkcióként akár érdekesnek is tűnhetett, de a táncosok leginkább a II. tételben voltak elemükben. Nem véletlen, hogy itt spontán nyíltszíni tapsot kaptak. Ezt hatásában a finálé közelítette meg.

Közben a zenekar fokozatosan szembesült háttér-jellegével, hiszen a dobbantások, s általában a táncmozgást kísérő ritmikus zajok néha már-már az elfedés veszélyével fenyegették a muzsikát. A ritmikus tartás egyébként kifogástalan volt – mindenesetre, szokatlanul sok zenekari játékos lába járt ritmusra, pontosabban, metrumra – nem indokolja ezt sem a hosszabb szünetek „kimérése”, sem pedig a játszanivaló-megkövetelte tempó-tartás. Talán a táncosok lendülete minden irányban éreztette hatását, s innen az önkéntelen mozgás kényszere. Ismerve a zenekar munkabírását és teljesítőképességét (elég, ha a filmzenei projekteken való részvételükre utalunk), aligha tarthatjuk az elfáradás jelének – habár a késő estébe nyúló program akár azt is indokoltta tehette volna.

A zenekari teljesítmény elsősorban tehát az első félidő műsora alapján értékelhető. A nyitószám, Lutoslawski Concertója hallatán örömmel töltött el a dinamika differenciáltsága, a partitúrának a gondos visszaadása. Nem „terasz” szintek voltak, hanem a zenei karakterek, hangulatok kifejezése érdekében a szólások alá-fölérendeltsége differenciált összhatást eredményezett. Vinciczay Éva koncertmesternek is nagy része lehetett abban, hogy a hegedűszólások is érzékenyen kísérték, ha egy-egy részlet ezt

kívánta. Biztos műismeret tette elhithető erejűvé a produkciót.

A fesztivál-léggör érdeklődő nagyközönséget biztosított Dubrovay László érdekes versenyművének, amelynek a szólista-szerepet népi hangszereknek szánta. A hangszínek iránt rendkívül fogékony szerző korántsem kísérletezett ezzel a sajátos apparátussal, hanem azt kívánta elfogadtatni a hallgatókkal, hogy az első pillantásra (és hallásra) szokatlan apparátusnak is van létjogosultsága a történeti műfaj keretében is. Gondolatiság és hangzó valóság – e kettősséggel szembesült a közönség, s aligha hibáztathatóak azok a hallgatók, akik poénként értékelték a különleges hangzási effektusokat. Egyébként a mű előadásában már jártas szólisták némelyike ki is élezte a poénokat. Juhász Zoltán (furulya) Szabó Dániel (cimbalom), Lányi György (duda és doromb) és Németh András (tekerőlant) működött közre a négyteteles versenymű megszólaltatásában.

És végül hadd tegyem szóvá azt a szemléletet, amelyet a műsor elején a közönség megszólításakor képviselt Hollerung Gábor. A lelkes ismeretterjesztő, aki kétséggel bármilyen hallgatósággal képes pillanatok alatt kapcsolatot teremteni a pódiumról, bár tréfásan, de előre óvta a közönséget a diszsonanciáktól, már-már mentegetőzött a szokatlan hangzások miatt. Műsorközlőknél legfeljebb akkor elfogadható ez a szemlélet, ha maguk sem tudnak mit kezdeni a darabokkal – de aki érti még a valóban szokatlan-modern művek nyelvét is, attól inkább „megfigyelési szempontok” várhatók, vagy éppen rávilágítás arra, hogy miért vált szükségessé szokatlan hangzások beemelése a hagyományos műfaji keretek közé. Tehát, ne tanítsuk elborzadni a hallgatót (van, akinek anélkül is megy az!) – és ne vegyük el a rácsodálkozás lehetőségét azoktól, akik felfigyelnek az újdonságokra. És lassanként tudatosítani kellene a generációs határokat – nemcsak Bartók, de Lutoslawski művei is oly régen keletkeztek, amikor a közönség jelentős része még meg sem született... A repertoárba illeszkedő műveket a szemlélet elfogadja modern klasszikusként, a ritkán hallhatóaknak sajnos akkor sem jár ki ez az értékítélet, ha esetleg megérdemelnék...

(Fittler Katalin)

Zuglói Filharmónia –

2015. október 11.

Zeneakadémia, Nagyterem

A Zuglói Filharmónia Zenekar Gaudeamus-bérletének nyitóhangversenye Bartók

Béla géniusza előtt tisztelgett. Bár még csak az évad elején járunk, nem ez volt az együttes első teljes estét betöltő Bartók-műsora az idei szezonban. Ha máshonnan nem, hát a zenekar idei bérleteit bemutató igényes és informatív műsorfüzetéből tudható, hogy szeptember 27-én a Vigadóban a *Cantata profanát*, a *3. zongoraversenyt* és a *Concertót* adták elő. Bizonyára a zeneszerző halálának 70. évfordulója ihlette és indokolja eme egy-szerzős műsorválasztásokat, és azt, hogy rövid időn belül egy nagy részében más, kizárólag Bartók-műveket megszólaltató koncertet is hallhattunk velük. Az utóbbin, a Zeneakadémián rendezett eseményen a *2. hegedűverseny* (1938) és a *Concerto* (1943) csendült fel. Nemcsak földrajzi távolság választja el a darabokat – a Hegedűverseny az utolsó, még Magyarországon készült művek egyike, a Concerto pedig az amerikai évek alkotása –, hanem olyan emblematikus művek ezek, melyek a komponista kései terméséből hangulatukban is, fogalmazásmódjukban is két meglehetősen eltérő világot mutatnak meg.

Mindkét kompozíció egymagában is nagy előadói „falat”, ám az együttes művészeti vezetőjének – egyúttal a hangverseny karmesterének – Záborszky Kálmánnak realitásérzékét dicséri, hogy nem állította teljesíthetetlen feladat elé zenészeit. Jól mérte fel zenekarának állóképességét: mind szellemileg, mind fizikailag az első perctől a koncert végéig bírták az iramot, teljes intenzitással és erőbedobással játszottak muzsikusaik.

Az első félidőt kitöltő Hegedűverseny szólóját Szabadi Vilmos jegyezte. A művész pályafutása során jó néhány emlékezetes alkalommal szólaltatta már meg e hírhedten nehéz versenyművet. Ezek közül minden bizonnyal talán a legfontosabb az az 1988-as esemény, amikor Londonban, a Royal Festival Hallban, egy Bartók Béla tiszteletére rendezett gálakoncerten adta elő a kompozíciót Solti György vezényletével. Nevét ekkor ismerte meg igazán a szakma, és talán nem túlzás, hogy ezzel a koncerttel, majd ennek lemezfelvételével indult el nemzetközi karrierje. Ha e háttér-információt nem ismernénk, a művész előadása akkor is azt sugallta, sőt, nyilvánvalóvá tette, hogy különlegesen mély kapcsolat fűzi Bartók remekművéhez. Általában elmondható, hogy tudatos és végig kontrollált formálás tanúi lehettünk, ahol minden hangnak mondanivalója volt. Technikailag is fölényes és magabiztos volt interpretációja. Talán az első pillanatok izgalmának számlájára írható, hogy a pengetett vonósok és a hárfák bevezetőjét követő első szólóbelépés

érzésem szerint most túl nyersre, túl vehemensre sikeredett. A szólók némi egyszínűsége aztán a tétel egészére rátelepedett, pedig Bartók zenéje igencsak gazdag hirtelen, váratlanul ható hangulatváltásokban. Ahol a szerző ironizált, ott talán nem volt ez annyira feltűnő, ám a lírai részek hangszíne is hasonló volt az ironikusakéhoz. A 2. tételtől azonban Szabadi már szárnyalt. A lassú tételt egyébként is a Hegedűverseny ékességének tartják, ami Bartók életművében azért is kivételes, mert a kisebb, zongorára írt variációit nem számítva ez az egyetlen hagyományos, „szabályos” variációs forma oeuvre-jében. A művész remekül kihasználta a variációk jellegéből adódó sokféle karaktert és színt. Hangszínpalettája itt már rendkívül gazdag volt, és kivételesen szépre sikerült a hangok tételvégi ellánásának megformálása. A zárótétel lelkesítően energikus és feszes sodrása után méltán szakadt ki a közönségből az ováció, mely a zenekart éppúgy megillette, mint a szólót. Szabadi Vilmos hosszú percekig fogadta a tapsokat, majd nem hitegette ráadásával hallgatóságát: „Bartók után nem lehet ráadást adni” – mondta. Igaza volt, majd legközelebb, egy másik versenyű után.

A szünet után a zenekar kilépett a kísérő szerepből és saját magukat kísérték, hiszen a concerto cím világosan utal rá, hogy itt a zeneszerző a zenekar egyes hangszereinek szólista szerepet szánt. Igényesen megformált, személyes mondanivalójú szólókat hallhattunk. Különösen megindítóak voltak a Kékszakállú Könnyek tavának hangulatát felidéző 3. tétel (*Elégia*) honvágyat sejtető, zokogó dallamai, és a 4. tétel (*Intermezzo interrotto – Félbeszakított közbjáték*) magyar honra asszociáló oboaszólói.

Dicséret illeti a rézfúvosokat is. Ritkán hallani ennyire tömör, gikszermentes előadást. A 2. tétel (*Gioco delle coppie – Párok játéka*) koráljaiban pedig remekeltek. A vonószólamok is kitétek magukért: sűrű, egységes, világos vonóshangzásnak örülhettünk. A zenekar és karmestere tökéletes összhangban voltak, ennek köszönhetően pompásan sikerültek a gyakori tempóváltások, a határozott metszésű karakterek ki-domborításai.

A Zuglói Filharmónia Zenekara ezen a koncerten nagyot játszott, profi zenekarhoz méltó, kiérlelt előadást nyújtott át a közönségnek. Hangversenyeken a közelmúltig nem hiányozhatott egy öregúr – Záborszky József, a zenekar egykori alapítója – az első sorból. Ezt a minőségi teljesítményt hallva most bizonyára boldogan és elégedetten dőlt volna hátra székében. (Kovács Ilona)

Miskolci Szimfonikus Zenekar – 2015. október 11.

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem – MÜPA

„Szimfonikus felfedezések” lett a címe annak a projektnek, ami annakidején egészen más céllal indult. Sajnos, a gyakorlatban nem tudott vizsgálni a kétségkívül remek elképzelés, miszerint a Müpa közönsége lehetőséget kap az országos zenekari helyzet megismerésére, feltérképezésére (együttal olyan együttesek is eljutottak legrangosabb hangversenytermünkbe, amelyek erről álmodni sem mertek, akár egyszerű finánciális okok miatt). A várt közönségdeklődés elmaradt, s így több irányba módosult a folytatás. Kevesebb zenekar vehet részt a nevében időről-időre módosuló vállalkozásban, azok, amelyek egyébként is ismertebbek (tehát, az eredeti szándék épp a visszájára fordult). A kezdeti terv, miszerint „kötelező jelleggel” kell szerepelni a műsoron 20–21. századi magyar kompozíciónak, nem mindig tudott szervesen illeszkedni a zenekarok repertoárdarabjai közé (nyilvánvalóan a fővárosi vendégszerelésre „üzembiztos” programmal készültek), habár az évek során örvendetes mozzanatok jeleztek, hogy ki-ki a saját profiljának megfelelően, a zenekar számára is gyümölcsözően tud élni ezzel a kritériummal. Új művek születtek, vagy épp a zenekar korábbi megrendelésére készült kompozíciók újra-eljátszására nyílt itt lehetőség. Az elképzelés további módosulásához az adott ötletet, hogy több zenekar hozott versenyűvet – így tehát a fiatal tehetségek felkarolásának nemes szándéka került előtérbe. Ettől persze csorbul a cím jelentése, legfeljebb arról van szó, hogy szimfonikus zenekari esten nyílik lehetőség versenyűhöz fiatal szólistát hívni. Tehát, a felfedezés szándéka korántsem a zenekarra irányul már.

Legalábbis, ezt a tendenciát képviselte az ideai sorozat nyitó estjén a Miskolci Szimfonikus Zenekar. Az együttest 2014 óta vezető Gál Tamással olyan műsort hoztak, amelyen kevés felfedeznivaló van – viszont, exponált fellépési lehetőséget kapott a felnövekvő zongorista-generáció nagy ígérete, Berecz Mihály.

A műsort az „Utolsó, középső, első...” címmel tudták beharangozni a Müpa magazinban, ami korántsem lehetett az összeállítás szempontja – de legalább tényszerűen igaz (akkor is, ha egyiket sem ilyen meggondolásból szeretjük...).

Rossini Tell Vilmos operanyitánya hatásos

nyitószám, amelyben több zenekari játékos kap szólista-szereplésre lehetőséget. Inspiráló ez a fúvosok számára akkor is, ha gyakran játszanak más partitúrákban is önállóan egy-egy szólamot – itt a tetszetős dallamok megformálása, a zenekari hangzás egészébe való ágyazása olyan minőségi munkát igényel, amely azonnal vizsgázik a gyakorlatban. A nyitószólam széles dinamikai skálája pedig olyan szempontból is hasznos, hogy a karmester és együttese felmérheti az adott tér akusztikai sajátosságait, s a továbbiakban ezek figyelembevételével lehet alakítani a dinamikai térképet.

A hagyományos műsorszerkezetet követve, versenyű következett, Beethoven c-moll zongoraversenye, Berecz Mihály szólójával. Hangzatos beharangozás, hogy a nemrégiben még csodagyerek, aki nyolc nappal a hangverseny után töltötte be 18. évét, lassanként kiforrott művésznek tekinthető. Valóban egy imponáló adattal gazdagodhatott szakmai életrajza, amikor teljesítette ezt a kétségkívül nagy kihívást jelentő feladatot. Technikailag remekül győzte a játszanivalót, és érezhetően tisztában volt a tételek formai felépítésével is. De mindvégig a „zongorázás” uralkodott teljesítményében, nem pedig az a fajta muzsikálás, amikor eltűnnek az állványok és felragyog a remekmű épülete. Ezt, természetesen, nem is várhatjuk el még a bármennyire tehetséges fiattól sem – aki, amennyiben többször is lehetőséget kap e versenyű előadására, remélhetőleg elrugaszkodik a „csinálás” szintjétől, s mihamarabb eljut a „közvetítés” látszólagos eszköztelenségéig. Amikor nem az előadó, hanem maga a mű kerül a figyelem középpontjába. Mindenesetre, az erőpróba sikeres volt, a karmester és a zenekar azzal a visszafogott fegyelemmel kísért, amely megbízható környezetet jelent a szólista számára. A zongorista ráadásszámmal is készült – érdemes lenne idejében hozzászoknia, hogy konferálja is a meglepetés-ajándékot.

Ez az eredetileg a zenekarokra fókuszáló sorozat tehát részben szólista-parádéval alakul, ami egyébként annyiból rendkívül örvendetes, hogy ilyen közegben komoly megmérettetést kínálnak a fiatal tehetségeknek – s ezáltal nő a zenekarral való fellépések száma. Mert nem elég tudni arról, hogy a szereplést is gyakorolni kell, a fellépésekben is gyakorlatot kell szerezni, feltételeket is kell biztosítani a potenciális pódiumművészek számára, hogy otthonosan érezhessék magukat a világot jelentő deszkákon, s tudásuk legjavát tudják megmutatni.

A zenekar igazi megmérettetésére a műsor második részében kerülhetett sor, Brahms I. szimfóniájának előadásakor. Ha kételkedve fogadtam a zongoraverseny-választást, aggályaim itt tovább növekedtek. Gál Tamás alapos ismerője, avatott tolmácsolója a Brahms-műveknek (elég, ha a MÁV Szimfonikus Zenekarral sorozatban és külön-külön is gyakori megszólaltatásaira utalok), s talán épp ezért esett a választás e kompozícióra (észreveszem közben a hangnem-azonosságot a versenymű és a szimfónia között). A partitúra finomságainak visszaadására kidolgozott mozdulatrendszere van a dirigensnek – azonban számolnia kellett (volna) azzal, hogy – noha korábban is dolgozott alkalmanként a Miskolci Szimfonikus Zenekarral – új együttese még csak tanulja a mozdulatkészletét. Ráadásul (ami legalább ennyire fontos szempont), korántsem biztos, hogy a zenekar jelenlegi tagsága gyakorlatból ismeri e szimfóniát! Ilyenkor az osztott figyelem (a szólamkottára és a karmesterre) kevésbé feltűnő eredményekhez vezet. A zenekar (jelenlegi állapotában) leginkább precíz kotta-olvasásra törekedett (erre utalnak a differenciálatlan hangsúlyok, a terasz-jellegűen beállított dinamikai szintek, stb.). Tehát, egy sokrétűen „work in progress” folyamatba cseppentünk bele. Hogy a zenekarnak nem „sajátja” még e mű, ezt leginkább a csúcspontokon érezhettük, amelyek túlcsonduló (személyes) érzelmi-indulati töltésével rendre adósak maradtak. Hallottunk viszont sokmindent a metrikailag erősen differenciált struktúrából (néha a szinkopált illetve hemiolás képleteknél szinte „borult” az írott metrikai rend), és a pontosságra aligha lehet panaszkodnunk. Ami feltétlenül további finomításra szorul (s ez a feladat elsősorban a karmesterre vár!), az a mindenkori dinamikai kontroll – tehát, hogy a lelkes részfúvósok úgy időzítsék és arányosítsák a fokozásokat és a csúcspontokat, hogy ne nyomják el bántóan a többi szólamokat. Tehát, hogy a megtervezett dinamikai térképen mindig legyen mód a fő- és mellékszólamok hierarchiájának érvényesítésére is.

A Szimfonikus felfedezések sorozat – jellegeből adódóan is – kiváló alkalmat jelent, hogy hangot adjak annak az idealisztikus vágyamnak, hogy bárcsak hallgatnák egymást a zenekari játékosok, feláldozva szabad estéik egy részét szakmai tájékozódásra. Mert a nézőtéri tanulságokból rendkívül sokat profitálhatnak.

(Fittler Katalin)

Egy koncert margójára – ahogyan a közönség hallja

Vidéki vagyok, Debrecenben éltem egyetemem éveim kezdetéig, és zeneszerető családból származom. Ez utóbbi kitétel azt is jelenti, hogy szüleim három éves koromtól vittek operába, koncertekre. Előfordult, hogy untam kicsit az adott dalművet, abban az időben a soktagozatos Csokonai Színház még Wagnert is játszott olykor, én meg nézegettem a nézőtér gyönyörű, barokkos díszítéseit, és eltelt az idő. Akkoriban még nemigen voltak túlmozgásosak a gyerekek. Emlékszem, igencsak büszke voltam arra, hogy hangverseny-, és operalátogató vagyok. Édesanyámnak abszolút hallása volt – sajnos nem örököltem – és sokszor mondott kritikát a látottakról-hallottakról. Emlékszem, a városi zenekart (amely színházi szolgálatot is ellátott, operák, operettek zenekaraként) többször bírálta, amikor valaki „melléfűjt”, de azt is sokszor elmondta, milyen jó, hogy van nekünk nagyzenekarunk, mert nem kell utazgatnunk ahhoz, hogy szép, élő muzsikát hallgassunk. Hallgattunk is eleget. A rádió jóvoltából minden pesti operaénekesnek a nevét azonnal fűjtam, amint a hangját meghallottam, szóval eléggé elköteleződtem a muzsika mellett, és az élő koncertek hangulatát nem adnám semmiért. Zenerajongásom természetesen kitart már életem végéig, s amióta írhatok a Zenekar-ba, boldoggá tesz, hogy közelebbről is megismerhettem egy-egy vidéki

együttest, s igazgatóját. Még rádiós vezetői múltamból tudom, milyen nehézségekkel, s pénziánnyal küszködik a magyar kultúra szereplőinek többsége, éppen azok az emberek, akik – szigorúan az én magánvéleményem szerint – azt művelik, amiért élni érdemes. A szépséget, azaz a művészeteket. S akik mindig meg tudnak lepni valamivel. Október 11.-én például a Miskolci Szimfonikus Zenekar koncertje „esett nagyon jól”, ahová – megvallom – azért mentem el, mert szorgos koncertlátogató, és zeneértő barátaim szerint Berecz Mihályt hallani kell. Igazuk volt. Nagyon szeretek fiatalokat felfedezni magamnak, nos, a zongoraművész „kis Berecz” igazi felfedezés. (Elképesztő, és megfajthetetlen, honnan „terem” ebben az országban ennyi zseniális művész-tehetség!) Társaságomban volt egy hegedűművész is, aki Európa egyik gazdag országának első számú zenekarában húzza a vonót már régóta. Nos, ő hosszan dicsérte a miskolciakat is, a Tell Vilmos / Rossini/ nyitányért, Beethoven: c-moll zongoraversenyének előadásáért, és Brahms I. (c-moll) szimfóniájának nagyszerű interpretációjáért. Az embernek jól esik, ha honfitársait egy külföldi hozzáértő dicséri, mondhatnám, dagad a melle, kivált, amikor az illető el sem akarja hinni, milyen nehéz anyagi körülmények között léteznek ezek a muzsikusok. A koncert végén igencsak hálás volt a közönség is, bár vasfüggöny nem lévén, nem mondhatom, hogy vastaps volt.

(Kondor Katalin)

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara – 2015. október 21.

Zeneakadémia, Nagyerem

Alpaslan Ertünger vezetése alatt a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara már programválasztásával is különlegesen szép és emlékeztető műsorú hangversenyt ígért az érdeklődőknek. A hangversenypódiumokon mindkét alkotás – W. A. Mozart Esz-dúr szimfonia concertante-ja (K. 297/b) négy fúvósra és zenekarra, valamint Dohnányi Ernő 2., E-dúr szimfóniája (op. 40) – csak ritkán hallható, erre szokták mondani kevésbé szerencsés megfogalmazással, hogy „méltánytalanul”. Valószínű, hogy mindkettőnél a szokásostól eltérő, egyedi előadói apparátus lehet az akadálya a művek gyakoribb megszólaltatásának.

A hangverseny első felében elhangzó Mozart-darab például egyszerre négy szóló-kvalitásokkal rendelkező fúvósjátékost igényel. Bizonyára a Rádiózenekar tagjából is könnyen ki lehetne állítani egy ilyen szólókvartettet, ám annak köszönhetően, hogy az est dirigense Claudio Abbado asszisztenseként az elmúlt években számos jeles európai zenekarral dolgozott együtt, így nemzetközi ismeretségi köréből van lehetősége szólistákat választani. Ezúttal Lucas M. Navarro (oboa), Vincent Alberola (klarinét), José V. Castello (kürt) és Guillaume Santana (fagott) – a Luzerni Fesztiválzenekar muzsikusai – kaptak lehetőséget.

A zenei műfaj történet egyik tisztavirág-életű tagja, a szimfonia concertante a 18. századi Mannheim és London mellett Párizsban

számított igazán divatosnak és kelendőnek, Mozart is az utóbbi városnak szánta kompozícióját. A műfaj általános jellemzői az optimista hangvétel, a szélesen éneklő melodíai ívek, a fesztelen könnyedség és a virtuozitás. Az est szólistái pedig maximálisan kihasználták a műfaj és a zeneszerző által felkínált lehetőségeket. Egyrészt tökéletes kamarazenei párbeszédet folytattak egymással, másrészt szólamaik erőlködés nélkül ágyazódtak be a zenekari textúrába. Ráadásul mind a négy szólista, mind pedig a Mozart-zenéhez karcsúsított zenekar tagjai anyanyelvi szinten beszéltek mozartul és sinfonia concertantéül, így sok szép részletmegoldásuknak örülhettünk. Rögtön a zenekari bevezető végén nagyon hatásos volt, ahogy a karmester és zenekara kivárta az első szóló megjelenése előtti nagy szünetet. Mertek időt hagyni a hangok lecsengéséhez, ezáltal ők is és a hallgatók is megérezték és birtokba vették a Nagyterem akusztikai közegét. Szintén itt, már a mű kezdetekor felfigyelhettünk a remek dinamikai árnyalásokra, amiket Mozart bele komponált a zenébe. (Nyilván a komponista is élvezte a mannheimiaktól frissen tanult crescendók-keltette hatásokat.) A 2. tételben mintha csak a *Così fan tutte* vagy A varázsfuvola szerelmespárjai jelentek volna meg a színpadon: az oboa-fagott és a klarinét-kürt által képviselt párok megejtően szép szerelmes vallomást tettek egymásnak. Külön ki kell itt emelni a zenekar diszkrét és intelligens kíséretét, amivel hagyták szárnyalni a szólistákat. Az utolsó tételben aztán minden tobzódott: a variációs formában megírt zárótétel táncos karakterének megformálásában egymással versengtek a szólisták és az együttes muzikusai is. Mozart is „elemében volt” persze, mert egyre rafináltabb módon csavart egyet a tétel eleji egyszerű kis témán, jó alkalmat kínálva a szólistáknak, hogy egymásra licitálhassanak. A technikailag is egyre nehezebb variációkban villogtak a szólisták és a zenekar muzikusai, lendületük az utolsó ütemekig kitartott.

A szünet után visszatérő közönség meglepve tapasztalta, hogy a Mozart-méretű zenekar időközben a háromszorosára duzzadt. Valóban, hiszen Dohnányi utolsó szimfóniája hatalmas apparátust kíván – kiváló lenne a Britten-féle *The Young Person's Guide to the Orchestra* hangszereket bemutató kompozíció Dohnányi-féle változatához. A színesen hangszerelő szerző által elképzelt hangzást jelentős vonóskar, megerősített fúvósszólomok, és a kórusülélen helyet foglaló, négy művész által kezelt ütő-

hangszeres-arszenál biztosította. Alpaslan Ertüngernek tehát hatalmas apparátust kellett összefogni, aki az összhangot nem látványos mozdulatokkal, hanem visszafogott, de kifejező utalásokkal érte el. Ahogy egy nyilatkozatában rámutatott, nem a „forgalomirányítás” a karmester feladata, hanem inspirálni és elvarázsolni kell a zenekart. A Dohnányi-művel való varázslata most közel egy óráig tartott. S bár a komponista hangsúlyozottan nem programzene nének szánta remekét, nehéz nem beleképzelni keletkezésének külső körülményeit. Míg a két szélső tételt bombázások közepette, 1944-ben még Magyarországon fejezte be, addig a két belsőt már szomorú emigrációban, Bécsben. Benne van tehát Élet és Halál küzdelme, honvágy, hit és bizakodás. A muzikusok pedig egészen rendkívülit alakítottak. Végig élő volt az 1. tétel ideje fixe-ként végigvonuló főtémája, megejtően szépek a 2. tétel szólói, félelmetes a 3. tétel groteszk mefisztói vigyora és megrendítő a 4. tétel rezek által interpretált korálja, a *Komm' süsser Tod* dallama. A zenekar és karmestere előadásának legnagyobb dicséretét pedig az jelentheti, hogy kifelé menet a közönségből többen is azt kérdezték, miért nem játsszák gyakrabban ezt a nem mindennapi kompozíciót.

Kovács Ilona

Pannon Filharmonikusok – 2015. október 29.

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Első budapesti vendégszereplését elismerésre méltó propaganda-tevékenység előzte meg: Budapest utcáin gyakran láttuk plakátokon, hirdetve nevét és fellépése idejét. A koncertszervező Műpa a szeptember-októberi magazin címlapján is őt szerepeltette – volt tehát lehetőség, hogy ki-ki hangfelvételekről megismerje az énekesnő korábbi munkásságát, vagy akár az első személyes találkozásra spórolja ki a várható élményt.

Anja Harteros áriaestjének műsorfüzete is kizárólag az énekesnőre fókuszált – így megannyi verbális információ árnyalhatta a koncert-élményt. Megkockáztatom: rég nem jutott ekkora sztárolás szólistának – az esemény kivételességét mi sem mutatta jobban, mint hogy maga a Műpa vezérigazgatója, Káel Csaba adta át a szólistának az est végén a csokrot.

Mégis, valahogy nem állt össze egységes élménnyé az esemény (ebben talán a felfokozott ígéretek-elvárások óhatatlanul is közrejátszottak). A korábban beígért Verdi-Wagner műsor helyett olasz nyelvű hat

(ráadásul: hét) számot kaptunk (az Ave Mariát Verdi *Otello*jából nem szívesen titulálnám áriának). Grófné Mozart Figarójából, Desdemona imája, mindkét félidő végén egy-egy Leonora (A trubadúrból és A végzet hatalmából), közben két címszerep (Aida és Cilea operájából Adriana Lecouvreur) adott keresztmetszetet abból a repertoárból, amelyet manapság hangi szempontból ideálisnak tart az énekesnő. Nagy hang, szép hang, esetenként apró kisiklásokkal (magasra intonált hangok), ám korántsem éreztük állandóan a személyiség intenzív jelenlétét. Önkéntelenül is a műsorfüzetben idézett megjegyzése toladott előtérbe: „nagy örömet lelem ezekben a melankolikus feladatokban, Korábban olykor előfordult, hogy kissé üresnek éreztem magam, miközben ott álltam a színpadon, és az volt a feladatom, hogy bálvány legyek. Ám az ilyen szerepeket is meg lehet tölteni tartalommal, a zene ehhez kiváló segítséget nyújt”. Ez a szemléletmód eredményezhet, hogy még az indulatok is inkább jelzésszerűen kerültek kifejezésre, abban a meggyőződésben, hogy úgymint mindenki tudja, miről van szó. Az operákban folyamatok során éljük meg mindezt, míg az áriaesteken szinte zenei pillanatképekként kell (felfokozottan) elhíttető erővel megjeleníteni – akár egy-egy szereplőt, akár az adott szituációban kiváltott érzéseket-indulatokat.

Melankolikká vált tehát a hallgató – még akkor is, ha két énekes produkció között a zenekar igyekezett felrázni... A Pannon Filharmonikusokkal lépett fel Anja Harteros, karmesterként Ivan Reppušić vendégszerepelt. A zenekarnak változatos önálló játszanivaló jutott, a Figaro-nyitány, a Traviata III. felvonásának előjátéka és Nabucco-nyitány az első részben, a Manon Lescaut III. felvonásbeli intermezzója és A végzet hatalma nyitánya a másodikban. Közben pedig a szólista kísérete.

Viszonylag régen hallottam a Pannon Filharmonikusokat (legutóbb az Armel fesztivál keretében, ahol méltán jutalmazták őket különdíjjal), időről-időre értesültem különböző vállalkozásokban való részvételükről, s kiváltképp arról a fokozott igénybevételről, amellyel régiójukban népszerűsítik a (komoly)zenét. Ezúttal a rutin, a rendszeres erőpróba hasznosnak bizonyult – fáradhatatlanul, ugyanakkor figyelmesen játszottak az egész est folyamán. Remekül megformált szólóállásokat is hallottunk, s megbizonyosodhattunk arról, hogy a játékosok mindig valamiféle egészbe próbálják

elhelyezni, igyekezetük szerint dinamikai árnyaltsággal, a szólamukat. A hegedűk is tudnak kísérni, a brácsaszólam elismerésre méltóan intenzív, és szép színekhez járult hozzá a hárfá is. A fúvósok dinamikai „finomítása” elsődlegesen a karmester feladata (lett volna). A zenekar az elmúlt években határozottabb igényű-elképzelésű karmesterekkel dolgozik rendszeresen, Repušic korántsem vezette-irányította őket, hanem megelégedve játékkal, inkább csak lelkesítően örült a szép muzsikáknak. Oldott légkörben játszott a zenekar – ez bizonyosan feledtette velük azt a (valójában megszo-kott) mellőzést, hogy az érdeklődés reflektora elsődlegesen a szólistára irányult (aki viszont kedves gesztussal minden szám után kezét fogott a koncertmesterrel, éreztetve megelégedettségét).

Anja Harteros a nemzetközi zenei élet elismert egyénisége. A fellépése iránti érdeklődés (számos rangos énekesünk is megtisztelte jelenlétével az estet) azt sejteti, hogy lenne (van!) igény zenekari áriaestekre, jó lenne tehát tovább bővíteni a nemzetközi énekes-gárda színe-javával a Müpa fellépőinek listáját. (Fittler Katalin)

Nemzeti Filharmonikusok – 2015. október 31.

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Október 31-én tökéletesen megvalósult a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben az a romantikus elképzelés, miszerint a hangversenyterem a (Zene) Művészet Temploma. Verdi Requiemje ezúttal úgy szólalt meg, hogy nem lehetett megrendülés nélkül hallgatni. A hangsúly az élmény komplexitásán van, de a részletező elemzés is csak elvétve talál tényleges kifogásolni-valót.

Gondolhatnánk, a Mindenszentek és Halottak napja megemlékezések előestéjén immár protokollárisá szervült valamely híres gyászmise műsorra tűzése (leggyakrabban Mozarté, utána pedig Verdié) – ám a műsorszervezésnek ez a következetes mozzanata úgy beleépült a hangversenylátogatók életrendjébe, mint az operabarátokéba a Húsvét-táji Parsifalé. Hasonlóképp örvendetes, hogy az előadók sem afféle nap-tár-függő kötelezettség pusztán „letudják” a mű ismételt eljátszását, hanem időről-idő-re komolyan veszik a partitúra hangzó életre keltésének feladatát.

A Nemzeti Filharmonikusokhoz és a Nemzeti Énekkarhoz szólistaként Kolonits Klára, Meláth Andrea, (a megbetegedett Klein Ottokár helyett beugró) Fekete Attila és

Kováts Kolos társult, az est dirigense Antal Mátyás volt.

A két együttes viszonylag állandó (viszonylag nagylétszámú) tagsága számára ismert (sokszor előadott) műről van szó tehát, ahol az interpretáció minőségét elsődlegesen az határozza meg, hogy milyen intenzív jelenlétet tudnak biztosítani az adott pillanatban. Tehát, ha eluralkodik a rutin, afféle hangos végiggondolása lesz a műnek, ha viszont a korábbi tapasztalatok a perfekciót szolgálják, s a figyelem a tényleges hangzásra irányul, megszülethet a csoda. Ezúttal ilyesfajta élményben volt részünk. Antal Mátyás számára is minden bizonnyal nagy élmény marad ez az est, amikor konkrét elképzeléseit nagymértékben megvalósítva hallhatta. Harmonikus együttműködés jellemezte az énekesek és hangszerek teljesítményét, amelynek közös jellegzetessége az érzékenység volt. Nyomát nem találtuk a repertoárszámokban nem ritka „beállított” dinamikáknak; a rendkívül széles dinamikai sáv nem afféle merev mérce volt, hanem tartalom-függő, az előzmények és következmények kettős meghatározottságában tetet öltő intenzitás. Néha szinte vetekedtek a lehetőfinom (de mindig hallható!) pianissimók kivitelezésében, máskor pedig örömmel feledkeztünk bele a szilárd, de sohasem keményen masszív fortissimók segítségével elént tárt távlatokba. Különleges minőséget képviseltek a hangszínek, változatos hangzást eredményezett a hangszere-lés megannyi (máskor gyakran elsikkadó) mozzanata. A fúvós-fanfár is ismételten megélhető térélménnyé vált.

Ugyanígy csak felsőfokon értékelhetjük a kórus közreműködését is – a mindig magvas, mégis, alkalmanként az éterit is megjeleníteni képes pianissimóktól az elsöprő erejű fortissimóig „mindent tudnak”. Hogy ez a mindentudás nem csupán zenei elképzelésekből, hanem precíz-kidolgozott szólamokból jön létre, ezt kiváltképp a rugalmasan-pontos polifon szakaszokban figyelhetjük meg (a talán túlságosan secco részletek mutattak rá e titok nyitjára).

E zenei világtérképen jól megfért a négy szólista közös nevezőre nehezen hozható egyénisége. Ami az éneklési stílust illeti, a szóló-együttesek „milyensége” egyértelműen Fekete Attilán múltott. Amikor nem illeszkedett az elképzelt (s a többiek által behatárolt) dinamikai keretek közé, s ilyesmire többször akadt példa, szinte borult az egyensúly. Mintha historikus hangszerekhez egy modern (avagy egy népi) instrumentum társult volna. Az effajta hangszínbeli „broken consort” öncélú és idegen

Verdi elképzelésétől. Szóló-állásokban természetesen nagy az élvezeti értéke erős vívőerejű, jellegzetes színű hangjának – de például a Hostias kezdetén gyönyörű visszafogott tónussal bebizonyította, hogy a halk szférában is tud emlékezeteset produkálni (ilyesfajta szín-érzékenység kellett volna a szólista-együttesekben is!). Ez a dinamikai túláradás korántsem menthető valamiféle operai elképzeléssel – Kolonits Klára például rendkívül előnyösen kamatoztatta operákon-edzett szín-világát. Nála valamiféle elementáris örömet éreztem mindvégig (ennyire azért nem „vidám” az adott szövegi keretek között a legodaadóbb hívó rajongás sem!) – ilyen hozzáállással emlékezetes élményeket adhat Beethoven Örömodájának szólistájaként (ott helyénvaló ez a rajongó Freude-életérzés). Szépen illeszkedett tónusban Kolonits és Meláth hangja – érdekes volt megfigyelni, hogy a sok stílusban, sok műfajban való jártasság mennyire nem ártott meg Meláth hangjának, sőt, talán még gazdagította is kifejezésének eszköztárát. Meláth Andrea tud és mer „egyszerű” lenni, s épp ezáltal irányítja a lényegre a figyelmet. Szöveg-zene viszonylatát soha figyelmen kívül nem hagyó szerep-értelmezése szépen rímelt Kováts Koloséra, aki viszont épp a deklamálás irányába merte elvinni szólistikus kinyilatkoztatásait, és ezzel elérte, hogy a nagyívű dallam-gesztusok fokozott mértékben has-sanak. Annak is szép példáját adta, hogy a halk képes erősebben vonzani a figyelmet, mint a világba-kiáltott szó.

A Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem közönsége fogékonyan reagált az élményre, kiváltképp a mű első részében szokatlan néma figyelemmel. És a mű végén sokáig zúgott, korántsem csupán a korábbi visszafogottságot kompenzálendő, a tapsvihar. Az ilyen estek példázák az élő-zene-hallgatás semmihez sem hasonlítható hatását!

(Fittler Katalin)

Győri Filharmonikus Zenekar – 2015. november 3.

Zeneakadémia, Nagyterem

Telitalálat volt a szólista és igényes a műsorválasztás a Győri Filharmonikus Zenekar idei évadbeli első zeneakadémiai hangversenyén. Az utóbbival kezdve: a teljes estét az európai zenetörténet aranykorának nevezett bécsi klasszikának szentelték, egy alig két évtizednyi időszakot körbejárva: W. A. Mozart *D-dúr „Haffner”* (K. 385 - 1783) és Beethoven *I., C-dúr szimfóniája* (op. 21 - 1800) ölelte körül J. Haydn *D-dúr*

zongoraversenyét (Hob. XVIII:11 - 1784), melyek a korszak három nagy óriásának művészetéből adtak reprezentatív ízelítőt. Nem rítt ki a sorból a hangverseny végén adott ráadás, Schubert 1815-ben keletkezett *III., D-dúr szimfóniájának* 3. (Menuetto) tétele sem, mely még fenntartások nélkül sorolható a bécsi klasszika stílusköréhez. A hangverseny telt házat vonzott, amiben vitán felül nagy érdeme volt a tizenkét éves szólistának, Boros Misinek. Ha máshonnan nem, onnan bizonyosan sejteni lehetett a személyének szóló megkülönböztetett érdeklődést, hogy a Mozart-szimfónia után a közönség kisebb „népvándorlása” indult meg azon kevés üresen maradt székek felé, melyekből jobban, közelebről lehetett látni a pódiumot, és természetesen a zongoraverseny szólistáját.

Boros Misi tavaly robbant be a zenei köztudatba, mikor korosztályában megnyerte a köztévé *Virtuózok* komolyzenei tehetségkutató versenyét. Ezzel hihetetlen népszerűségre és országos ismertségre tett szert. A most előadott versenymű egy részét, a magyaros 3. tételt (Rondo all'Ungarese) éppen akkor, a verseny döntőjében hallhattuk tőle először. Azóta már a teljes versenyművet játssza: szeptember közepén a Rádiózenekarral szólaltatta meg, közvetlenül a mostani Győri Filharmonikusokkal adott budapesti koncert után pedig egymást követő napokon Mosonmagyaróváron, Sopronban és Győrben is. Egy felnött művésznek is kihívás lenne ez a zsúfolt koncertnapár, nemhogy egy ilyen törekeny kisfiúnak. Merthogy a pódiumra egy kisfiút láttunk bejönni. Valóban, egy „Misi” jött be (már csupán megjelenésével elnyerte a hölgyhallgatók szimpátiáját), aki a zenekari pultok, nagybőgők és csellók között szlalomozva mintha csak Berkes Kálmán, a zenekar karmesterének segítségével talált volna utat hangszeréhez. Zongorázni viszont már egy ifjú „Mihály” zongorázott, aki teljesen elvarázsolta a Nagyterem közönségét: a Haydn-koncert alatt mindenki mosolygott – a muzikusok éppúgy, mint a hallgatók. Sejtésem szerint ilyen hangulata lehetett a gyermek-Mozart királyok és főnemesek előtt játszott fellépéseinek.

Az előadás végig magán viselte a kis zongorista korából és játékának érettségéből adódó ellentét izgalmas feszültségét. Boros Misi már az első ütemektől a zenében élt, láthatóan egy másik dimenzióba került a zenekari tutti alatt. Izgalomnak semmi nyomát nem mutatta, egyszerűen nem volt rá ideje, mert a muzikával volt elfoglalva. Úgy tűnt, hogy a Mozart-korabeli gyakor-

lathoz igazodva instrumentuma mellől maga is könnyedén elvezényelte volna a versenyművet. Az 1. tételben szépek voltak a kipergetett passzázok, a 2. tételben a színgazdag billentésnek örülhettünk és megejtően egyedi pillanat volt, ahogyan a tételvégi zongoracadenza végén puhán belevezetett a tuttiba. A zárótétel sziporkázóan, virtuózan, ugyanakkor nagyon érzékenyen szólt, Misi természetes egyszerűséggel „odatette” a szólamát. Élvezet volt látni (és persze hallani is), ahogy végig kontrollálta-hallgatta magát. A tapsok fogadása már most abszolút rutinosan megy, még az orgonakarzaton ülők is kaptak egy-egy feléjük irányuló meghajlást. A „kis-Mozart”-asszociáció csak felerősödött, mikor ráadásként – saját átiratban – két részletet kaptunk A varázsfuvolából. Misi egyébként a tavalyi Virtuózok-versenytől függetlenül még mindig a pécsi Liszt Ferenc Zeneiskola tanulója, ahol továbbra is Megyimóreczné Schmidt Ildikó oktatja. Tőle tudom, hogy már újabb koncerton, Mozart A-dúr zongoraversenyén (K. 488) dolgoznak.

A két szimfónia közül Mozarté – a hagyományos zenekari programséma szerint – most a hangverseny nyitányaként szolgált. Mozartot soha nem könnyű játszani, még akkor sem, ha technikailag talán nem állítja olyan kihívások elé az előadókat, mint egy Beethoven-szimfónia, viszont nehéz rátalálni zenéjének „lelkére”, a poézisére. Ezúttal az 1. tétel valóban *con spirito* szólalt meg, és már az első percekben felfigyelhetünk arra a fegyelmezettségre – például az indítások pontosságára – ami a zenekar egész esti produkciójára jellemző volt. Szép pillanatokot szerzett a szélső tételek életteli temperamentumának, a Menuetto tétel ländler felé kacsintó tenyeres-talpességének kidomborítása is. Talán csak a lassú tétel hagyott némi kívánni valót: kissé „leült”, és nem jött át az a kedélyes szerenádhangvétel, amely a mű minden ütemében ott rejlik.

A szünet után fölényes virtuozitással felcsendülő Beethoven-alkotás egyaránt alkalmat adott a bensőséges egyéni megnyilatkozásokra (például az 1. tételben a fuvola-oboá szólókra), és a zenekari közösség „egy mindenkiért” attitűdjének hangsúlyozására. Hatásos volt a száguldó tempók magas színvonalú technikai megvalósítása, a feszesség, és a 4. tételben a Beethovenre kevésbé jellemző humor megmutatása. Berkes Kálmán jó érzékkel adagolta a zárótételt indító, megjátszott tétováságot, a skálamenetek megkomponált, bátorralan kibontakozását. A végül sikerrel

felfutó téma és az abból építkező tétel tolmácsolásával a Győriek egy remek fináléval ajándékozták meg a közönséget.

(Kovács Ilona)

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara – 2015. november 12.

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Misztikum, meseszerűség, mámor és megdicsőülés. Eme alliterációval tudnám leginkább jellemezni a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának november 12-i, későromantikus művekből összeállított estjét, melynek vezérgondolatát a svájci Arnold Böcklin *A holtak szigete* című festménye adta: két olyan mű is elhangzott, amelyek erre utalnak, és voltaképpen a kép hangulatát festik meg – zenében. A koncert második felében hallhattuk Szergej Rahmanyinov (1873–1943) *A holtak szigete* (op. 29 – 1909) című szimfonikus költeményét, rögtön utána pedig Max Reger (1873–1916) *Vier Tondichtug nach Arnold Böcklin* (Négy hangköltemény Arnold Böcklin nyomán, op. 128 - 1913) című kompozícióját. Bár ennek tételei önállóan is megállják a helyüket, a koncerten elhangzott sorrendben mintha egy klasszikus tételrendű szimfóniaként funkcionálnának. Minden tétel Böcklin egy-egy festményére utal, ezek egyike pedig a Rahmanyinovot is megihlető *A holtak szigete*.

A hangversenyt Franz Schreker (1878–1934) *Die Gezeichneten* (A megbélyegzettek) című operájának előjátéka vezette be. A mára szinte teljesen elfeledetté vált osztrák komponista az 1920-as évek egyik legnépszerűbbje volt, ám részben a nemzeti szocialistáknak „köszönhetően”, részben a 20. században korszerűtlenné vált stílusa miatt műveit nem játszották. Újrafelfedezése csupán a közelmúltban indult meg. A kompozíció jórészt Richard Strauss és Wagner hatásokat felmutató zenei nyelvezete egyrészt tökéletesen illeszkedett a koncert későromantikus hangulatába, másrészt az opera szüzséje valamelyest rímelt a gondosan megtervezett tematikára is, hiszen történetében megjelenik és fontos szerepet játszik egy tengerbe épített mesterséges sziget. A közel negyedórás operanyitány alatt csak csodálkozhattunk, hogy ez a „korszerűtlen” muzika mennyi emócióval, mennyi színnel van megfestve, amit Alpaslan Ertüngaalp pálcája alatt a Rádiózenekar tagjai magas színvonalon interpretáltak. Rögtön a mű elején a cseleszta fémesen csillogó hangzásával egy titkokkal átszőtt vi-

lágba kerültünk. A szinte filmszerűen megjelenő képek-karakterek a sok, igényesen kivitelezett hangszerszólóval és ütőhangzással állandó figyelmet kértek és – az ihletett megvalósításnak köszönhetően – kaptak is a hallgatóktól. A nyitányként funkcionáló előjáték végkifejletében megszólaló sejtelmes gongütések pedig mintha arra figyelmeztettek volna, hogy íme, kezdődik a mese. A mese pedig nem volt más, mint Rahmanyinov egyik legnépszerűbb műve, a II., c-moll zongoraverseny (op. 18). A versenymű szövege a budapesti Zeneakadémián 2010-ben diplomázott Kiss Péter volt, aki mindjárt a kezdet kezdetén biztosította a hallgatóit, hogy jó kezekbe került a zongoraconcerto szólója. A nagy romantikus versenyművek között is az egyik legnehezebb csak keveseknek adja meg magát. Itt sem elég ugyanis csak a hangokat lejátszani. Kiss Péter játéka során éppen arról tett tanúbizonyságot, hogy virtuozitása a szó teljességében értendő: nemcsak gyorsan és pontosan járnak ujjai a billentyűkön, hanem ezzel együtt formál, mindig közöl valami fontosat, dinamikai skálája pedig hihetetlenül széles. Pianissimói például olykor súrolták a hallhatóság határait. A 6. sorból azért még lehetett hallani, de – a mégoly kiváló akusztika ellenére is – nem vagyok benne bizonyos, hogy a terem másik végében is érzékelték-e például a 2. tétel olykor végtelenül puha elomlásait. (A mikrofonnak hála, az élő rádióközvetítést hallgatónak is teljes élményben lehetett részük.) Máskor a szólista tömör fortissimóira kaptuk fel fejünket. A mű kezdetén, az első nyolc ütem híres, harangokat idéző indításában pedig még műszerrel kimérve sem lehetett volna folyamatosabban emelkedő akkordokat játszani. Szólója szép teljesítmény, „férfi munka volt”.

A szünet után jöttek a „szigetes” kompozíciók. Érdekes lett volna kivetítve látni Böcklin festményét, hogy mi is volt az az alkotás, ami Rahmanyinovon és Regeren kívül még számos zeneszerzőt – köztük Antalffy-Zsiross Dezsőt is – megihletett. Ahogy a keletkezés körülményeiből sejteni lehetett, hangulatok, színek, árnyalatok és fények kavalkádját hallottuk – pompás előadásban. Bár sok hasonlóság is van a két megfogalmazás között, mégis izgalmas volt a kettő közti kontrasztokat felfedezni, erre a dirigens látványosan rá is mutatott. Kétségtelen, a két zeneszerző közül Rahmanyinov fogalmazott sötétebben. Nála a vizet jelképező 5/8-os lüktetés is inkább háttorzongató, semmint ringató. Talán azért is ez a benyomásunk, mivel a mű végén – mint

az orosz mester tucatnyinál több művében is – felhangzik a Dies irae gregorián sequentia dallamfoszlánya.

A hangverseny zárószámában Alpaslan Ertüంగాlp és a Rádiózenekar idegenvezetésével Reger „képtárában” sétáltunk. A zenekar tagjai pengeélesen kivitelezett ritmusokkal és markáns összjátékkal pillanatképek sokaságát hozták felszínre. Az első hangköltemény – a Bacchanália – egyáltalán nem fülledt erotikájú (mint például Wagnernél a Tannhäuserben), inkább játékos. A hegedülő remete címet viselő, a mintha-szimfónia lassújaként funkcionáló tételben a végtelen magány és a boldogtalanság jelent meg. Ezt a koncertmester (Oláh Vilmos) szólói elmélyülten és szuggesztíven rajzolták meg. A depressziós hangulatot jótékonyan oldotta fel aztán a Hullámok játékában című, scherzóként ható hangfreskó. A végére maradt a csattanó: a zenekar remekül mutatta meg a Reger-féle Holtak szigetében a hatalmas fokozásokat, az emocionális csúcspontokat, a sötétség és világosság váltakozását, amit – a világítás-technikát is az előadás részévé téve – szó szerint megmutattak. A darab kezdetén lekapcsolták a fényeket, csak a kottapultokon világítottak a kislámpák; a megdicsőülés pillanataiban a terem maximális fényárban úszott, hogy aztán az utolsó ütemekre immár teljes sötétségbe borulva fejeződjön be a darab. Hatásos, magával ragadó pillanatok voltak.

(Kovács Ilona)

Honvéd Férfikar, MÁV Szimfonikusok – 2015. november 18.

A zene évszázadok óta reflektál a háborúkra. Operák, misék, szimfóniák, nyitányok címét lehetne sorolni a barokktól a klasszikán és a romantikán át a 20. századig: olyan szerzők műveit, mint Verdi (*A lombardok az első kereszties háborúban*), Haydn (*Nelson-mise*), Sosztakovics (*Leningrádi szimfónia*), Beethoven (*Wellington győzelme*), Csajkovszkij (*1812-nyitány*). Britten annak idején az 1940 novemberében lebombázott Coventry Székesegyház újrászenteselésére írta *Háborús requiemjét*, s így a mű a II. világháború egyik mementója lett, maga a szöveg azonban, amelynek nyomán keletkezett – Wilfred Owen versei –, egy első világháborús mártír költészete, így ebben a darabban sajátos módon egybefonódik a két világégés emléke. A népszerű kortárs szerző, Michael Nyman 2014 novemberében *War Work* (Háborús mű) címmel mutatott be az I. világháborúnak a centenáriumon emléket állító alkotást a

Műpában. Nemrég a Honvéd Férfikar rendelt meg új kompozíciókat öt kiváló magyar zeneszerzőtől: öt olyan művet, amelyek esetében szintén kritérium volt, hogy a darabnak az I. világháborúra kell valamilyen módon reflektálnia.

Az öt szerző egyetlen esztétikai csoportosulást alkot: Csemiczky Miklós (1954), Selmeczi György (1952), Orbán György (1947) és Vajda János (1949) régóta úgy él a magyar közönség és a muzsikusszakma tudatában, mint a „Négyek” néven ismert alkotóközösség – négy olyan zeneszerző, akik nemcsak termékeny személyes kapcsolatot ápolnak egymással, de kompozíciós gondolkodásuk is sok rokon vonást mutat. Hozzájuk csatlakozott immár jó pár éve egy náluk jelentősen fiatalabb ötödik, akinek jóvoltából a Négyek csoportja immár a magyar Ötökké változott: Gyöngyösi Levente (1975), aki Selmeczihez és Orbánhoz hasonlóan Erdély szülőtte, így ötük közül három zeneszerző esetében ez a történelmi-kulturális háttér is közös nevező és szellemi összekötő kapocs.

Öt új magyar ősbemutató egyszerre: nagy szolgálatot tesz a hazai kultúrának az olyan együttes, amely efféle szorgalmaz. Hát még, ha ilyen zeneszerzők műveiről van szó! Az öt kompozíciót a *Honvéd Férfikar* a *MÁV Szimfonikus Zenekarral* és néhány kiváló szólistával szövetkezve, november 18-án és 22-én, két hangversenyen tárta a közönség elé a kórus karigazgatója, *Strausz Kálmán* vezényletével. A két koncertet közös cím foglalta egybe: a „*Mikor megyek Galícia felé...*” világháborús dal ismert sora, itt és most tehát önmagáért beszél. Ez a kritika csak az első hangversenyéről szól, ennek tapasztalatai azonban rendkívül kedvezőek.

Először is egy igen kreatív ötletéről kell szólnia a kritikának. Az első estén a három megszólalt mű (Gyöngyösi: *Katonasírató*, Selmeczi: *Te Deum 1914*; Csemiczky: *De profundis*) nem egymástól elszigetelten hangzott fel, hanem a közös témát és a szerzők szellemi összetartozását egyaránt hangsúlyozva, egyetlen összefüggő, háromrészes összművészeti produkció gyanánt. Összművészetit kell írnom, hiszen egyrészt a kompozíciók között két színművész, *Kiss Emma* és *Olt Tamás* különféle irodalmi szövegekből, köztük Shakespeare, Ady, Balázs Béla műveiből olvasott fel, ez tagolta a koncertet és fűzte egybe az egyébként szünet nélküli eseményen elhangzott zenéket. Másrészt a szövegek és időnként a zenék közben is filmvetítést láthattunk, I. világháborús felvételekből. Megragadóan szug-

gesztív, önmagán túlmutató érvényű komplex műsor jött így létre, figyelmeztető felkiáltás a háború, minden idők háborúi ellen, közös „művészeti szertartás” az emberséget, a békéért. Egy olyan együttestől, amely nevében a *honvéd* szót viseli, szebbet és méltóbbat el sem lehet képzelni. Szintén érzékenység jele, hogy a helyszín a Nemzeti Múzeum díszterme volt.

Nem vagyok feltétlen híve annak az esztétikai irányzatnak, amelyet a Négyek (illetve ma már Ötök) képviselnek, s ezt itt és most azért is érzem fontosnak előrebocsátani, mert ennek fényében talán még hitelesebb lehet az egyértelmű elismerés, sőt lelkesedés, amellyel erről a három műről beszámolni készülök. Igazi zenék voltak ezek: tartalmasak, megmunkáltak, szenvedélyesek – olyanok, amelyeknek akadnak felemelő, sőt megrázó pillanatai is. Mindhárom mű zenei nyelve a kortársi dallam- és harmóniavilágot a múlt stílusával elegyítő eklektika. Mindhárom műre jellemző a nagy zenekari és kórustuttik alkalmazása, az erő, a sodrás, a nagy hangzástömeg dra-

maturgiai hatásának kihasználása. Ha a múltidéző-műtfeldolgozó keverék-idióma stílárís pilléreit kell megnevezni, ezeket Gyöngyösínél Bartók és Szokolay, Selmeczinél Mahler és Kodály, Csemiczkyénél Liszt és Stravinsky stílusemlékeinek megjelenése képviselte.

Gyöngyösi *Katonasíratója* ragadott meg legkevésbé, de kétségtelen, hogy ez is fontos, jelentős alkotás. A három közül ez mutat népzenei hatást, ami logikus is, hiszen a darab népi szövegeket dolgoz fel. Selmeczi *Te Deum*ában egy remek dramaturgiai ötlet a legfontosabb: a mű formáját meghatározza, hogy a *Te Deum* latin szövegét, amelyet a férfikar recitál, háromszor megszakítják a *Jelenések könyve* négy női szólista hangján *magyarul* elhangzó bibliai részletei, s ez a két anyag, a tuttik és a szólók, a latin és a magyar textus váltakozásának ritmusa adja meg a mű – ha úgy tetszik, egy vokális concerto – alaplétketését. Csemiczkyénél a két pillért Liszt és Stravinsky hangzásvilágában, zenei magatartásában véltem felfedezni: az ő művének legfontosabb ére-

nye a vállalt szenvedély, a bátran érvényesített pátosz, amely, bár a mélységről énekel, magasba emelte és sötét izzással telítette a koncert legvégének hangulatát.

Ámulva hallgattam, milyen kitűnő szólisták kaptak feladatot a három műben. Csak hölgyeket foglalkoztatott a Honvéd Férfikar markáns hangzásának előterében a három zeneszerző. Gyöngyösi darabjában *Kersák Edina*, Selmecziében *Stefanik Márta*, *Kempff Márta*, *Busa Gabriella* és *Uitz Orsolya*, Csemiczkyében *Kun Ágnes Anna* lépett pódiumra. Hangminőségük, intonációs igényességük, szövegmondásuk olyan egységesen magas színvonalú volt, hogy nem is emelhetek ki senkit a felsorolásból. Strausz Kálmán a műveket méltó hevülettel és részletgazdagsággal életre keltve, teljes kompetenciával vezényelt, a MÁV Szimfonikusok szuggesztíven, gazdag hangzással játszottak, a Honvéd Férfikar pedig azzal az érces zengéssel szólalt meg, amelyet oly sokan szeretünk, és amely az együttesnek a magyar zeneéletben már hosszú idő óta vonzó védjegye. (Csengery Kristóf)

Könyv

Dohnányi amerikai évei

Manapság talán már nem kell bizonygatni, hogy Dohnányi Ernő (1877–1960) a 20. századi egyetemes zenetörténet egyik emblematikus alakja volt. Művészetének nagyságát nemcsak Magyarországon, hanem Európában és az amerikai kontinensen is elismerték. Sokoldalúságára jellemző, hogy zongoraművészként, zeneszerzőként, kamaraművészként, karmesterként és művészképzős hallgatók zeneakadémiai professzoraként egyaránt meghatározó munkásságot tudhatott magáénak.

Dohnányi a 2. világháború előtt az egyik legbefolyásosabb szereplője volt Magyarország kulturális életének, hiszen az ő kezében futottak össze a zenei élet szálai. Az Operaház igazgatói székét kivéve minden fontos zenei pozíciót Dohnányi Ernő töltött be: 1919-től a Filharmóniai Társaság elnök-karnagya, kétszer is főigazgatója volt a Zeneakadémiának (1919-ben, majd 1934–1941 között), 1931-ben pedig a Magyar Rádió zenei osztályának igazgatójává nevezték

ki – 1943-ban Dohnányi aktív közreműködésével alakult meg a Rádiózenekar is. A sikeres, csillogó pálya azonban szinte egyik napról a másikra összeomlott, mikor 1944. november 24-én családjával együtt elhagyta Magyarországot. Biztos egzisztenciáját elvesztve öt év keserves bolyongás kezdődött, melynek állomásai: Ausztria (Bécs, Neukirchen am Walde, Kitzbühel), Argentína (Buenos Aires és Tucuman), végül az Amerikai Egyesült Állomokban, a Florida-állambeli Tallahassee-ben telepedett le és ott lelt exodusa után nyugodt életre.

Több mint félszázad távlatából most már biztosan tudjuk, hogy Dohnányi életének és – ezzel együtt szoros összefüggésben – művészi pályájának tragédiáját jelentette, hogy hatvanhét évesen elvesztett mindent, ami számára fontos és kedves volt: házat, házat, biztos megélhetést, állást és fellépéseket. Elszakadt Magyarországon maradt családtagjaitól, munkatársaitól és barátaitól. Azonban nemcsak ezeket kellett nélkülölnie: a zeneszerző-zongoraművészt 1945 után igaztalanul háborús bűnökkel vádolták, aminek átkától voltaképpen élete végéig nem tudott szabadulni. Megbélyegzett

lett. Korábban a legnagyobb hangversenytérmet ünneplte sztárját már nem – vagy csak igen ritkán – hívták rangos fesztiválokra és presztízst jelentő koncertfellépésekre. Sajnos, nemcsak a nagyvilág tagadta meg. Hazájában sem játszották műveit, mi több, tiltólistán volt, és életművének kutatása is csak halála után mintegy ötven évvel kezdődött el a forráskutatásokkal, majd az ezek eredményeire épülő egyre nagyobb számú publikációkkal. Az 1990-es évektől kezdődően szinte valóságos Dohnányi-renezansz indult el, és – bár szellemi öröksé-

gének történelmi rehabilitációja olykor megtorpan, mégis – a munkásságával kapcsolatban született és születő tudományos munkáknak köszönhetően – mára már sokkal árnyaltabb és sokrétűbb Dohnányi-képpel rendelkezünk. A valóság feltárásának és interpretálásának tudományos igényével született meg Dohnányi (észak-) amerikai éveinek krónikája is, melyet Kusz Veronika (*1980) monográfiája mutat be sokoldalúan a Rózsavölgyi és Társa *musica scientia* sorozatának részeként.

A könyv előzménye a szerző 2010-ben, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen megvédett doktori disszertációja. Jelen kötet az értekezést könyvformába átdolgozva – elsősorban az elmúlt években hozzáférhetővé vált amerikai forrásoknak köszönhetően – a legújabb kutatási eredményekre támaszkodva számos, eddig ismeretlen adalékkal szolgál az olvasó számára. Kusz Veronika hatalmas mennyiségű primer forrást vizsgálva, azokat objektíven értékelve voltaképpen elsőként ad átfogó képet Dohnányi, az ember és a művész utolsó évtizedéről.

A 360 oldalt számláló könyv két nagy részre tagolódik, melyeket egy részletes, több szempontú függelék egészít ki. Az *I. rész: Amerikai évek* című szakasz Dohnányi, a tanár, az előadóművész és a zeneszerző bemutatására koncentrálna. A könyv érzékletesen ábrázolja Dohnányit, a magánembert

is. Az olvasásra figyelemfelkeltő fejezetcímek hívogatnak (Például: *Érvényesülési harcok: politikai vádák és koncertsikerek; Egy ország mestere; Az „utolsó romantikus zongoraművész” az emigrációban; Korszerűtlen népszerűség – Dohnányi amerikai műve*). A történelmi tényeken túl sok intim érdekességgel is megismerkedhetünk e fejezetekben. Ezekből a teljesség igénye nélkül néhány: megtudhatjuk például, hogy az idős Dohnányi szabadidejében szeretett ágyban olvasni; szerette a mákos édességeket; 1952 karácsonyán egy tanítványától aligátort kapott ajándékba. Tájékozódhatunk komolyabb dolgokról is, többek között arról, milyen volt, hogyan változott Dohnányi anyagi helyzete, hány órából állt az egyetemi órabeosztása, milyen tárgyakat tanított, hogyan, kiknek a segítségével harcolt az ellene felhozott koholt vádák ellen, milyen művészi barátságokra alapozva indította el ottani előadói karrierjét. A könyv első része arra a kérdésre is választ keres, mi váltotta ki és az egykor ünnepezt sztár hogyan élte meg művészi elszigeteltségét, elhallgattatását. Az elmaradt siker ugyanis nagyrészt a politikai rágalomhadjáratnak volt köszönhető. Egy másik, lehetséges ok szerint azonban a mellőzés feltételezhetően a miatt következett be, hogy Dohnányi konzervatív, későromantikus zenei stílusa nem volt ínyére a korabeli New Yorknak.

„Érdekes a párhuzam Bartókkal, aki 15 évvel korábban járta be kálváriáját Amerikában. Bartók avantgárd zenéje az akkori New Yorknak még túl sok, Dohnányi zenéje másfél évtizeddel később már túlságosan ódivatú volt” – fogalmaz Kusz Veronika. A könyv egyik nagy erénye, hogy a szerző „hangosan gondolkodik”, lehetséges alternatívákat ad, párbeszédre invitál, továbbgondolásra készíti az olvasót. Az első rész ékessége a gazdag fényképanyag, mely teljesebbé teszi, egyben illusztrálja a Dohnányi mindennapjait bemutató szakaszokat.

A *II. rész: Amerikai művek* az első részhez képest jobban támaszkodik a disszertáció anyagára. A szerző tudományos igénnyel, részletesen elemzi az ebben az időben keletkezett műveket. A 2., *c-moll hegedűverseny* (op. 43 – 1950), a *Three Singular Pieces* (op. 44 – 1951), a *Concertino hárfára és kamarazenekarra* (op. 45 – 1952), a *Stabat Mater* (op. 46 – 1952), az *Amerikai rapszódia* (op. 47 – 1953), a fuvalára komponált *Ária és Passacaglia* (op. 48/1-2 – 1958) elemzése sok szép kottapéldával, részletes táblázatokkal kiegészítve segítik az olvasót a jobb megértésben. Az analízisek arra is kísérletet tesznek, hogy Dohnányi zeneszerzői munkásságát beilleszték az egyetemes zenetörténeti kontextusba, és lehetséges magyarázatot adnak a 2. világháború utáni időszak új zenei reflexióihoz képest anakronisztikusnak tűnő kompozíciók vegyes fogadtatására. Olvasásra hívogató fejezetcímekben itt sincs hiány, álljon példának kettő: *„From the New World” – Dohnányi amerikanizmusa; és Metrumok, macskák, ütőhangszerek – három egyedülálló zongoradarab.*

A Függelék négy része fontos adatokat ad az érdeklődőnek Dohnányi életének 1949–1960 között eseménytörténetéből és hangversenyeiről (dátumokról, helyszínekről és a játszott repertoárról), a könyvben szereplő személyek és fogalmak visszakeresését pedig hasznos név- és tárgymutató segíti. Kusz Veronika monográfiájának megjelenése nagy érték a Dohnányi-kutatás számára, eredményei jelentősen hozzájárulnak ahhoz, hogy Dohnányi-képünk elfogulatlanul, ugyanakkor előítéletektől mentesen értékelhesse a művész amerikai időszakát. Őszintén reméljük, hogy nyomában a zeneszerző-zongoraművész életének többi korszaka is hamarosan elérhetővé válik majd a Dohnányi munkássága iránt érdeklődők számára. (*Kusz Veronika: Dohnányi amerikai évei. Budapest: Rózsavölgyi és Társa Kiadó, 2015.*)

Kovács Ilona

TISZTELT OLVASÓNK!

Több, mint két évtizede jelenik meg folyamatosan szaklapunk, amely eljut a magyar szimfonikus zenekarokhoz, zenei intézményekhez, könyvtárakhoz és azokhoz, akik érdeklődnek a zene iránt, de arra is kíváncsiak, hogy miként működik egy zenekar, milyen szakmapolitikai döntések befolyásolják azokat a teljesítményeket, amelyek révén egyre értékesebb és magasabb színvonalú hangversenyeken vehetnek Önök részt.

LEGYEN 2016-BAN IS ELŐFIZETŐNK!

A

zeneKar

a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös szaklapja, amely a Magyar Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelenik meg évi 6 alkalommal

Éves előfizetőknek postaköltséggel együtt:

Összesen 3500 Ft/év

Rovatainkban foglalkozunk

a magyar és külföldi zenei közélet aktuális történéseivel, szakmai érdekességekkel, hangversenykritikákkal, zenetörténeti írásokkal, szakszervezeti témákkal, jogvédelemmel, hangszer-történettel, oktatással, a zenészek egészségi bántalmaival, illetve azok megelőzésével és gyógyításával, valamint közöljük a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége tagzenekarainak hangverseny-programjait és próbajáték felhívásait.

Innen megtudhatja, mi történik a hangverseny-pódiumon és mögötte!

Megrendelhető e-mailben: info@zenekarujzag.hu

80 évvel ezelőtt hunyt el Vecsey Ferenc

Egy intrika és következményei – a Hubay-Vecsey ügy

Vecsey Ferenc (1893–1935) a 20. század első harmadának világszerte elismert hegedűművésze volt. 1926-ban és 1927-ben, jó-tékony célra adott 19 hangversenyének köszönhetően a magyar zenekultúra azon nagyságai közé került, akik elnyerték a legfelső vezetés elismerését is. Emiatt nevét később elhallgatták, negatív színben tüntették fel, vagy valótlanúságokat írtak róla. Amikor 1922. október 18-án Vecsey Ferenc az Egyesült Államokba utazott, az amerikai Musical Courier berlini tudósítója ezt írta lapjának: *„Jelenleg Vecsey a legnagyobb attrakció Európában, senkit sem hagyva ki, és beszámítva a tenoristákat és a szopránénekesnőket is. Az ember nem tud ellenállni hipnotikus erejének. Ha azt mondom, hogy övé a legtrókételesebb hegedűjáték, amit valaha is hallottam, ezt teljes meggyőződéssel teszem, miután hallottam itt Kreisler-t, és Londonban Heifetz-et az elmúlt néhány hónap során.”* Úgy látszik, az amerikai újságírók is hasonlóképpen vélekedtek, mert 1922-ben Vecseyt az év hegedűsének választották meg Amerikában.

Ezek után bizonyára sokan felteszik a kérdést: 1926-ban és 1927-ben adott, tizenkilenc hangversenyből álló, rendkívül sikeres turnéját követően, miért szakadt meg Vecsey Ferenc kapcsolata Magyarországgal? Írásunk erre a kérdésre szeretne választ adni.

1924 július 2-án Vecsey Perugiában feleségül vette a 24 éves Giulia Baldeschi grófnőt, majd Velencébe költöztek, ahol kibérelték a Canal Grande partján lévő Palazzo Giustiniani első emeletét. Vecseyt már 1923 óta foglalkoztatta a gondolat, hogy hangversenyeket ad Magyarországon, jótékony célra. Terve a tiszai nagy árvízkor vált igazán aktuálissá, ugyanis az áradás 1925 karácsonyán közel 150 ezer holdnyi területen, mintegy 600 ezer magyarnak okozott szomorú ünnepet.

Vecsey 1919 nyarán volt utoljára Magyarországon. Balatonföldváron lakott, a Zichy-villában. Két évvel később, Milánóban így emlékezett erre:

Vecsey és felesége Hubayval, és a magyar turné szervezőjével az Operaház előtt, 1926. március 2-án

„Amikor utoljára jártam otthon Magyarországon, akkor dühöngött a legjobban a Károlyi-forradalom... Hangversenyezni akartam Budapesten, de aztán ... szökni akartam. Szökni akármerre!... Németországba vagy Angliába... Megpróbálkoztam autóval, de nem sikerült. Barátaim angol ágyús-naszádon akartak kiszöktetni, mint ahogy regényben szokás. Végre nagy nehezen, húsz napi erőlködés után, vasúton jutottam el Ruttkán keresztül Németországba...”

A hosszú távollét után nagy lelkesedéssel vágott neki a fásasztó, protokolláris eseményekben bővelkedő, két hetes turnénak. Az 1926-os hangversenykörút bevétele 425 millió korona volt.

Vecsey játékaról Tóth Aladár így írt a Nyugat című folyóiratban:

„...Vannak emberek, akik egy egyszerű szegfűt olyan eleganciával tudnak kitűzni ruhájukra, hogy mindenkit elbűvölnek vele. Vecsey is olyan zseniálisan tolmácsolja hangszerén közkeletű eszményképeit, hogy a hallgatónak sokszor eláll a szívedobogása. Hegedűjének tónusa, férfias, telt, tiszta zen-

gésében, rendkívüli hajlékonyságában a legszébb hegedűtónusokkal versenyez. Technikája szinte felülmúlhatatlan. Eszményien kiegyenlített, de nem csinál az egyenletességéből „manier”-t, mint Heifetz technikája. Vecseytől megtanulhatjuk, hogyan kell a hegedűnek kedvébe járni...Vecsey Ferencnek külön köszönettel tartozunk, hogy hangversenyait jótékony célra rendezte. De talán még több hála illeti azért, hogy neki sikerült az, ami a legnagyobb magyar művészeknek, sajnos nem sikerült: ő be tudta csábítani a hangversenyterembe társadalmi életünknek azokat az előkelőségeit, akiket különben nem igen érdekel a magyar zene ügye.”

1929 júliusának elején, ötödik dél-amerikai turnéját követően, Vecsey és felesége Buenos Airesből Genovába hajózott. Velencébe érkezve szeretetteljes levelet írt mesterének, Hubay Jenőnek. Nagy volt a megdöbbenése, amikor megkapta Hubay szeptember 14-én, Mosócon kelt levelét, aki egyik ismerőse révén arról értesült, hogy Vecsey Buenos Airesben visszautasította az ottani magyar újság mun-

katársának interjú-kérelmét, ugyanakkor a német „La Plata Zeitung” június 2-án interjút közölt vele, „Franz von Vecsey” címmel. Hubay Jenő hátrahagyott iratai között találtuk azt a levelet, amelyből megtudtuk, hogy Herczegh Sándorné (Yvett) kérte az interjút Vecseytől, aki – legalábbis férjének Hubayhoz írott leveléből ez derül ki – korábban tanítványa lehetett Hubaynak.

Mivel történetünk a Deutsche La Plata Zeitungban megjelent írással kezdődik, a cikket teljes terjedelmében közöljük, majd pedig közre adjuk a buenos-airesi Teatro de la Opera-ban 1929. június 6-án megrendezett koncert műsorlapján olvasható Vecsey-életrajzot is. Utána következik a Buenos Airesben élő Herczegh Sándor Hubaynak írott levele, majd Hubay és Vecsey levélváltása. Hubay és Vecsey leveléhez nem fűzünk különösebb kommentárt, mivel ők egy intrika áldozatai. A trianoni döntést követő, érzékeny politikai helyzetben a Vecsey ellen felhozott vádak „elevenébe találtak” a hevesen reagáló, 71 éves Hubaynak, mind a magyarság-kérdésben, mind a Vecseyhez fűződő kapcsolatát illetően. A rendkívül ügyesen megfogalmazott, intrikus levél és a felhozott „bizonyítékok” sajnos többet nyomtak a latban, mint Vecsey hazafias elkötelezettsége. Így aztán szeretett tanára, Hubay Jenő által sikerült Vecsey Ferencet lehetetlenné tenni a saját hazájában! Nem is jött soha többé Magyarországra. Következék hát a Deutsche La Plata Zeitungban, 1929. június 2-án megjelent Vecsey-interjú:

„Vecsey Ferenc

Ez a karcsú, fajtájára jellemzően törékeny teremtmény még mindig ugyanaz a vonzó csevegő, az a sok lélekkel, szellemi frissességgel, divatos korrektséggel nyilatkozó világfi, aki csak nyolc esztendővel ezelőtt vett tőlünk búcsút. Ötödik alkalommal van Argentínában: 1911-ben, 1913-ban, a háború után 1920-ban és 1921-ben koncertezett a legkülönbözőbb koncerttermekben, és 1922-ben beutazta Észak-Amerikát is. Ezt követően csak Európában koncertezett. Magyar. Hubaytól nyerte Budapesten az alacsonyabb, Joachim Józseftől Berlinben a magasabb „beavattatást” a művészet papi hivatásába. Tíz éves korában lépett a nyilvánosság elé (1903. október 17-én). Egyike azon igen kevés „csodagyerekeknek”, aki valóra is váltotta, amit ígért. Azóta a világhoz tartozik. Magyarsága volt a döntéshozatal. „Magyarország ősi, és mégis fiatal ország. Töredék, szinte elveszve soknyelvű, tarkanépű környezetben, amelyben tökéletesen sohasem tudott feloldódni. Számára igazán teljes feloldódás

nem lehetséges sem a germánssággal, sem a szlávssággal, sem a latinsággal. Még mindig kultúrája kezdetén van. Barbárságban, ha úgy tetszik. De én ezalatt, hogy „barbár”, nem a lenéző tartalmat értem, hanem a vadul burjánzó, démoni életerőt, az igazán produktív és a jövőre alkalmasat. Magyarország a tatár inváziót, a két évszázados török háborúkat, a borzalmas 1848/49-es éveket és a világháborút is túlélte. És ezek után még mindig itt van, él. Hogy hogyan él, milyen kimondhatatlan nehézségek között, nem szükséges, hogy közelebbi magyarázkodásba bocsátkozzam. Megkíséreltem a borzalmas nyomorúság egy kis részét jótékonyági koncertekkel enyhíteni. Magyarországot nem lehet megölni. A probléma olyan ősi, mint Magyarország története, vagyis: hogyan tud ez a különös ázsiai-primitív nép (primitív és barbár mindig az elhasználatlan öserejű értelemben) a nyugat-európai kultúrkörbe beilleszkedni. A magyar zene a kulcs, amely elvezet a nép lelkéhez. Az, hogy a budapesti zenei élet ilyen magas fejlettségű, még mindig nem volna elég bizonyíték arra, amit a magyarság a zenei fejlődés lehetőségei terén elindított. Ott nagy hatású muzsikusok vannak, mint az idős Hubay, a dirigens Dohnányi, aki zeneszerzőként is jelentős. De az igazán fontosak olyan férfiak, mint Bartók Béla és Kodály Zoltán. Ha azért támadják Lisztet, mert az volt a véleménye, hogy a magyar zene a cigányok zenéje nélkül nem jelent semmit, akkor igaztalanok vele szemben. Ezzel ő nem azt mondta, hogy a cigányzene mindig magyar zene is. De azt gondolta: a magyar zene a népi muzsika mélységeiben gyökerezik. Ezt a legújabb időszak beigazolta. Az a zene, amit Bartók Béla ír, kísérlet, hogy a zenei folklór nehezen megfogható elemeit a modern, meghatározó elvekkel összebékítse, részévé tegye, hogy azt mai korunkba repíthesse.

A nehézség abban áll, hogy a magyar népzene, annak ázsiai-primitív karakterének hagyományra csak nagy nehézségek árán ábrázolható a mi kifejezési eszközeinkkel. Hogy Bartók Béla – aki a székelyek közül származik – igen sokat gyűjtött Dél-Magyarországon és a románok lakta körzetekben, ez semmit sem bizonyít az ő tevékenységének hitelességével szemben (nemzetiségi értelemben). Magyarország faji szempontból mozaik. Mindenütt megtaláljuk a keveredések nyomait, befolyásukat, de mindegyikből kihallatszik az ősi és mégis oly fiatalos nemzeti zene. Itt még minden csak kezdet, ezek az első kortyok: csak egy nemzedékkel később látunk tisztán. De nem érdekes az, hogy valahol, a mi felforgatott, parlagon hagyott, kopaszra és üresre csupaszított planétánkon még mindig van rügy, sejt, erő, hogy valami ismeretlen kihajtszon? Micsoda áldás, hogy valahol még

szunnyadnak titokzatos kincsek, amelyek birtokba vehetők. Magától értetődő, hogy műsoram összeállításánál nem hagyhatók figyelmen kívül a hegedűs Bach- (Chaconne), Corelli- (La Folia) és Händel-művek, valamint a nagy, klasszikus és romantikus koncertek (Mendelssohn). De nekem Buenos-Airesben a modern zeneirodalom ápolása is szándékomban állt. A bécsi Wolfgang Erich Korngold zongorára és hegedűre írt G-dúr szonátája – amit játszom – akkordképzésében és zenekari színeiben gazdag és buja, grandiózus kettős fugával az utolsó tételben, s igazán méltó rá, hogy a nyilvánosság fényébe kerüljön. Azután nagyon szeretném még népszerűsíteni Max Regert, akit itt kamaramuzsikusként bizonyára alig ismernek: arra gondoltam, hogy eljátszom egy vagy több hegedűszonátáját. Ő fémjelzi a polifónia gondolatának első újra feltámadását, a polifóniát nem a wagneri karakter, hanem a régi abszolút zene értelmében véve. Ő a hid az egészen modern zeneművészethez. Innen szeretném felvenni programomba Paul Hindemith D-dúr (Op. 11, Nr. 2.) szonátáját. Amint hallom, néhány apróbb dolgon kívül Buenos-Airesben csak opus 38-as zenekari koncertje ismert. Éppen ez sarkall engem arra, hogy az ifjú német zene reprezentánsát egy erőteljes, tipikus művel bemutassam. Claude Debussy ugyancsak a programomban szerepel, szintén kisebb darabokkal, amelyeket eredetileg hegedűre írt, valamint a saját átiratai is (például a Minstrels). Aztán gondolok még Ottorino Respighi-re is, akinek h-moll szonátáját népszerűsíttem. Az olasz zenéhez igen bensőséges kapcsolat fűz. Néhány éve Velencében élek. Respighi itt csaknem kizárólag zenekari komponistaként került előtérbe. Mivel majd ő is Buenos-Airesbe jön, hogy „Versunkene Glocke”-jét (Elsüllyedt harang) – amely Hauptmann hasonló című műve nyomán készült – dirigálja, egyik szonátájának bemutatása aktuális vonzóerő lenne. Ön valószínűleg csodálkozni fog azon, hogy Reger, Korngold és Hindemith műveinek előadásánál a kísérletet egy olasz zongoristának engedem át. Guido Agosti ugyan Itáliában nyerte kiképzését, de még Busoni tanítványa volt. Meggyőződésem, hogy a legteljesebb mélységig átérzi ezeknek a kompozícióknak a lelkét. Ez egy rokon hangulatból adódó beleérzési lehetőség, amely a nemzetiségi határok fölött a művészi alkotások legmélyére hatol.

Hiszen tulajdonképpen ebben áll a virtuóz sajátossága, aki interpretáló erejét az ő nemzeti eredetéből, szellemét a nemzetek felettség lehetőségéből veszi ahhoz, hogy behatoljon a legkülönbözőbb, legdifferenciáltabb, legellentétebb zenékbe.”

Most azt a rövid életrajzi ismertetést közöl-

jük, amely Vecsey 1929. június 6-i, első buenos-airesi fellépése alkalmával szerepelt a koncert műsorlapján. Mivel az ismertető is fontos szerepet játszik történetünkben, pontosítanunk kell. Vecsey édesapjának, Vecsey Lajosnak 1903. október 19-én, Berlinből, Hubayhoz küldött leveléből ugyanis kiderül, hogy Vecseyék október 6-án érkeztek Berlinbe, és a kis Fränky október 8-án játszott először Jochimnak. Mivel 14-én került sor első fellépésére – meghívott vendégek és újságírók előtt – , a Bechstein teremben megrendezett matinén, az ismertetőben említett, Joachim által vezetett „intenzív munkaperiódus” legfeljebb egy hétig tarthatott.

Vecsey Ferenc

A híres hegedűművész 1893. március 23-án született Budapesten. Szülei a régi magyar nemességhez tartoztak és a zene odaadó hívei voltak. Így történt, hogy báró Vecsey Ferencet – aki később a leghíresebb előadóművészek egyike lett – már akkor olyan légkör vette körül, amely kedvezően hatott kivételes művészi képességeinek kibontakoztatására. Hat éves korában kezdte meg tanulmányait előbb apja, kicsit később pedig Hubay Jenő tanár irányítása alatt, aki megérezte a tanítvány óriási egyéniségét, és kilenc éves kedvenc tanítványát felvette a Budapesti Királyi Zeneakadémiára. Vecsey Bach- és Vieuxtemps-interpretációja a felvételi vizsgán alaposan meglepte a bizottságot. Egy év elteltével a fiú elhagyta az Akadémiát és Berlinbe ment, hogy a mesterek mesterénél, Joachim Józsefnél folytassa tanulmányait, akiről azt mesélik, meghallván, hogyan játssza Vecsey Bach műveit, felkiáltott: „Hetvenkét évet kellett megélnem ahhoz, hogy elhiggyem, hogy ilyen csoda egyáltalán megtörténhet.”

A Joachim vezetésével zajló, egy hetes felkészülési időszak után, Vecsey 1903. október 17-én jelent meg először Berlinben a nyilvánosság előtt. Fellépése olyan hatást keltett, hogy a folytatás egyértelművé vált. Számos koncertet adott, csodálói nagy megelégedésére. És bár Vecseyék továbbra is szeretetteljes kapcsolatot ápoltak Joachimmal, a hegedűtanulás ezzel befejeződött. Amikor 1906 decemberének végén Vecseyék végleg Berlinbe költöztek, ismét felkeresték Joachimot. Amint Vecsey Lajosnak 1907. február 12-én, Berlinből Hubaynak küldött leveléből megtudjuk, Vecsey papa ekkor, a félreértések elkerülése végett, világosan tudtára adta Joachimnak: a Hubayhoz fűződő kapcsolatuk miatt további

hegedűtanulásról szó sem lehet. Ehhez tudnunk kell, hogy a kis Vecsey még akkor is járt Hubayhoz, amikor már világhírű hegedűs lett. Egyértelmű tehát, hogy az impresszárió Joachimnak, a „mesterek mesterének” nevével akart minél hatékonyabb reklámot csinálni Vecseynek, és persze a saját üzleti vállalkozásának. Hubay annakidején rendkívül boldogan fogadta a kis Vecsey nagyszerű berlini sikereiről szóló híreket, de látva a kisfiú tartós együttlétét Joachimmal, kezdett féltékennyé válni egykori mestere iránt. Attól tartott, hogy Joachim magának akarja „kisajátítani” a kis csodahegedűst. Akik Hubayt közelebről ismerték, tudták ezt. Kezdődhetett hát az intrika... Mi szüksége lett volna a pályája csúcán álló, és már ötödik dél-amerikai turnéjára ide érkező Vecseynek arra, hogy még 1929-ben is Joachim nevével reklámoztassa magát, Hubay rovására?

Levél Alejandro Herczeghtől (Herczegh Sándor), Buenos Aires Hubay Jenőnek Budapestre

Alejandro Herczegh
Calle Mendoza 1979
Buenos Aires
1929. aug. 1.

Méltóságos Uram!

Feleségemet óhajtom helyettesíteni, midőn e sorok megírását magamra vállaltam. Ma értük el augusztust, ez pedig Buenos Airesre annyit jelent, hogy teljes mértékben benne vagyunk a saisonban. Ez pedig itt annyit jelent, hogy most se nem eszünk, se nem alszunk, sem levelet nem írunk – hacsak kivételesen nem – hanem elmaradhatatlan mindennapi teendőink lebonyolítása után rohanunk egyik vagy másik koncertbe, hogy aztán este az operában, vagy valamelyik másik színházban, hol épen valami magyar eredeti darab megy, érzjük meg a hajnalt. Ezt így kell itt tenni, ha az ember ki akarja élvezni a rövid évadot, pláne ha részben kénytelen is vele, mint Ivy, ki a lapok részére írandó kritikái miatt nem maradhat el sehonnan sem. Mint ahogy Argentínának minden döntő jelentőségű iparcikke „Import”, éppúgy itt minden művészi érték importált. A bennszülöttek eddig nem sok jelentékenységet termeltek. (Nem is csuda, hiszen nem tanulnak semmit.) Az importált művészek azonban csak a lehető leg-rövidebb időre maradhatnak itt, mivel maga az ideutazás 20-22 nap, a visszautazás ugyanannyi, így aztán az alatt az idő alatt, mely itt tartózkodásukra megmarad, minél többször kell szerepelniük. Ezért aztán min-

den ide kerülő művész hetenként két – esetleg három hangversenyt ad, két-három-négy héten át. Így persze június, július és augusztus agyon vannak árasztva hangversenyekkel, s mivel a rövid operai saison is ebbe az időbe esik bele, érthető, hogy szinte nem győzi az ember a zenei eseményeket. Egyrészt a koncertek egymásra halmozása, másrészt a zenekedvelő közönség redukáltsága okozzák, hogy nagyon kevés az olyan koncert, mely anyagilag jó vagy fényes eredménnyel jár. Az idén az értékeket illetően elég jól jártunk. Bár az operai ensemble volt már jobb is más években, mégis Rosa Raisa, Anday Piroška, George Thill és Kiepura pompás négyest reprezentálnak. Kedves honfitársunk, a bájos Anday igazi meleg sikerre tekinthet vissza. Minden tekintetben, de főleg gyönyörű hangjával, muzikalitásával és stílusával hatott. A vendég dirigensek közül eddig a finom Heger és Klemperer stílusára emlékeztető, erősen ritmikus orosz Malko vannak itt. Cooper, Oscar Fried, és régi kedves barátunk, az itt mindig pompásan szereplő Kleiber a napokban érkeznek. A szólisták közül az idén Vecsey, Friedmann, Moisevics, Landowska, Ehlers, Iturbi... Pauer és a Guarneri kvartett voltak, illetve vannak itt. Közülük csak Landowska, Iturbi és Milstein értek el igazi sikereket. És Vecsey? Nála meg kell állanom. Öt hat év óta nem hallottuk s feszült kíváncsisággal lestük, miként fog előttrünk kibontakozni. Mint ember, ugyanaz, ami volt. Mint zenészben külön kell tartanom az istenáldotta művészt, kit régen ismerünk és fenntartás nélkül elismerünk, és külön kell tartanom az előadót, a hangszerral reprodukálót, mely utóbbi sajnos nem a régi. Míg ízlése, stílusa, felfogása, muzikalitása változatlanul nagyszerű, míg hangja, különösen a mélyebb regiszterekben mintha tömörebbé fejlődött volna, technikája eltűnt. Játéka elvesztette minden fényét. Annak a hagyományos és legendás bravúroságnak és imponáló biztosságnak, mely őt néha talán mindenki fölé emelte, semmi nyoma nem volt. A technika hiánya óvatosságra készítette, ez pedig oda vezetett, hogy tempóit feltűnően lassan vette és indokolatlan tempólassításokat engedett meg az egységesség rovására. Így hatása – a nagy magyar érdekében véghez vitt propagandának dacára – nagyon közepes volt.

(Megjegyzés: Vecsey technikája szinte felülmúlhatatlan volt. Három évtizedes koncertező tevékenysége során nem találtunk egyetlen írást, amely ezt kétségbe merete volna vonni. Néhány hónappal később, Berlinben egészen fenomenális produkcióval nyűgözte le a berlini közönséget. Mindenestre a levélíró valódi szándékáról árulko-

dik, hogy nem mulasztotta el megküldeni Hubaynak a szóban forgó Vecsey-koncert műsorát, amelyen egy-egy Händel-, Pugnani-Kreisler-, Paganini-, valamint néhány Vecsey-darab mellett két kortárs szerző, Korngold és Ravel egy-egy műve szerepel, Hubaytól viszont sem mi... Ráadásul Vecsey a német újságnak azt nyilatkozta: a magyar zenei életben az igazán fontosak az olyan férfiak, mint Bartók Béla és Kodály Zoltán...)

Még programjai is igen sikerületlenek voltak. A régi Vecsey-koncertek szinte ünnepies jellegének nyoma veszett, az bizonyos, hogy ha ő eddig változatlanul nagy volt is, dekadenciája itt Buenos Airesben, 1929-ben eltitkolhatatlanul érezhető volt.

Mint magyar ember sajnos kellemetlen meglepetésekbe részesítette az itt élő magyarságot. Midőn feleségem első látogatásunk kapcsán arra kérte, hogy alkalmas pillanatban fogadja őt külön, úgy is mint a magyar sajtó kritikáját, kategorikusan kijelentette, hogy ő – a magyar! – csak a német lapnak fog interviút adni. Ettől az sem térítette el, hogy átadtuk neki azt a lappéldányt, melyben fényképét hoztuk és egy szép meglehangú méltatással előre bejelentettük az itteni magyarságnak érkezését. Hogy erre persze a főszerkesztő olyan dühbe gurult, hogy csak a legerélyesebb rábeszélés mentette meg Vecseyt egy dörgő vezércikkől hangversenyei előestéjén, maradjon t i t o k. Magának a sajtónak ez a negligálása – pedig ugyanennek a sajtónak k r i t i k á i értékes csemegék szoktak lenni a művészek részére – még nem bántotta volna az itteni összmagyarságot és a magyar nemzetet, mert ezt titokban lehetett tartani, de annál sajnálatosabban bántották azok a szavai, melyeket a német újság kritikusanak t o l l b a mondott, s melyet eredetiben ide csatoltam. Azt persze nem gondolta, hogy itt élnek olyanok, kik nagyon jól tudják, hogy midőn ő Berlinbe ment, már kiképzett kész művész volt. Hogy mi most majd megint évekig küzdhetünk itt – újonnan kinevezendő magyar követünknek lesz dolga vele – míg ismét elfeledtetjük az itteni latin világgal, no meg ezzel a nem épen magyarimádó német kolóniával, hogy mi magyarok még sem vagyunk annyira „barbárok” és „primitív-ázsiaiak”, mint amilyenek a mi magyar művészeink minket lefestett, ezt Vecseynek fogjuk köszönhetni.

Mi magánéletünkben ismét benne vagyunk régi kerékvágásunkban. Ivy akadémiaja virágozik, s az idén a város centrumában fiókot is létesített az ott lakó növendékei részére. Hivatalom óriási jelentőségre tett szert azáltal, hogy a nagy észak-amerikai trustba, az

Electric Bond and Share C-be beleolvadtunk s alaptökénk a hihetetlennek hangzó 250 millió dollárra emelkedett. Ma 130, az év végéig vagy 200 villanytelepünk lesz, köztük a republika legnagyobb városai s ebben a hatalmas vállalatban én – egy szerény magyar – vagyok az építészeti főnök. Úgy halljuk, hogy végre valahára megkapjuk a magyar követséget és sok reményt fűzünk egy jóakaró és zenebarát miniszter hathatós támogatásához, melyet eddig sajnos erősen nélkülöztünk. Kíváncsisággal várjuk, kit fognak kinevezni. Gyermekkori barátomtól, Jeszenszky Sanyitól nemrég részletes levelet kaptam, melyben ő többek közt egy jövő évben megtartandó zenei mesterkurzust helyez kilátásba. Ivy persze azonnal hozzá fog látni résztvevőket toborozni, sőt ő maga is elmegy talán.

Reméljük, hogy úgy Méltóságod mint kedves családja mindnyájan jól vannak és mire e sorainkat megkapják, egy kellemes nyaralást csináltak végig és várjuk, mikor fog bennünket ismét megtisztelni kedves soraival. Feleségem még mindig a képzelhető legnagyobb entuziaszmmal beszél azokról a felejtethetetlenül nagyszerű percekéről, melyeket hosszú évek után Méltóságoddal együtt t o l t h e t e t t és egyik legfőbb öröme mindig abban van, hogy Méltóságodat milyen pompás színben találta. Mindnyájukat a legszívélyesebben üdvözli Herczegh Sándor”

Levél Hubay Jenőtől, Mosóc Vecsey Ferencnek, Velence 1929. szeptember 14.

Kedves Fränki!

Nebéz szívvel és fájdalmas érzésekkel írom e sorokat. A közoktatásügyi minisztérium által értesültem a te Buenos-i szereplésedről és interviudról, amely annyival súlyosabb megítélés alá esik, mert német lap hasábjain jelent meg. A minisztérium méltán fél van háborodva és kellő formában majd meg fogja adni a választ. Az ottan élő és küszködő honfitársaidnak (ha ugyan még annak tekinted őket, miután kijelentted az ottani magyar lapnak, hogy csak német lapnak adsz interviút) nagy kárt és sérelmet okoztál. De cikkedben hazádról is beszélsz, pedig olyan hangon merészsélz írni róla, melyet csakis tudatlansággal és tájékozatlansággal lehet menteni. Egy népet, mely 1000 évig tartotta fenn magát, harcolva tatár, török, német, oláh és szerb ellen s olyan kultúrát teremtett, mely minden időben a kultúra minden ágában folyton nagy emberekkel ajándékozta meg a világot, ezt nevezed te barbár népnek? Az utóbbi század világnagyságai, mint Arany, Petőfi, Vörösmarty, Széchenyi, Mikszáth, Semmelweis, Zichy Mi-

hály, Benczur, Szinnyey Merse, Andrassy, Apponyi, Liszt, Madách, Munkácsy, Jókai, Deák, Kossuth, – ki tudná mind felsorolni őket – ezek a barbárok? Vagy a magyar paraszt? Ez az intelligens, egyenes, erélyes emberfaj, mely ritkítja párját az egész világon, ez a barbár?...Egy szavad sincs arról az égbe kiáltó igazságtalanságról, melyet Trianonban követtek el ellenünk, s amelynek megváltoztatásán az egész magyar nemzet szüntelenül és szívszakadva dolgozik?... Petőfi ezeket írja egy költeményében:

„Ha nem születtem volna is magyarnak e néphez állanék ezennel én, mert elhagyott – mert a legelhagyottabb minden népek közt – a föld kerekén”.

De amint hazáddal bántál cikkedben, úgy bánsz mesterreddel, velem is! Szerettünk, dédelgettünk, útjaidat egyengettük... Mint kész művész kerültél ki kezeimből és beutaztad az egész világot, vagyonra és hírnévre szert téve, mely sohasem volt nagyobb, mint éppen akkor. Most pedig egy szavad sincs rólam, csak az hogy „der greise Hubay” (az öreg, ősz Hubay), és egy valótlanosság: hogy nálam az alsófokú, Joachimnál a felsőfokú kiképeztetésedet nyerted. Egy szavad sincs arról az intézetről sem, mely elismerten egyike a legnagyobb zeneintézeteknek az egész világon, melyet Liszt Ferenc alapított és jelenleg én vezetek s a melynek növendéke voltál!...

Ez az eljárás önmagát ítéli el! Elvárom és kívánom, hogy ezután életrajzi adataidból nevet töröld.

Ezeket akartam neked megmondani. Talán megérted: – én elvesztettelek léged, akit szerettem....”

Levél Vecsey Ferencről, Velence, Hubay Jenőnek (francia nyelvű levél) 1929. szeptember 21.

Kedves Jenő bácsi,

Megkaptam folyó hó 14-én kelt leveledet. Jól lehet mesterem voltál és bár idősebb vagy nálam: ez nem jogosít fel, hogy úgy kioktass, amint tetted, engem ennyire agresszív modorban és gonoszul megtámadj hazaszeretetémben, amelyet én mindvégig megtartok, s amelyért elvitathatatlan áldozatokat is hoztam, amelyet egész Magyarország ismer.

19 jótékonycélú hangversenyt adva nem másképp tettem, mint hazám iránti szeretetből, nem számítva dicsőségre, de nem keresve semmiféle személyes hasznot ezzel a gesztussal. A háború után kimutattam a megalázott Magyarország iránti szeretetemet, határozottan megkövetelve, hogy hirdeteményeimen mindig „Ferenc” keresztnévem szerepeljen, ami ne-

kem sokba került, főleg Németországban, ahol a „Franz” név kipusztíthatatlan, és ez minden bizonnyal apám hibája és a tiéd, akik engem az első német turnémon német névvel akartatok ismertté tenni. Válasz nélkül hagyhattam volna a te képtelen és szertelenül támadó leveled, de, minthogy a barátság számomra sokkal szentebb dolog, mint neked (ezt látom viselkedésed módjából, amilyen könnyen lemondta róla), úgy érzem, hogy magamnak tartozom azzal, hogy felelek neked s magyarázatot adjak abban a reményben, hogy meg akarsz érteni. A legnagyobb sértés, amelyet elkövethetnél velem szemben, hogy mertél nekem ilyen levelet írni, amellyel összetörtél egy régi barátságot PUSZTÁN EGY MINDEN ALAPOT NÉLKÜLÖZŐ GYANUSÍTÁS ALAPJÁN, Budapestről megítélve egy Buenos Airesben adott helyzetet. Te méltathatsz arra, hogy megbocsásd a tudatlanságomat, sajnálom, hogy én nem tehetem ugyanazt, megbocsátva neked a történetekért. A részletekre térek: igaz, hogy visszautasítottam egy interjút a buenos-airesi magyar újsággal, óvatosságból, miután Dél-Amerikában kellemetlen tapasztalatok voltak egyesekkel, s tudva, hogy a számtalan magyar bevándorló között nagy számban találhatók kommunisták, akik újságokat adnak ki, s ebben az állapotban olyan szertelenül hazafiaskodók a nézeteik, hogy nem akartam az újságjukban szerepelni és, ismétlem, semmiképp nincs módodban Budapestről megítélni egy szituációt, amely annyira összetett, speciális és másféle ebben az országban, a tenger másik oldalán, mint ugyanaz Budapesten. A német újságbeli interjúhoz: neked hosszú pályafutásod tapasztalatából tudnod kell, hogy az adott interjúban a „felvevő” újságíró a mondottakat felbecsüli irányzata és nemzetisége szerint, amelyre kötelezett is, s mert azt is tudnod kell, neked, Apám barátjának és az enyémnek, neked, Mesteremnek, hogy mindig arra a helyre emeltelek, amely megillet téged, s a budapesti Zeneakadémiáról mindig azzal a csodálattal és hálával szóltam, amellyel neki tartozom. Ami a „barbárok” kitételét illeti, amellyel kapcsolatban te megengedted magadnak, hogy következetesen az én számba add: ez hazugság, mert én „ázsizatizmusról”, s nem barbarizmusról beszéltem. Nagyon megdöbbenene, ha nem tudnád, hogy egy évezreddel ezelőtt Ázsiából jöttünk, ázsiai eredetűek vagyunk, s ez ajándék nekem, mint vérszerinti magyarnak, büszke vagyok rá. Ami a trianoni szerződésről való nyilvánosság előtti beszédet illeti: te jó beszédű vagy és ezt nem bírálhatként mondom; én is mindenkor jó hazafi vagyok, de nem tudom kimutatni. Talán még emlékszel a ban-

ketre, amit Budapesten adtak tiszteletemre, s amelyen te voltál a legkedvesebb jelenlévő, hogy báró Bánffy a hozzám intézett beszédét ezekkel a szavakkal kezdte: „Vecsey a hazafinak azt a típusát testesíti meg, ki nem beszél, de cselekszik” és ÉN MINDIG UGYANAZ VAGYOK.

Ime ez az, amit tartoztam neked elmondani. Én kész vagyok – mindennek ellenére – kezet nyújtani neked, ha be akarnád nekem bizonnyítani, hogy igazi barátom vagy, ahelyett, hogy ellenségemmé lennél. Vecsey Ferenc”

Három évvel később – egy bécsi kritikus újságcikkre reagálva – Vecsey ezt nyilatkozta egy olasz újságírónak: „Nem igaz, hogy buddhista lettem, ahogy egy bécsi kritikus állította, aki könyvtáramban több könyvet vett észre, ami a buddhizmussal foglalkozik... Bevallom, a buddhizmus érdekelt engem, de ez nem akadályoz abban, hogy jó keresztény legyek.”

A „Zene” című budapesti folyóirat, a „hiteles” tájékoztatás érdekében persze nem hagyta szó nélkül az osztrák kritikus cikket, és 1932. október 15-én a következő híradást jelentette meg: „Vecsey Ferenc megszüntette hangversenykörútjait, hogy idejét teljesen Buddha tanainak tanulmányozására szentelhesse.” Vecsey akkor már évek óta nem járt itthon, ezért az emberek elhitték, amit róla híreszteltek. A hír széles körben terjedt, és kellőképpen tetőzte be azt az intrikát, ami a Hubayval való összeveszéshez vezetett. Vecsey tehát befejezte – buddhista lett! Ez a kép „alakult ki” róla hazájában, és ezek a mendemondák még évtizedekkel a halála után is tartották magukat.

Vecsey Ferenc 1935 tavaszán már nem érezte jól magát. Sérvoperációra volt szüksége. Utolsó hangversenyét március 16-án adta Berlinben. Nem sokkal később, egy sérvoperációt követően, embóliában halt meg Rómában, 1935. április 5-én.

„Utolsó, drámai beszélgetés Vecsey Ferencsel – A világhírű művész önvallomása – Bonyodalmak egy meg nem adott délamerikai interjú körül – Vecsey a magyarságról. (Magyar Hírlap, Budapest, 1935. április 21. – Ittebei Ákos tudósítása Berlinből.)

Vecsey Ferenc, a hegedű egykor Paganinihez hasonlított mestere, egy ködös, hideg napon múlt el a számára oly kedves s napsütötte Rómában, ez a boszorkánymester, ki vonójával pillanat alatt lopott az emberek szívébe melegséget... sokak szemébe könnyet: nincs többé. Brahms D-moll szonátája, Tartini futamai, Bach mély szépségű

Vecsey Ferenc

Chaconne-ja utoljára csendült fel s miniszterek, diplomaták, munkásvezetők urai, a világ koronázatlan fejedelmei nem hallgathatják többé lélegzetviasszafojtva ennek a művésznek hiánytalan vallásosságban interpretált muzsikáját. A máskor átnyújtott babér most a dobogó helyett a friss sírhantot díszíti... Vecsey Ferenc itt hagyott minket, itt hagyta azt a számára oly idegen világot, melyet szeizmográfyszerűen finom szubtilis lelke már oly régen nem bírt el. Egy kép áll előttem: az utolsó, minapi drámai beszélgetésem Vecseyvel Berlinben – legnagyobb sikerei színhelyén –, az utolsó együttlétünk, melyen Vecsey még azzal a mondattal búcsúzott el tőlem: a viszontlátásra Velencében, nálam! – s az a nap is olyan borongós, hűvös nap volt.... Istenem, csak alig néhány napja s ma már Vecsey nincsen többé közöttünk. Mindig érdekelt ez a különös sorsú, oly sokszor s igaztalanul magyartalannak nevezett nagy honfitárs, mindig érdekelt megtudnom – pedig ezt a témát mindig kerülte – azokat az okokat, melyek már 6 éve tartották tőlünk távol, mert bizony: az igazság az, hogy Vecsey ennyi idő óta nem volt Magyarországon, s 20 év alatt saját bevallása szerint is, alig 2 hónapot töltött ott. Érdekelt és lenyűgözött ez a művész, kiről az ősz Rákosi Jenő a halála előtti utolsó napok egyikén írt nem cikket s nem kritikát, hanem vezércikket, Vecsey nevét választva címmel, s kinek 6 évvel ezelőtti otthoni diadalkörútjának 19 hangversenyén össze-

hegedült, közel félmillió értékű, jótékony nemzeti ajándékát úgy elfelejtették már, mint az első tavaszi zápor elmossa a fűben a lábnyomokat. Vecsey újságíróember számára megközelíthetetlen művész volt, s bármennyiszor is voltam vele együtt, mindig meg kellett ígérnem, hogy ezekről a találkozásokról nem számolok be...egyetlenegy kivétellel: s ez az alább következő beszélgetés, melyet én akkoriban – tisztára emlékül – írásban rögzítettem le.

Vecsey ezt a kéziratomat elkérte emlékül s nekem csak az írógépelt sorok kópiája maradt...Ezeket a sorokat támasztom fel itt, azokat a sorokat, melyekre Vecsey azt mondotta: – Ameddig élek, nem!...Azután pedig már úgy is mindegy! Mintha vasmarok fogná most össze szívemet, úgy érzem most e jeges szavak valóságát. Mintha csak megérezte volna a szomorú véget ez a törékeny testű, mindig szomorú művész ... előzés, fatalizmus? ...mindegy: a vég beteljesedett s az utolsó intim beszélgetés, melyet még Vecseynek egy rövid kis hegedűszáma is követett, mint egy utolsó, szinte elementáris kitörésű vallomás marad meg elmoshatatlanul agyamban.

„Dióbarna hegedűjét magához szorítva ült előttem akkor Vecsey. Fellobbanó, fekete szemét kérően függesztette réám: Igaz-e, hogy őt otthon még ma is magyartalannak mondják. – Mit akarnak tőlem? – robbant ki belőle a kétségbeesés. – Miért terjesztik rólam a legvalótlanabb dolgokat, hogy letagadom ősi magyarságomat s most legutóbb is, hogy meghasonlottam magammal s félretéve a vonót, abbahagyva mindent, ami számomra ezen a földön az életet, a napot jelenti... tagadom meg muzsikámat is, hogy buddhista kolostorba visszavonulva, vezekeljek bűneimért? Vegyék tudomásul az emberek, hogy Vecsey még él, igen: él! Nem hasonlott meg önmagával, nem vonul kolostorba s nem is lett buddhista! Igaz: értékes könyvtáram nagy része orientalista mű s itt talán túlzottan fordulnak elő a tanok, de ez még mindig nem lehet alap arra, hogy valakit ország-világ előtt a kíváncsiság s meginduló suttogások tüzebe állítsanak. – Sok ember bántott meg s okozott már fájdalmat nekem – folytatta Vecsey. Csodálkozhatik-e akkor valaki, ha bizalmatlanná, emberkerülővé és tartózkodóvá váltam? Szememre hányják olyanok, kik maguk is tudják, hogy rágalom minden szavuk, hogy hazafiatlan vagyok, önzésemben megtagadok mindent, ami hazámra emlékeztet, de elfelejtik, hogy amint a nemzet hívó szavát meghallottam, máris ott voltam, hogy tudásomat s művészetemet, azt, amit csak egy muzsik

kincseskamrájából adhat, áldoztam fel Magyarországot oltárán. Volt egy szomorú s reám nézve egyenesen tragikus oka annak, hogy ezek a hírek tápot kaptak. Őt évvel ezelőtt történt, hogy Rio de Janeioban hangversenyre, az ottani újságok megrohantak nyilatkozatért. A lapok között volt egy magyar újság és egy németnyelvű hírlap is. Hosszas megfontolás után úgy határoztam, hogy e két lapnak fogok a rendelkezésére állani. Mielőtt azonban erre még sor kerülhetett volna, találkoztam az ottani magyar konzullal, ki a tiszteletemre adott vacsorán erről a szándékomról tudomást véve figyelmeztetett, hogy a magyar lap számára ne nyilatkozzam, mert annak egész szerkesztősége hazulról menekült kommunistákból áll, kik interjúmat olyan tendenciával fogják visszaadni, mely számomra nagyon is kezes kimenetelű lehet. Én ezt a jóakarató tanácsot megfogadtam s udvariasan megüzentem a szerkesztőnek, hogy kérem, tekintsen el a neki megígért összefüggéstől s ne ragaszkodjék ígéretem betartásához. A válasz erre már másnap megjött. A lap óriási betűkkel hozta az első oldalon: Vecsey nem akar magyarokat látni, Vecsey megtagadja magyarságát s kijelenti, hogy barbár mongol ivadékokról nem akar tudni! Képzelti kétségbeesésem. Ez a nekem imputált kijelentés, melynél aljasabb hazugságot újságíró le nem írhatott, tönkretette egész életem munkáját, letiporta magyarságomat s meggyalázta legszentebb érzésemet, melyről még ma is s mindig is ebben az életben, tudni fogom, hogy számomra igenis csak egy haza, csak egy nép s föld létezik: Magyarország. Ökölbe szorul a kezem s vallom: aki nálamnál jobb magyaroknak állítja magát, álljon becsülettel ide elém s kérje tőlem számon azt, aminek szívvel-lélekkel való hitvallásáról én még a messze idegenben is s naponta is többször teszek tanúságot, mint azok tették egész életükben. Szomorú, de ezek a hírek elkerültek Magyarországra is – folytatta Vecsey – s azóta terjed feltartóztathatatlanul: Vecsey nem akar többé magyar lenni. S ami nekem legjobban fáj, a magyar muzsika nesztora, a mesterem...ezt a rágalmat szintén elhitte s nekem írt levelében megtagadta tőlem szavát és barátságát... melyről azt hiszi, hogy nekem nem jelent semmit s én rólam, dacára annak, hogy mesterelemnek, tehát lelkem ismerőjének is vallja magát, elhiszi, hogy a magyar Vecsey valaha is meg tudná tagadni hazáját! Leteszem ide maga elé ezt a levelet, nézze ezeket a sorokat....Hubay levele: egy seb; fájó seb, melyet bizonyára nem érdemeltem meg, de melyet én csak megbocsátani tudok, tisztelettel és szeretettel Mesterem iránt. Ez a papírlap elfakul majd s mi már nem is leszünk többé, de én

még akkor is mindig Hubay Jenő tanítványa maradok. Mindenki tudja rólam, hogy én még plakátjaimról is leparancsoltam a „Franz, Francois vagy Francesco” keresztnevet; ragaszkodtam mindig s a világ minden táján abhoz, hogy nevem előtt a magyar „Ferenc” álljon, ahol pedig ezt a kérésemet nem méltányolták, ott akár a vonót is letettem kezemből...S ezt – Vecsey arcára itt keserű ránc ült ki – , ezt nekem mind elfelejtik s követ dobálnak meg olyanok, kik ezért majd nem fognak merni előttem számot adni. Húsz éve nem voltam otthon többet 60 napnál, de még az idegenben is megveszem a magyar lapokat. Feleségem olasz, impresszárióm francia, kísérőm német ember...nincs mellettem senki, ki magyarul szólna hozzám, de gondolkodni, még öszülő hajjal is, csak magyarul tudok, s gondolataim mindig hazajárnak. Milyen fájdalom tölt el, ha a nemzet széthúzását olvasom. Sajnálom s féltem Magyarországot, ahol annyi a tehetség s tudás, s ahol annyi széthúzásban, faji és vallási különbségek firtatásában kimerülő energiapazarlás mellett örlődik ez a nemzet. Tanulja meg ez a nép, hogy a magyarságot nem a bölcső s nem is a származás határozza meg, tanulja meg végre, amint azt én is megtanultam s még a vadak özönében is hirdetem, hogy ez a nemzet a háborúban és fenyegető veszélyben egyaránt tett tanúságot összetartozásáról. Ezt az összetartozást akarja tőlünk a nagyvilág akkor is látni, ha nem fenyegeti a nemzetet baj, s amikor a népek magasra eszmélve, éppen most akarnak az emberiség jövőjéért összefogni. Sokszor gondolkodtam már a magyarság erényei és hibái felett – mondta Vecsey Ferenc. Rájöttem arra, hogy ez a fajta még ma, 1000 év után is, mindenét, ami szép s nemes, a hősök útján hozta magával; ami ebben a népben ázsiai, az jó és egészséges...s minden, ami benne beteg és gyenge, ami ingatag vagy lelkileg fertőzött: az a bizonyos valami, amit az emberek, nem tudom, gúnyból vagy őszinte meggyőződésből, európainak neveznek; már pedig a magyart elsősorban is lelke, szíve, esze s ősi egyénisége teszi naggyá”.

Vecsey Ferenc, aki külföldi hangversenykörútjain határozottan kiállt a magyarság ügye mellett, és az anyaországban, valamint az elcsatolt területeken rendkívüli sikerrel lépett fel, a II. Világháború utáni kultúrpolitika számára már semmit sem jelentett. Pedig múltunk hiteles, valós történelmi személyiségei közé tartozik, és már régóta vagyunk neki adósa. A róla készült, „Vecsey Ferenc élete dokumentumokban” című könyv kiadásra vár.

Közreadta: Rakos Miklós

Mindennapi éneklés vagy heti két énekóra?

Ez év augusztusában a pécsi Europa Cantat nemzetközi kórusfesztivál alkalmából Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere a televízió kamerái előtt jelentette be, hogy célszerűnek látják bevezetni az iskolákban a mindennapi éneklést (v.ö.: <https://www.youtube.com/watch?v=fJr7w4ZAgX0>). A szakma, amellettt hogy örömet fejezte ki az éneklés fontosságának felismerése okán, egyben számos aggódalmának is hangot adott, mivel nem szeretné, hogy a dicsérendő kezdeményezés pénz, paripa, fegyver híján a mindennapi testnevelés órák sanyarú sorsára jusson. Mégis, miután évtizedek óta már csak heti egy órában tanulnak ének-zenét a gyerekek, a szakemberek igyekeznek kiaknázni a javaslat kínálta lehetőséget. Munkabizottság jött tehát létre annak érdekében, hogy 2017-ig, Kodály halálának 100. évfordulójára, megfelelő körülmények között és színvonalas szakmai tartalommal vezethessék be az iskolákban a mindennapi éneklést. Ugyanakkor sokakban felmerült a gondolat, hogy nem lenne-e bölcsebb a csak nehezen kivitelezhető mindennapos éneklés helyett visszaállítani a heti két énekórát az általános iskolákban és a középiskolák első két évfolyamán. Ezzel összefüggésben két gazdag tapasztalattal rendelkező, elismert fővárosi gimnáziumi énektanár, Petróczki Edit, az Elte Radnóti Miklós Gyakorló Iskola és Gimnázium vezető énektanára, és Gráf Zsuzsanna, a Városmajori Gimnázium ének-zene tagozata, az Angelica leánykar alapítója és vezetője, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem tanára, Liszt-díjas, Bartók-Pásztory díjas és Prima Primissima díjas karnagy véleményét kérdeztük.

Az ELTE Radnóti Miklós Gyakorló Iskolája és Gimnáziuma évtizedek óta a legjobb magyar középiskolák élmezőnyében található. A néhány nappal ezelőtt közzétett idei összesítésben a második helyet foglalja el, miközben az egyetemre bejutott tanulók számát tekintve hosszú ideje az első helyen áll. A legtöbb magyar közoktatási intézménnyel ellentétben, a Radnótiban megőrizték a heti két énekórát. Ugyanebben a rangsorban az ének-zene tagozattal rendelkező Városmajori Gimnázium a szintén előkelő hetedik helyet foglalja el az összesítésben. Mindez azt igazolja, hogy a sokak által lebecsült, és feleslegesnek minősített ének-zene tantárgy magasabb óraszámú történő tanítása egyáltalán nem megy az eredményesség rovására sőt, egyes kognitív készségek fejlődése által, még elő is segíti azt.

Petróczki Editnek az ELTE Radnóti Miklós Gyakorló Iskola és Gimnázium vezető tanáraként elsősorban arra van rálatása, hogy milyen ének-zenei képzésben részesülnek azok, akik nem a zenei pályát választják a későbbiekben hivatásként

Mostanában a mindennapi közös iskolai éneklés bevezetésének kapcsán élénk szakmai vita kerekedett arról, hogy a feltételek hiánya miatt nehezen megvalósítható, és emiatt – a mindennapos testnevelés órákhoz hasonló – kudarcra ítélt napi éneklés helyett inkább a heti két ének-zene órát kellene visszaállítani. Önnek mi erről a véleménye?

P. E.: Úgy tudom, hogy tervezik az általános iskolai években a heti két énekóra visszaállítását felmenő rendszerben. Most még az alsó tagozatnál tart a folyamat. Mintegy 15 éve heti egy énekóra van a legtöbb általános iskolában, aminek katasztrofális a hatása. Ezt látom a hozzánk érkező gyerekeken. Olyan ez, mintha a gyerekek mindössze heti egy órában tanulnának nyelvet. A zene is nyelv. Ezt tudomásul kell venni. Nem lehet időt megtakarítani az énekórán. Nincsenek ugyanis nagy ugrások, hanem folyamatos fejlődés van.

A mai gyerekeket viszont nagyon nehéz olyasmivel lekötni, ami komolyabb összpontosítást igényel, mint például a kottaolvasás, vagy a zenéhez kapcsolódó elvont fogalmak elsajátítása.

P. E.: Igazából az a jó, ha a gyermek tapasztalja, hogy már érti azt, ami a kottában van. A tudás öröme ma is fontos motiváció. Ha már a korai évektől folyamatosan épül ez a tudás, akkor később könnyebben elsajátítják az elvont fogalmakat is. Két nagyon nagy változás van ahhoz képest, ami volt. Ma már nem húsz év van két generáció között, hanem néha csak öt. A világ is nagyon megváltozott, és vele az eszközhasználat is. A gyerekek egész nap a különféle kommunikációs eszközeikkel vannak elfoglalva. Vannak olyan tantárgyak, amelyek esetében vonzóbbá, hatékonyabbá lehet tenni ezzel a tanulást. Az ének-zene azonban szerintem nem ilyen. Leginkább az elektronikus hangzás mindent elárasztó hatására gondolok, amit ártalmasnak tartok több szempontból is.

Nem lehetne épp ezért az énekóra pont egy olyan „pihentető” tantárgy, ahol végre ki-kapcsolhatnánk azt a mesterséges világot, ami egész nap körülvesz bennünket?

P. E.: Én nem is annyira kikapcsolódásnak, mint inkább feltöltődésnek nevezném, aminek célja a lelünk, érzelmi kultúránk építése. Ahogy aktív pihenésnek nevezzük a testmozgást, úgy az éneklés tudja megadni ezt a szellemi-lelki feltöltődést.

Nyugat-Európa számos országában viszont évtizedekkel ezelőtt szintén minimálisra csökkentették az énekórák számát, hogy az

arra szánt időben más, „gazdaságilag jobban megtérülő” tantárgyakat oktassanak...

P. E.: Igen, de ott általában szélesebb a skálája a különféle iskolatípusoknak. Tehát aki zenét akar tanulni, tanulhatja nagyobb óraszámú, változatos formákban, de ez nem olyan, mint a mi zenei szakközépiskolánk.

Magyarországon a Kodály-koncepció lényege viszont éppen az, hogy társadalmi hovatartozástól függetlenül mindenki részesüljön zenei nevelésben, ne csak azok, akik meg tudják vásárolni a drága hangszereket.

P. E.: Igen, ezért dolgozták ki az ének-zenei általános iskola rendszerét, ahol értékes műveket énekelhettünk már gyermekkorunkban. Ma az iskolai hangversenyek vagy osztálybemutatók alkalmából sokszor tapasztalom, hogy elismerik ugyan a karénekes produkciót, de az egyéni hangszeres produkcióknak mindig nagyobb a presztízse. A kóruséneklés megbecsüléséért egy szerintem nagy jelentőségű gyakorlatot láttam a Fesztiválzenekarnál: a hangversenyek végén kórusként énekelnek a muzsikuskok, hogy élményt szerezve mindenkinek.

Személyes tapasztalatom, hogy egy pedagógiai főiskola ének-zene felvételi vizsgáján többségükben sokkal élvezhetőbb produkciót nyújtottak azok, akik természetes zenei ösztönnel, és felszabadultan elénekeltek egy

általuk ismert népdalt, mint azok, akik esetleg hat évig jártak zeneiskolába, ennek ellenére előadásmódjuk halvány, szürke, érdelemmentes volt.

P. E.: Emlékszem, hogy gyerekkorunkban mi is állandóan szolmizáltuk az összes népdalt. Ma ez már nem is lehetséges. Az általam ismert kollégák is csak akkor szolmizáltak a népdal tanulásában, ha nincs más módja, hogy megtanítsanak egy-egy nehezebb dallamfordulatot. Ugyanakkor azt is hozzá kell tenni, hogy az ének-zene tantárgy elsajátítandó tananyaga a csökkentett óraszám ellenére is szinte ugyanolyan magas követelményt támaszt a tanárral és a tanulókkal szemben, mint korábban. A zene- és énektanulás nagy mértékben érzelmi kérdés. Elsősorban nem a tehetségen múlik, hogy a gyerek szeret-e énekelni, és szereti-e a zenét, hanem azon, hogy érzelmileg motivált-e. Egy tanár, aki heti egy alkalommal találkozik a tanítványával, és tisztességes szakmai magatartással akarja végezni a munkáját, vagyis nem szolgálja ki kritikátlanul a gyermek igényeit, idő hiányában nem tud olyan kapcsolatot kialakítani, hogy érzelmileg megragadja és ez által alakítani, formálni tudja a fiatalok zenei ízlését.

! Ebben a tekintetben tehát a mindennapi éneklés még hasznos is lehet, hiszen a kapcsolat ennek révén jobban megszilárdulhat az énektanárral...

P. E.: Maga az ötlet természetesen üdvözlendő, de nem szabad megelégednünk a megvalósítás körülményeiről...

! Ön szerint mi lenne az optimális megvalósítás, tehát milyen feltételek mellett lenne valóban hasznos a mindennapi éneklés az iskolákban?

P. E.: Az én elképzelésem szerint a közös éneklések alkalmával csak azt tudjuk elmélyíteni, gazdagítani, amit az órán megtanultunk. A legutóbb hallott terv szerint, a két énekóra mellé egy énekkari óra biztosítva lesz az általános iskola nyolc évfolyamában, mint régen, tehát valójában két közös énekléssel megvalósulhat a mindennapos éneklés. Ez reálisabbnak tűnik első hallásra, de most jönnek a gyakorlati megvalósítás kérdőjelei: milyen évfolyamok énekelnek együtt? Hol? Mikor? A tanítási időn belül? Tudjuk, hogy a szünet kell, a nagyobb szünetekben épp, hogy meg tudnak ebédelni a gyerekek. Órarendi kérdések... Igazából a

tartalom tekintetében nem aggodom, kiváló tanárok vannak, akiknek a tudásában bízom. A gimnáziumokról, illetve a tizenkét (tizenhárom) évfolyamos iskolákról viszont semmit nem hallottam. 2017 tavaszára remélhetően kidolgozzák a megoldást.

! Ezek szerint az is tisztázásra szorul, hogy tulajdonképpen mi az énekóra szerepe, hiszen ha ennyire elváltaszjuk a „gazdaságilag nagyobb potenciált jelentő” tárgyaktól, akkor ugyanúgy luxussá minősül és kiszorul az oktatásból, mint például a latin nyelv, aminek ugyanakkor szintén meg volna a nehezen számszerűsíthető pozitív hozadéka?

P. E.: Számomra elég nagy kérdés, hogy kvalifikált szakmunkásokat, vagy kvalifikált rabszolgákat képzünk. Tudomásul kell venni ugyanis, hogy csak a jelentős műalkotások azok, amelyeknek megismerése által fejlődik egy gyerek személyisége. A kivételesen jó családi háttértől eltekintve ezt csak a tanár segítségével kaphatják meg a gyerekek az órákon. Nem pedig az olyan kötöttséget, szabályt, diszciplínát nem ismerő műfajok által, illetve rendezvényeken való részvétellel, amelyeken minden önkormányt nélkülözve elengedhetik magukat. Bennem mindig félelmet kelt, amikor óriási tömegek kivetkőznek magukból. Igaz, ez nagyon bonyolult dolog, és én konzervatív vagyok sok kérdésben.

! Mi a véleménye a mostanában divatos, úgynevezett egyéni „projektekről”, amikor a gyerekek mindössze néhány „kiválasztott” műalkotás nagyon alapos és kreatív elemzésével sajátítanak el bizonyos készségeket?

P. E.: Nálunk ez a 11.évfolyamban indult el, és a korábbi években elsajátított tudásra, technikákra épül. Zenei téren azonban ez nagyon nehéz feladat az iskolai órák alapján. Ekkor nincs is már nálunk énekóra, inkább a zenei téma irodalmi megközelítéséről beszélhetünk. Ez a feladattípus inkább más tárgyaknál jelenthet valódi munkát. A gimnáziumokban tovább nehezíti a helyzetet a nyelvi év, mely egyre népszerűbb. Ebben az évben (hat, ill. négyosztályos gimnázium) pedig nincsen énekóra, ezért a zenetanulás folyamata mindkét iskolatípus esetében megszakad, aminek elég komoly következményei vannak.

! Folyamatos képzés híján, hogyan lehet felvenni a fonalat, és mi az, amivel le lehet egyáltalán kötni a kamaszkorukat élő gimnazistákat?

P. E.: A zeneművekkel való ismerkedés során bizonyos zenei jelenségeket próbálunk bemutatni. Észrevenni, meghallani, hogy mi játszódik le a zenében, ritmusban, dallamban, harmóniában, hangszínben, formában. Természetesen az osztály képességeihez tudásához igazítva. Tapasztalatom szerint az európai műzene szinte minden korszakából találhatunk olyan műveket, melyekre tudnak figyelni a tanulók. Az alsó tagozatban viszont az is tanulságos volt számomra, hogy akik szinte csak a népszerű, gyerekeknek szóló gépzene, illetve az általános háttérzenéken nőttek fel, nehezebben sajátítják el a ritmusokat illetve a tiszta intonációt. Ez azért is tanulságos, mert szeretik ezeket a zenéket.

! Ezek szerint már a kisgyermeket is olyan jelentős zenei környezetszennyezés éri, aminek a hatását nehéz kivédeni...

P. E.: Az én gyermekkoromban még nem volt ilyen mértékű és ilyen típusú környezeti ártalom, aminek most a zenében tanúi vagyunk. Nem tudunk előle kitérni mi sem, csak rólunk leperreg, mert még jó zenei iskolákba járhattunk, fel vagyunk vértelve minőségi zenékkal. Az ének-zene tanítás célja számomra tehát az éneklés megszeretése mellett az, hogy a gyermek hallása, megfigyelőképessége a zenei ítélőképessége olyan fokra fejlődjön, hogy később, a maga választotta zene értékes, lelket gazdagító, színvonalas zene legyen.

Gráf Zsuzsanna, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem és a Városmajori Gimnázium ének-zene tagozatának alapító tanáraként egyszerre vesz részt mind a tanárképzésben, mind az utánpótlás nevelésében.

! Manapság gyakran panaszkodnak a tanárok, hogy a most felnövekvő Z-generációt nem lehet a hagyományos módszerekkel és eszközökkel lekötöni. Mennyire szembesül Ön ezzel a nehézséggel az ének-zene órákon?

G. Zs.: Nekem meggyőződésem, hogy ha az én hozzáállásom nem változik, sőt kialakul egy nagyon konkrét, határozott hozzáállás a részemről, akkor a tanítványaimé sem változik. Mindig azt mondom, hogy Bach és Mozart ugyanaz maradt. Hiába értenek a mostani tanítványaim jobban a számítógéphez, meg sokkal többet tudnak nálam az informatikáról, ha én ugyanazt a szintet, ugyanazt az igényességet, mélységet adom át nekik, amit én megláttok a zenében.

Ehhez természetesen meg kell találnom a megfelelő módszert, hogy az a bizonyos „szolfézs”, amit olyan rossz értelemben tüntetünk fel ma, nem más, mint az a készségfejlesztés amiben nagy betűkkel állandóan benne van a „Zene”. Kezdetben erre nagyon ösztönösen éreztem rá, de az évek során egyre inkább meggyőződtem arról, hogy ezekből az apró pici gyakorlatokból áll össze mindaz, aminek azután az ember egyre jobban emeli a színvonalát. Mindezzel természetesen nem azt akarom mondani, hogy ne változtak volna meg a gyerekek. Ezt a felvételizőkön tudom leginkább lemérni. Kezdetben még egész tagozatos osztályok voltak. Most pedig már hosszú évek óta csak fősztálynyira való gyerek jön össze, mivel mára alig maradt egy-egy kettő a patinás, nagy zenei tagozattal rendelkező általános iskolákból. Az átlag tehát nagyon különböző színvonalon van arra felkészülve, hogy el tudjuk kezdeni a munkát, és lépést tartson a zenei tagozatú gimnáziummal. Szerencsére azért még mindig két-háromszorosa a túljelentkezés, így ki tudom válogatni a megfelelő felkészültségű tanulókat.

I Feltételezem, hogy legnagyobb részben azok a gyermekek jelentik az utánpótlást, akik az általános iskola mellett zeneiskolába jártak, és továbbra is szeretnék zenével foglalkozni általános gimnáziumi tanulmányaik mellett?

G. Zs.: Nos, a zeneiskolákból érkezőkkel az a legnagyobb probléma, hogy ott negyedik után abba marad a szolféztanítás, és a helyére belép a zenetörténet, ami szintén fontos, de nem készíti fel a gyerekeket arra a munkára, ami nálunk zajlik. A biztos kottaolvasás- és írás a zeneművek megértésének és előadásának alapfeltétele, tehát zenei tagozaton nem lehet másodlagos a szolfézs szerepe.

I Ön a Zeneakadémián a jövőbeni ének-zene tanárok képzésében is részt vesz. A Kodály koncepció megvalósításának legnagyobb nehézsége számomra elsősorban abban rejlik, hogy rendkívül sokoldalú, kreatív, rátermett muzsikuss- és egyszersmind pedagógus egyéniségeket követel meg, és nagyon kevés ilyen elhivatott személyiséget találunk ma Magyarországon, aki a tanári pályára tenné fel az életét.

G. Zs.: Valóban kevés a művész-tanár. Az ugyanis ritka jelenség, hogy valaki jó művész létére nem sajnálja erre áldozni a tehetségét és idejét. Pedig ez az „áldozat” nagyon megtérül, ha valaki következetesen végig-

viszi, amit elgondolt. Sok olyan tanár-egyéniiségre lenne szükség, mint amilyen például Ugrin Gábor tanár úr volt a Veres Pálné Gimnáziumban, aki egy kicsit népművelő is volt, amellet, hogy karvezető és énektanár.

I Igen, de az ő generációjának már csak alig néhány tagja van közöttünk, miközben nem nagyon látjuk a folytatást.

G. Zs.: A Kodály-módszerre visszatérve még csak annyit, hogy alapvetően rosszul értelmezik. Kodálynak nem az volt a célja, hogy mindenki álmából felkeltve is szolmizáljon. Ő felépített egy olyan rendszert, ami a zenei nevelést szolgálja egy hosszú fejlődési pályán. Ehhez ad irányvonalat, és eszközöket. A sokat kárhóztatott szolmizációt is csak segítségként javasolja a kisgyerekek tanításánál, hogy idejekorán beépüljenek azok a zenei elemek, amelyeket később már magától felismer a kottában. Ami a legendás tanáregyéniségeket illeti, mint a már említett Ugrin tanár úr – de folytathatnám a sort Lukin Lászlóval, Bartalus Ilonával, Szabó Helgával, Kistétényi Melindával, Szőnyi Erzsébettel, Hegyi Erzsébettel – hogy csak a legismertebbeket említsem –, az ő működésük idején a Kodály-módszernek, de magának az ének-zene tanításnak is nagyobb presztízse volt. Manapság sokan, még gyakorló hangszeres muzsikuskok is kicsit lenézik ezt a pályát. Pedig a zene egy és oszthatatlan. Teljesen mindegy, hogy valaki zongoristaként, karvezetőként közelít hozzá, vagy pedig megteremtí az természetes közeget, amiből azután a jövő muzikus-tanárai előlépnek. Épp ezért tartom nagyon elhibázottnak, hogy szétválasztották a karvezetés és a tanár szakot, vagyis a karvezetés szak elvégzése nem jelent egyúttal pedagógiai képzettséget is.

I Erre szolgáltak régebben a pedagógiai főiskolák, elsősorban vidéken, de ezeken is megszüntették a kétszakos képzést.

G. Zs.: Valóban sok sebből vérzik a képzési rendszer. Én azt is megértem, hogy ha valaki elvégzi a Zeneakadémiát, ahol rengeteg mindent megtanul, akkor nem feltétlenül érzi élete céljának, hogy nem zenetagozatos gimnáziumban tanítson. Éppen ezért volt jó a kétszakos pedagógiai képzés. Ma már nem az a helyzet, hogy a megszerzett képesítéssel, valaki kizárólag csak általános iskolában, vagy gimnáziumban taníthat, hiszen szinte mindenki egyetemre végez, és a portfólió számít. Ezzel együtt változatlanul azt gondolom, hogy a nem zenei pályára

készülő gimnazisták esetében olyan típusú erős tanáregyéniségekre lenne szükség, mint amilyen Ugrin Gábor volt, aki képes volt megfogni a gyerekeket és valami olyat felmutatni, amitől 120 tagú kórusa lett. A Veres Pálné Gimnáziumban minden óra énekléssel kezdődött. Még a matekóra is: bejött a tanár, felálltak és elénekelték egy vagy két népdalt.

I Vajon ilyesmire gondolhatott Balog miniszter úr is, amikor meghirdette a mindennapi éneklés programját az iskolákban?

G. Zs.: Nem tudom, nem én vagyok ennek a felelőse. De a gyakorlatban valami hasonlót tudnék elképzelni. Az mindenesetre fantasztikus, hogy kezdik felismerni az énekzene oktatás és egyáltalán a művészeti nevelés fontosságát az iskolákban, és történik valami annak érdekében, hogy a tantárgy presztízse növekedjen. Ugyanakkor ezzel a lehetőséggel nagyon körültekintően kell élni, nehogy a korábban felmenő rendszerben bevezetett mindennapi testnevelés sorsára jusson. Maga a megvalósítás ugyanis számos kérdést vet fel. Mikor, ki, milyen körülmények között, hol, mit és kikkel énekeltesse? Jöjjön össze egyszerre az egész iskola a nagyszünetben? Vagy a napi tanmenetben jelöljenek ki erre időt? Egyszerre énekeljen minden diák, vagy csoportokban? Ki irányítsa? Mit énekeljenek és hol? Tehát most rajtunk a sor, hogy megfelelően használjuk ki ezt a lehetőséget. Természetesen hatalmas előrelépést jelentene, és az lenne a valódi megoldás, ha a nem ének-zene tagozatos diákoknak is több énekórájuk lenne.

I Nagyon megváltozott a világ, és mintha csökkent volna a műveltség iránti igény is, annak ellenére, hogy manapság sokkal könnyebb utazni és információhoz jutni...

G. Zs.: Régebben nagyobb volt az együttműködésre való hajlandóság, mert csak így tudtunk kiemelkedni. Az iskolai kórusal például el lehetett jutni olyan országokba is, ahova egyáltalán nem, vagy csak nagyon körülményesen lehetett egyénileg elutazni. Tehát sokkal nagyobb volt a motiváció. Manapság mindenki mindent megtalál az interneten, oda utazhat, ahova kedve tartja, tehát nem feltétlenül a közösségi aktivitás jelenti a kiugrási lehetőséget. Nem lehet visszahozni ugyanazt, ami régen volt. De szerintem nem is kell. Az a fontos, hogy mindenki számára elérhető legyen valamilyen kulturális vagy művészeti tevékenység, amiben örömet leli. (Kaizinger Rita)

Művészeti nevelés Európában

A heti egy iskolai énekóra az általános európai felfogás szerint is szégyentelenül kevés

Beszámoló a zenei edukációs programok európai hálózatának őszi konferenciájáról

Ebben az évben az észak-olaszországi Comóban rendezték meg a Reseo, vagyis az európai művészeti intézmények edukációs együttműködésének őszi rendezvényét, a milánói világkiállítás rendezvénysorozatának részeként.

Az azonos nevű tó festői partján elterülő Como városkának két magyar vonatkozása is van. Ebben az észak-olasz kisvárosban született Benedetto Odescalchiként a későbbi XI. Ince pápa, majd néhány évszázad elteltével, Liszt Ferenc leánya, Cosima is. Előbbi – ma így mondanánk – európai összefogás élén a 150 éves török hódoltság alól szabadította fel hazánkat, míg utóbbi nemcsak Liszt középű gyermekeként, hanem Hans von Bülow és Richard Wagner hitveseként is beírta nevét a zenetörténetbe. Az már csak ráadás, hogy XI. Ince szülőházától nem messze, ugyanabban az utcában látta meg a napvilágot a város talán leghíresebb szülőtte, Alessandro Volta, az elektro-

mosság elméletének kidolgozója, a galván-elem és a metángáz felfedezője is.

Mindez azért érdemel említést, mert a meglehetősen aktív észak-olasz tagszervezet lobbieréjének köszönhetően idén, október 15. és 18. között, ez a svájci határ közelében fekvő észak-olasz kisváros adott otthont a Reseo, vagyis az opera és tánc edukációjára létrejött európai hálózat hagyományos őszi konferenciájának, kapcsolódva az október végén záruló milánói Expo rendezvénysorozatához.

A rendező szerv, a Reseo, az európai művészeti intézmények zenei edukációs programjait koordinálja. Mivel a milánói világkiállítás témája az élelmezés volt, a szervezet is – némiképp erőltetetten – ehhez kapcsolódó tematikát választott: „*Food for thought*”, magyarul talán kevésbé sután hangzó „*Szellemi táplálék*” címmel. A háromnapos konferencia során elhangzott előadásoknak és workshopoknak azonban a valóságban nem sok köze volt a szellemi táplálékhoz, inkább amolyan jó és kevésbé rossz edukációs projektek megvalósulásának „sikertörténeteit” hallgathattuk végig. A konferencia külön tánc- és zeneművésze-

ti szekciókban zajlott. Az első nap a táncművészet jegyében telt, brit, francia, dán és finn előadók részvételével. Bár a szervezet nyitott bármilyen táncsal, zenével, vagy operával foglalkozó európai társulat előtt, az előadók hovatarozását illetően erős atlanti és skandináv dominancia volt a jellemző, míg a kelet-európai régiót Magyarországon kívül mindössze egy észt résztvevő, valamint egy angolul alig beszélő volt szerb kulturális miniszter asszony és fiatal újságíró honfitársa képviselte. Előadással azonban nem szerepeltek.

A második és harmadik napon a zenei edukációs programok voltak terítéken, illetve workshopok kaptak helyet. Az előadók itt is elsősorban brit, francia, dán, norvég nemzetiségűek voltak, kiegészülve néhány olasz, illetve egy-egy portugál, görög és spanyol résztvevővel. Az előadások általában már megvalósult, vagy folyamatban lévő projektekről szóltak, meglehetősen egyenletes színvonalon, mind a projektek tartalmát, mind az előadók szakmai felkészültségét tekintve. Magyar szemmel feltűnő volt, hogy egyetlen kivételtől, a Tito Gobbi Alapítvány elnökétől, Cecilia Gobbitól eltekintve senki sem a már létező klasszikus-modern zenei repertoár megismertetését szorgalmazta, hanem vagy egészen kétes értékű (spanyol), jobb esetben a projekt alkalmából összeállított (dán), vagy a résztvevő gyerekekkel „komponáltatt” (francia példa) zenét használtak fel a bemutatott operákhoz. A legtöbb előadás azt a divatos módszert taglalta, amikor a gyermekek maguk is részesei az előadásnak. Neveltetéséből és kultúrájából következően egyedül Cecilia Gobbi képviselte azt a mármár „idejétmúlt” tekinthető álláspontot, hogy nem a színpadon van a gyermekek helye, hanem a nézőtérén. „*Mert ha a színpadon van a gyermek, akkor ki nézi az operát?*” – tette fel a költői kérdést némi malíciával a legendás olasz bariton lánya. Nyilvánvalóan a szülők és a rokonok, ami szintén örvendetes, de most nem ez a cél. Cecilia Gobbi arról is beszámolt, hogy bár Olaszországban az opera a nemzeti identitás része, ennek ellenére a műfaj mégsem iskolai tananyag. Ugyancsak elitelően tett

A képen Cecilia Gobbi, Tito Gobbi lánya látható

említést az iskolai énekórák rendkívül alacsony számáról, amihez a spanyol és a francia előadók is szemlesütve csatlakoztak a maguk szintén heti egy énekórájával. Amint az a hallgatóság élénk reakciójából is kiderült, a heti egy iskolai énekóra az általános európai felfogás szerint is szégyentelően kevés. Franciaország vélhetően úgy próbál könnyíteni ez ügyben a lelkiismeretén, hogy hatalmas összegekkel támogatja a különféle művészeti intézmények és társulatok zenei és színházi edukációs projektjeit. Kelet-európai mértékkel hihetetlenül magas, 60.000 eurótól 250.000 euróig terjedő projekt-költségekről is beszámoltak egyes előadók. Igaz némelyeket – például a görögöket – az Európai Unió is felettebb bőkezűen támogatott. E programok többsége azonban a bemutatott projektek alapján rendkívül alacsony hatékonysággal működik, mindenekelőtt az elért fiatalok számát tekintve. A megvalósításra fordított viszonylag sok idő, és aránytalanul magas költségek mellett ez is hátránya annak, ha a gyermekek maguk is részesei az előadásnak, még akkor is, ha a britek által hangoztatott „vízesés-hatással” számolva nézőként esetleg több fiatalhoz is eljutnak a kortársaik által „kreált” előadások. A konferencián egyébként szemérmes módon egyáltalán nem esett szó finansziális tényezőkről. Mindössze egyetlen hozzászóló vetette fel ezt a jelentékeny problémát az előadások végén kialakult kötetlen vitában.

Tartalmi és módszertani vonatkozásban viszont számos értékes és aktuális gondolat, dilemma fogalmazódott meg. Többek között szinte mindenki arra keresett választ, hogy „mit tanítsunk?” régít vagy újat? Milyen mértékben vonjuk be a fiatalokat az előadásokba? Szereplőként vagy „csak” nézőként? Mennyire használjuk a modern technológiai eszközöket, amelyek amúgy száz százalékban lekötik a gyerekek figyelmét? Mennyire alkalmazzuk a társművészetek – tánc, cirkusz, vizuális művészetek, utcai művészet – beszivárgó elemeit? Mikor kerüljön sor a „beavatásra”: még az előadás előtt, vagy utána? A legszimpatikusabb e tekintetben egy, az Avignoni Fesztiválhoz kapcsolódó edukációs projekt volt az „AN-RAT” elnevezésű nemzeti művészeti nevelési hálózat keretében, amelynek tagjai nagy tapasztalattal rendelkeznek a művészeti edukáció terén, és ennek megfelelően igyekeznek hatékonyan felhasználni a rendelkezésükre álló, amúgy nem kis mennyiségű pénzt. Az 1983-ban francia művészek, pedagógusok és minisztériumi szakemberek által létrehozott, nyitott szellemiségű

egyesület, amelyhez Franciaországban eddig 30 színház, 90 tanár és 3000 gyerek csatlakozott, Jean Villar színházi koncepcióját viszi tovább, melynek lényege, hogy a színházra nevelésnek az iskolában kell kezdődnie, tanárok és művészek szoros együttműködésével. Az általuk bemutatott produkció előtt és után is találkoznak a gyermekközönséggel, nem szólva arról a kéthetes képzésről, amelyben a Fesztivál idején rész vesznek az iskolák. Annál kétesebbnek tűnt egy régizenet játszó, szintén francia együttes, a Talens Lyriques, zenei nevelési projektje, ahol a gyerekek méregdrága tablettel irányíthatják az előre felvett barokk műveket, hogy segítségükkel gyorsabban vagy lassabban, hangosabban vagy halkabban „szóltassák meg” azokat, egy szintén tablettel felszerelt gyermek „karmester” vezényletével. Szintén elég ijesztő volt egy másik francia előadó, a Párizsi Nemzeti Opera projekt menedzserének előadása, amely „10 hónap opera az iskolában” címmel olyan előadásról számolt be, amelyet az I. világháború tematikáját feldolgozva maguk a gyerekek állítottak össze a tanév során. Az előadás egyik részletéről készült bejátszásban a parádés egyenruhákba felöltöztetett, fegyverrel masírozó többségükben bevándorló gyerekek a francia „gloire-ról” énekeltek, saját maguk által „komponált” indulóra. A franciák által bemutatott példákban egyébként a résztvevő gyermekek legalább fele már nem európai származású, tehát nem a saját, hanem a befogadó ország kultúrájával ismerkedik. A migráció kapcsán általában is jellemző volt, hogy a feldolgozott témák többségében nagy hangsúlyt kaptak az olyan aktualitások, mint a bevándorlás, a környezeti katasztrófák, vagy a gyermekmagány. Birgitte Holt Nielsen, a dán Jyske Opera producere olyan operaelőadásról számolt be rendkívül összefogottan, amelyet lelkileg elmagányosodott gyermekek számára hoztak létre. A meglehetősen lehangoló történethez többek között Mozart Varázsfuvolájának kortárs zenei parafrázisát használták fel. Feltűnő volt, hogy az előadók milyen gyakran hivatkoztak a fiatal célközönség szociális hátterére. A tánc és az opera elsősorban már nem műveltségi tényezőként jelent meg a programok többségében, hanem mint a szocializáció egyik lehetséges eszköze, a hátrányos helyzetű és/vagy lelkileg elhanyagolt gyermekek életminőségének javítására. Arról azonban nem esett szó, hogy maga a problémás „szociális háttér” hogyan viszonyult ezekhez a programokhoz: erősítette-e ennek hatását, vagy inkább gyengítette.

A comói színház „Fehér szalonja”, a konferencia helyszíne

tette. Sokan hangsúlyozták a tanárok folyamatos képzésének, valamint a művészek és a tanárok közötti együttműködésnek a fontosságát. Ugyancsak többen említették a meglévő intézményhálózat, illetve az erre épülő networking szükségességét, az adott művészeti intézmény szoros kapcsolatát a helyi önkormányzattal, társ kulturális intézményekkel, valamint oktatási intézményekkel. Úgy tűnt ez utóbbi leginkább Nagy-Britanniában okoz gondot, ahol a nagyon különböző státuszú intézmények és önkormányzati rendszer miatt régióként markáns különbségek adódhatnak egy-egy program megvalósítási esélyeit tekintve.

A három nap előadásait látva-hallgatva egyre inkább sajnáltam, hogy Kelet-Európából nem volt előadó. Érdekeltnél is például, hogy mi zajlik e téren a Baltikumban, Lengyelországban, és a Cseh Köztársaságban, vagy bármelyik szomszédos államban, Ausztriát is beleértve. Ha sikeres magyar példákat kellene idéznem, nagyon ide illeltek volna a Miskolci Operafesztivál keretében korábban megvalósított ifjúsági programok, amelyek hátrányos helyzetű gyermekekhez és hozzátartozóikhoz is eljutottak, a Magyar Állami Operaház és a Zuglói Filharmónia ifjúsági programjai, Lukács házi Győző rádiós ifjúsági hangversenyei, a MüPa és a MÁV Szimfonikusok különböző korosztályoknak és szülőknek szánt gyermek- és ifjúsági sorozatai, a Nemzeti Filharmonikusok művészei által vidéken tartott „tornatermi” koncertek és mesterkurzusok, de sorolhatnám tovább a számos zenekar, valamint a vidéki színházak zenés tagozatai által szervezett ifjúsági programokat. Úgy vélem, hogy szűkebb régióknál nagyon sok tekintetben rendkívül kreatív és tartalmas példákkal szolgálhatta volna a nyugat-európai kollégák módszertani útkeresését, természetesen nem elhallgatva, hogy az összehangoltság és a szorosabb koordináció az itthoni programok hatását is megsokszorozná.

(Kaizinger Rita)

Utak a ZENE VILÁGÁBA

- Borsodi módra -

Örök kérdés, hogy miként lehetne mindenké a zene. Kodály Zoltán szerint nincs teljes ember zene nélkül. Leginkább arra emlékszünk, amit gyermekkorunkból hozunk magunkkal. A családban, óvodában, általános iskolában ért zenei hatások befolyásolják az ízlésünket. Valóban csak az ízlésünkről van itt szó? Mára tudományos kutatások bebizonyították azt, amit Kodály már régen felismert, hogy a zene nélkülözhetetlen az egészséges ember életéből. Tesztelke megínyli, ha időben nem kap megfelelő minőségű, neki való zenei táplálékot. Ha a fenti állítást igaznak tekintjük, akkor szembesülünk a megvalósítás háttérbeli nehézségeivel.

Jó gyakorlati megoldások mindig voltak és optimista lévén biztos vagyok benne, hogy lesznek is. Ilyen jövőbemutató projektről szeretnék most írni abból az északi régióból, ahol élek. A Miskolci Szimfonikus Zenekar nagyszabású zenepedagógiai programját azért érdemes bemutatni, mert a viszonylag rövid időtartam és a kísérleti jelleg (korábban nem volt még hasonló kezdeményezés) ellenére pozitív hatásképpel bír.

ISMERD MEG A SZIMFONIKUS ZENE VILÁGÁT

TÁMOP-3. 2. 13-12/1-2013-0083

Az intézmény vezetése az Európai Unió által meghirdetett TÁMOP 3. 2. 13-12/1-2013 számú pályázatra benyújtott szakmai programjával 30 millió forintot nyert a közel egy éves időtartamú projekt megvalósítására.

A projektben résztvevő oktatási intézmények:

József úti Óvoda, Miskolc

Dózsa György úti Tagóvoda, Miskolc

Szilágyi Dezső Általános Iskola, Miskolc

Szathmáry Király Ádám Körzeti Általános Iskola, Boldva

Apáczai Csere János Általános Iskola, Szendrő

Szent Imre Római Katolikus Általános Iskola, Miskolc

Nyitott Ajtó Baptista Általános Iskola, Miskolc

Jókai Mór Református Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, Miskolc

Bőcsi Általános és Szakiskola és Alapfokú Művészeti Iskola

Fazekas Utcai Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, Miskolc

Munkácsy Mihály Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, Miskolc

Ujj Viktor Géza Alapfokú Művészeti Iskola, Szendrő

Egressy Béni-Erkel Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola, Miskolc

Fráter György Katolikus Gimnázium és Kollégium, Miskolc

Lévay József Református Gimnázium, Miskolc

Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium, Miskolc

Fáy András Görögkatolikus Közgazdasági Szakközépiskola, Miskolc

A 2014 októberében induló 10 hónapos szakmai programban 2 óvoda, 4 középiskola, 11 általános iskola tehát összesen 17 miskolci és Miskolc környéki (vidéki) oktatási intézmény megközelítőleg 1500 diákja 15 féle szakkörben, 6 témanapon és egyhetes zenei táborban vehetett részt. Mindezek célja a komolyzene megszerettetése, a játékos ismeretterjesztés, a zenei műveltség és a zenekultúra fejlesztése, a Miskolci Szimfonikus Zenekar tevékenységének, zeneművészeinek megismerése, a jövőbeni koncertlátogatók zenei ízlésének formálása, a komolyzene megszerettetése, népszerűsítése, a tehetséggondozás új formáinak alakítása. A program megvalósításában a zenekar művészei és miskolci zenetanárok vettek részt.

Eddig a pályázat hivatalos összegzése. Mit

is takarnak a számok és hogyan zajlott a projekt konkrét megvalósítása?

Heti, havi szakkörök, témanapok segítségével vezették be a gyerekeket a szimfonikus zene világába.

Zenés sétáló utca Miskolcon játékos zenei foglalkozások formájában két miskolci óvodában heti rendszerességgel ismerkedhettek a kicsik a vonós hangszerekkel.

A programban résztvevő miskolci általános iskolások izgalmas zenetörténeti órákon vehettek részt és az érdeklődő diákok maguk is kipróbálhatták a hangszereket *Utazás a szimfonikus zenében és az Ördög bűjt a vonódba* havi szakkörökben. A fúvós hangszerekkel a *Kisiskolások Trombita* (Vasgyár) illetve *Furulya Klubjában* (Boldva) találkozhattak.

Témanapokat valamennyi a programban résztvevő oktatási intézmény számára szerveztek, melyeket a korcsoportoknak megfelelő szakmai tartalommal töltöttek meg.

A kisiskolások 2015. március 22-én a *Játsszunk zenét a szimfonikusokkal* című interaktív gyerekkoncert-sorozatba kapcsolódhattak be. Ütemváros lakóiról, izgalmas kalandjaikról Csuka Tímea gondnokművész, a zenekar egykori tagja, tapasztalt zenepedagógus mesélt a gyerekeknek. A színpadon vagy épp a helyükön sok-sok játékba is bevonta őket. Eközben igazi szimfonikus zenét hallhattak egy professzionális zenekar előadásában.

A színpadon Csuka Tímea és a gyerekek

FOTÓ: BARNA LACZY

Itt kell megemlítenem, hogy az általános iskolák közt volt egyházi és nem egyházi fenntartású, illetve 6 többségében hátrányos helyzetű diákok oktatásával megbízott intézmény. Utóbbiak esetében már maga a helyszín, a **Miskolci Művészetek Háza** hatalmas élményt jelentett. A zenekar több éve futó gyerekkoncert sorozata évente kétszer - ősszel és tavasszal - hívja zene barangolásra a kisgyerekes családokat. Ezek belépős koncertek és hétvégén kerülnek megrendezésre. Erre most az iskolájukkal azon miskolci és vidéki (boldvai, böcsi, szendrői) kiskisiskolások is eljuthattak, akiket a szülők, nagyszülők nem vinnének el szabadidős programokra. A pályázatnak köszönhetően most közel 350 gyerek ingyen kapta ezt a lehetőséget.

2015. március 24-én nagyszabású témanap sorozat keretén belül 13 együttműködő iskola 300 diákja vehetett részt **buszos zenei kiránduláson Budapesten** a pályázat jóvoltából. A tanulók az egynapos programon megtekinthették a **Zenetörténeti Múzeum, az Operaház és a Bajor Gizi Színiélműzeum** tárlatait. A gyerekek meglátogatták a magyar zenei élet emblematikus helyszíneit és beleshettek a kulisszák mögé. Épületlátogatáson és főpróbán, hangversenyen is részt vettek a **Zeneakadémia** felújított épületében. A zene ezen fellegvárába eljutni, élő zenével ilyen közegben „találkozni” nagy örömet okozott a tanulóknak és kísérő tanáraiknak. Gyakorlatilag mint a Miskolci Szimfonikus Zenekar „utazó közönsége”, ifjú rajongó tábora töltötték meg a patinás terem nekik fenntartott részét. Méltó környezetben tapasztalhatták meg a koncert mint ünnepi esemény felemelő érzését. Sok borsodi kisgyerek még egyáltalán nem járt a fővárosban, már a buszra szállás és utazás önmagában élményt jelentett számukra. Voltak közöttük, akik még a saját lakóköznyezetüket sem gyalgták el korábban.

A projektben résztvevő négy középiskola témanapjai beavató koncertek formájában valósultak meg, amelyek a szimfonikus zene világán túl a miskolci koncerttermekbe is elkalauzolták a fiatalokat. *Miskolci zenei nagykörút* címmel a város zenetörténeti emlékeit, zenei intézményeit, az ott folyó műhelymunkát láthatták az érdeklődők. 2015. április 9-én közel 150 középiskolás diák megtekinthette a nemrég felújított **miskolci Zenepalotát**, megismerkedhettek annak történetével, a miskolci zeneoktatásban betöltött meghatározó szerepével,

A Zeneakadémián

majd részt vettek a *Szent és profán című beavató hangversenyen*. A témanap három órás programja nagy tetszést aratott.

2015. május 28-29-én *Gyermeknap* Fúvószenesi beavató címmel három témanapot rendeztek öt általános iskola csatlakozásával Miskolcon és a boldvaiakkal összefogva Szendrőben. Mindhárom programra jelentkező iskolában kiemelkedően magas volt a hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók száma. A témanapok szervezésével a fúvószené népszerűsítése, a zene szeretetére való nevelés volt a cél. Programjukban hangszerismertetés, zenei beavató játékos foglalkozások és záró fúvószenesi koncert szerepelt. Ezek nagy élményt jelentettek az iskolák diákjai és pedagógusai számára egyaránt.

A pályázat ideje alatt kezdett el működni a *Miskolci Gyermekszimfonikusok zenei klubja*, mely miskolci és vidéken működő zeneiskolák tehetséges diákjai számára tartott foglalkozásokat a zenekar tagjainak közreműködésével. Több helyszínen folyamatosan zajlottak heti és havi rendszerességgel a vonósok és fúvósok technikai képzését elősegítő felkészítő foglalkozások, tanműhelyek. A *Tutti próbák havi klubjában* összegezték a szólampróbakon tanultakat. Ilyenformán négy zenei szakkör segítette évközben a felkészülést a nyári *Gyermekszimfonikusok Táborára*.

Három zenei tábor zajlott egy időben 2015. június 20-26 között **Sárospatakon**, különböző helyszíneken. A szakmai programok, próbák a **Farkas Ferenc Zeneiskola** próbatermeiben, a közös zenei programok a zeneiskola táncpróbatermében voltak. A táborok szakmai programját meghatározta a közös záró koncertre való felkészülés illetve az önálló szakmai programokkal való be-

mutakozás. (A szendrői zeneiskola fúvószenekara például térzenével szórakoztatta a sárospataki **Hild-tér** spontán közönségét.) A szakmai munkát képzett karnagyok irányították, akiket művészek, zenepedagógusok és szabadidő szervezők segítettek.

Mindhárom zenei tábor kiegészült élményekkel teli szabadidős programokkal: városnézéssel, múzeum látogatással, a Mogyoró-hegyen található **Tengerszem**hez tett gyalogtúrával, a sátoraljaiújhelyi **Magas-hegyi Kalandtúra Parkban** tett kirándulással és számos közösségépítő játékkal.

A tábor nagy sikerrel zárult. A résztvevő diákok, szülők elismerően nyilatkoztak a programokról, számos pozitív visszajelzés érkezett a szervezőkhöz.

Projektzáró témanapra 2015. június 26-án a **Miskolci Nemzeti Színház Kamaraszínházában** került sor, melyre meghívást kapott valamennyi a projektben részt vett oktatási intézmény tanulója, pedagógusa. A témanap fő programeleme a *Miskolci Gyermekszimfonikus Zenekar* megalakulása és első hangversenye volt. A zeneiskolák önálló produkciókat mutattak be. Ezt követően a hetventagú Miskolci Gyermekszimfonikus Zenekart Gál Tamás, a Miskolci Szimfonikus Zenekar karmestere vezényelte. A műsor felnőtt zenekaroknak is kihívást jelentő zeneművekből állt. A hatalmas sikerű hangverseny az egész éves *Ismerd meg a szimfonikus zene világát!* című zenepedagógiai program méltó befejezése volt.

A projektről és a koncertről elismeréssel írt a helyi sajtó.

A Miskolci Szimfonikus Zenekar fent bemutatott zenepedagógiai programsorozata a támogatott időszak végén befejeződött. A remélt folytatás a „jövő zenéje”...

Zsekov Éva Mónika

A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR NONPROFIT KFT.
próbajátékot hirdet

I. HEGEDŰ HELYETTESÍTŐI ÁLLÁSRA

A próbajáték ideje: 2015. december 2. (szerda) 12.30

A próbajáték helye: Miskolci Szimfonikus Zenekar székháza
(Malom, Fábán u. 6/a)

A próbajáték anyaga:

- Egy tetszőlegesen választott tétel J.S. Bach Szólószonátaiból vagy Partitáiból (kivéve: Menüett, Gavotte, Bourrée, Gigue az E-dúr partitáiból)
- Az első tétel kadenciával Mozart: G-dúr (K.216), D-dúr (K.218) vagy A-dúr (K.219) hegedűversenyéből.

Zenekari állások (kijelölt részek):

- Glinka: Ruszlán és Ludmilla – nyitány elejétől a "B" előtti 6. ütemig
- Schumann: II. szimfónia Op.61 II. tétel elejétől a Trióig
- Beethoven: III. szimfónia Op.55 III. tétel elejétől az ismétlődőjelig
- Csajkovszkij: Rómeó és Júlia nyitányfantázia "C" utáni Allegro giusto-tól a "G" előtt 19-ig, valamint a "Q" -tól "R"-ig 150. ütemtől a 168. ütemig és 217. ütemtől a 233. ütemig
- Kodály: Galántai táncok

Jelentkezés: e-mailben, szakmai önéletrajzzal (kérjük az elérhetőséget is megadni!) 2015. november 30-ig az info@mso.hu címen, vagy személyesen a zenekar irodájában (cím: 3525 Miskolc, Fábán u. 6/a). A zenekari színlapok kottái az irodában átvehetők, ill. e-mailben igényelhetők.

A zenekar zongorakísérőt nem biztosít. Kérésre helyi zongorakísérőt tudunk ajánlani, további információ a 46/323-488-as telefonszámon.

Miskolc, 2015. október 26.

Szászné Pónuzs Krisztina
ügyvezető

A MAGYAR RÁDIÓ SZIMFONIKUS ZENEKARA
próbajátékot hirdet

I. OBOA MUNKAKÖRRE

határozott idejű munkaszerződéssel

Várjuk mindazon képzett zenekari művészek jelentkezését, akik

- felsőfokú zenei végzettséggel (minimum szakirányú BA diploma);
- zenekari tapasztalattal rendelkeznek.

Jelentkezéshez szükséges dokumentumok:

- szakmai önéletrajz elérhetőség megadásával
- szakirányú végzettséget igazoló dokumentum

A jelentkezéseket 2015. november 16-ig kérjük megküldeni Luczecné Váradi Ágnes részére a hegi@mtva.hu e-mail címre. A fent megjelölt pozíciót a próbajáték nyertes számára a zsűri szakmai döntése alapján ajánljuk fel. A próbajátékokra csak a jelentkezésük alapján kiválasztottak kapnak meghívást!

A próbajáték időpontja: 2015. 11. 27. 15:00 MR 6-os stúdió

I. forduló – parván mögött:

- Mozart: C-dúr oboaverseny I. tétel
- Richard Strauss: Oboaverseny II. tétel
- Rossini: Selyemlétra nyitány
- Ravel: Couperin sírja I. tétel – elejétől 2-ig (zongorakísérőt a zenekar nem biztosít)

II. forduló – rögtön az első forduló után:

- Brahms: Hegedűverseny II. tétel
- Beethoven: 3. szimfónia II. és III. tétel
- Richard Strauss: Don Juan - A-tól B-ig, L után 3. ütemtől N-ig
- Rimszkij-Korszakov: Seherezáde – II. A-tól B-ig
- Debussy: A tenger - II. 17-től 18-ig
- Schubert: 9. szimfónia – elejétől A-ig
- Bizet: I. szimfónia II. tétel – 1-től 2-ig; III. tétel 8-tól 10-ig

A zenekari állások kottáját a próbajátékokra meghívott jelentkezők megtekinthetik a Magyar Rádió Zenei Együttesek Irodájában, Patkó Csillánál előzetes megbeszélés alapján. További információ: Patkó Csilla Tel.: 328-7182 (patko.csilla@mtva.hu)

A zsűri fenntartja magának a jogot, hogy a szakmai kritériumoknak nem megfelelő jelentkezőket a próbajátékból kizárja

Budapest, 2015. október 16.

Borbély Urquhart Julianna
ügyvezető igazgató s.k

A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR NONPROFIT KFT.
próbajátékot hirdet

BRÁCSA SZÓLAMVEZETŐI ÁLLÁSRA

A próbajáték ideje: 2015. december 2. (szerda) 13.30

A próbajáték helye: Miskolci Szimfonikus Zenekar székháza
(Malom, Fábán u. 6/a)

A próbajáték anyaga:

- J.S. Bach: Szólószonáta vagy partita – tétel (hegedű átiratból)
- Stamitz vagy Hoffmeister versenymű I. tétel kadenciával

Zenekari részletek:

- Beethoven: V. szimfónia II. tétel első 10 üteme
- Beethoven: IX. szimfónia II. tétel A-ig
- Mendelssohn: Szentivánéji álom – szvit Scherzo tétel C-től D-ig, E-től G-ig
- Bartók: Concerto V. tétel 126-tól 148-ig
- R. Strauss: Don Quixote 300-tól 317-ig szóló rész: 30 előtt 10 től 33 után 5-ig
- Puccini: Manon Lescaut III. felv. Intermezzo szóló rész
- Kodály: Háry János szvit 3. tétel: 12-ik ütemig

Jelentkezés: e-mailben, szakmai önéletrajzzal (kérjük az elérhetőséget is megadni!) 2015. november 30-ig az info@mso.hu címen, vagy személyesen a zenekar irodájában (cím: 3525 Miskolc, Fábán u. 6/a). A zenekari színlapok kottái az irodában átvehetők, ill. e-mailben igényelhetők.

A zenekar zongorakísérőt nem biztosít. Kérésre helyi zongorakísérőt tudunk ajánlani, további információ a 46/323-488-as telefonszámon.

Miskolc, 2015. október 26.

Szászné Pónuzs Krisztina
ügyvezető

A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR NONPROFIT KFT.
próbajátékot hirdet

CSELLÓ SZÓLAMVEZETŐI ÁLLÁSRA

A próbajáték ideje: 2015. december 2. (szerda) 11.30

A próbajáték helye: Miskolci Szimfonikus Zenekar székháza
(Malom, Fábán u. 6/a)

A próbajáték anyaga:

I. forduló:

Haydn: D-dúr csellóverseny I. tétel kadenciával

Kijelölt részek az alábbi művekből:

- Beethoven: V. szimfónia II. tétel
- Verdi: Requiem – Offertorio
- R. Strauss: Don Juan

II. forduló:

J.S. Bach: Két szabadon választott tánc tétel

Kijelölt részek az alábbi művekből:

- Brahms: B-dúr zongoraverseny III. tétel
- Rossini: Tell Vilmos – nyitány
- Mozart: Don Giovanni – Zerlina áriája

Jelentkezés: e-mailben, szakmai önéletrajzzal (kérjük az elérhetőséget is megadni!) 2015. november 30-ig az info@mso.hu címen, vagy személyesen a zenekar irodájában (cím: 3525 Miskolc, Fábán u. 6/a). A zenekari színlapok kottái az irodában átvehetők, ill. e-mailben igényelhetők.

A zenekar zongorakísérőt nem biztosít (kérésre helyi zongorakísérőt tudunk ajánlani).

Miskolc, 2015. október 26.

Szászné Pónuzs Krisztina
ügyvezető

BUDAFOKI DOHNÁNYI ERNŐ SZIMFONIKUS ZENEKAR

December 12. szombat
Zeneakadémia

Bérlertes koncert: Dohnányi bérleret
Rachmaninov: III. zongoraverseny
Dohnányi: I. szimfónia
Km.: Balog József – zongora
Vez.: Hollerung Gábor

December 13. vasárnap 11.00
Zeneakadémia
A VÉGTÉLEN MÉRTEKEI – A LEHETETLEN BIRTOKBA VÉTELE

Rachmaninov: III. zongoraverseny
Km.: Balog József – zongora
Előad és vez.: Hollerung Gábor

December 18. péntek 19.00

Klauzál ház

Karácsonyi koncert
 Schubert: Nyitány olasz stílusban
Dvořák: Cseh-szvit
Vivaldi: Gloria
Vez.: Tóri Csaba

December 19. szombat 11.00

Klauzál ház

ANGYALOK ÉS PÁSZTOROK
Vivaldi: Gloria – részlet
Vivaldi: Fagottverseny
Karácsonyi dalok a nagyvilágból
Km.: Horváth Marcell – bariton szaxofon
Előad és vez.: Hollerung Gábor

2016. január 8. péntek 19.00

Klauzál ház

Újévi koncert
Vez.: Hollerung Gábor

2016. január 10. vasárnap 19.30

Művészetek Palotája

Újévi koncert

DUNA SZIMFONIKUS ZENEKAR

November 28. – 10.30 óra
Zeneakadémia Nagyterem

Ifjúsági hangverseny a Filharmónia Magyarországra szervezésében – EZ MAGYARORSZÁG!

Hogyan jelenik meg Magyarország a zenében, milyen szerepet kapott a verbunkos zene és a magyar népdal az elmúlt századok kompozícióiban, hogyan gondolkodtak a magyar zenéről külföldi zeneszerzők?
Erre keresi a választ a sorozat első hangversenye.
Verbunkos zene, Erkel, Kodály, Bartók, Dohnányi, Brahms művei
Km.: a Duna Szimfonikus Zenekar
Vez.: Deák András

November 29. – 10.30 óra

Duna Palota

Családi Szimfonikus
Matiné Bérleret 3. –
TÁNCLÉPÉSBEN A VILÁG KÖRÜL
J. S. Bach: III. (D-dúr) zenekari szvit
Csajkovszkij: Csipkerózsika
Dvořák: Szláv-tánc
Weiner: Szvit zenekarra, op. 18
Muszorgszkij: Gopak
Lossas: Tangó boleró

Kocsák Tibor:

Hóhéherke és a hét törpe – balettszvit

Vez.: Deák András
Műsorvezető: Zelinka Tamás
A műismertetést követően részletek hangzanak el a felsorolt művekből.

December 11. – 19.00

Duna Palota

Őszi bérleret 5. –

VIRTUOZÍTÁS ÉS BÚCSÚ

Fikret Amirov: Azerbajdzsán szvit – részlet
Uzeyir Hacibeyli:
Koruglu – Koruglu áriája
Uzeyir Hacibeyli: „Sevgili canan”
Cilea: L’arlesiana – Federico románca
Schumann:
a-moll zongoraverseny, op.5 4
Csajkovszkij: 6. (h-moll) szimfónia, op. 74
Km.: Azer Rzazadef (tenor) (AZE),
Balázs János (zongora)
Vez.: Jelcin Adigezalov (AZE)

2016. január 15. – 19.00

Duna Palota

Tavaszi bérleret 1. –

„AZ ÚJ VILÁGBÓL”

Dvořák: h-moll gondokaverseny, op. 104
Dvořák: 9. (e-moll) szimfónia („Az Újvilágból”), op. 95
Km.: Szabó Ildikó (gordonka) – a
Pablo Casals Nemzetközi Csellóversenyen II. helyeztetje és közönségdíjasa
Vez.: Medveczky Ádám

GÖDÖLLŐI SZIMFONIKUS ZENEKAR

December 6. vasárnap – 19.00

Gödöllői Királyi Kastély – Lovarda

– *ADVENTI KONCERT*

Brahms: Akadémiai ünnepi nyitány
A. Rubinstein: II. csellóverseny
Szólísta: VÁRDAI ISTVÁN – Liszt-díjas gondokaművész
RUTTER: MAGNIFICAT
Km.: a csíkseredai Nagy István
Művészeti Líceum Kórusa
Karigazgató: Gergely-Simon Ibolya
Szólísta: Zavaros Eszter – szoprán
Vez.: Horváth Gábor

2016. január 9. 10. – 19.00

Gödöllői Királyi Kastély – Lovarda

– *ÉVKÖSZÖNTŐ KONCERT*

F. Suppé: A költő és a paraszt-nyitány
Juan Lossas: Tango bolero
J. Gade: Jalousie
P. Csajkovszkij: Anyegin – Polonéz
H. Mancini: The Pink Panther
D. Sanborn: Smoke Gets In Your Eyes
C. M. Schonberg: Miss Saigon – Solo Saxophone (Duett Benedek Krisztinával)
D. Brubeck: Take Five – Gödöllő Szaxofon Trió
G. Bizet: Carmen-részletek (Nyitány, Aragonaise, Intermezzo, Danse bohème)
E. Fischer: Az Apoktől délre No.1
J. Strauss: Egyiptomi-induló
M. Bublé: Feeling Good
F. Sinatra: I've Got you Under My Skin
H. Connick Jr.: It Had To Be You

A MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR

művészeti vezető: Csaba Péter

BRÁCSA SZÓLAMVEZETŐI PRÓBAJÁTÉKOT hirdet

Időpontja: 2015. december 01. (kedd), 10.00

Helye: a zenekar próbaterme (1088 Budapest, Múzeum u. 11.).

A próbajáték anyaga:

I. forduló:

- Alexander Lebedev: Concerto in One Movement I. forduló:
- 2 szabadon választott tétel (gyors és lassú) J.S.Bach hegedűre írott Szólószonátaiból és Partitáiból, vagy a Csellószvittekből
- Az alábbi versenyművek valamelyikének 1. tétéle kadenciával:
K. Stamitz: D-dúr brácsaverseny op. 1.
F.A. Hoffmeister: D-dúr brácsaverseny
- egy zenekari szemelvény a megadott zenekari anyagból, a zsűri választása alapján

II. forduló:

- az alábbi versenyművek valamelyikének 1. tétéle kadenciával:
Bartók Béla: Brácsaverseny op.post.
Hindemith: Der Schwanendreher
Walton: Brácsaverseny
- egy zenekari szemelvény a megadott zenekari anyagból, a zsűri választása alapján

III. forduló:

Zenekari anyag

Jelentkezéseket a pályázók rövid szakmai önéletrajzával és elérhetőségével együtt a zenekar titkárságára (1088 Budapest, Múzeum u. 11.) vagy e-mailben (office@mavzenekar.hu) kérjük eljuttatni 2015. november 26-ig.

A zenekari állások részletes listája és kottaanyaga előzetes egyeztetés után a zenekar székházában átvethető 2015. október 26-tól vagy igény szerint elektronikus úton küldjük.

Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít.

További információ a zenekari titkártól kérhető a csgyurkovics@mavzenekar.hu e-mail címen.

Budapest, 2015. október 19.

Lendvai György
ügyvezető igazgató

A MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR

művészeti vezető: Csaba Péter

HARSONA PRÓBAJÁTÉKOT hirdet

I. harsona féléllásra II. kötelezettséggel

Időpontja: 2015. december 03. (csütörtök), 10.00

Helye: a zenekar próbaterme (1088 Budapest, Múzeum u. 11.).

A próbajáték anyaga:

I. forduló:

- Dávid: Harsonaverseny I.-II. tétel
- Pergolesi: Sinfonia – III.-IV.tétel
- egy zenekari szemelvény a megadott zenekari anyagból, a zsűri választása alapján

II. forduló:

Zenekari anyag

Jelentkezéseket a pályázók rövid szakmai önéletrajzával és elérhetőségével együtt a zenekar titkárságára (1088 Budapest, Múzeum u. 11.) vagy e-mailben (office@mavzenekar.hu) kérjük eljuttatni 2015. november 26-ig.

A zenekari állások részletes listája és kottaanyaga előzetes egyeztetés után a zenekar székházában átvethető 2015. október 26-tól vagy igény szerint elektronikus úton küldjük.

Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít.

További információ a zenekari titkártól kérhető a csgyurkovics@mavzenekar.hu e-mail címen.

Budapest, 2015. október 19.

Lendvai György
ügyvezető igazgató

Sammy Davis Jr.: New York, New York
K. Badelt:
A karib tenger kalóza-szvit
Szólista: Csányi István – saxofon,
ének
Vez.: Horváth Gábor

GYŐRI FILHARMONIKUS ZENEKAR

December 12., szombat, 18.00
Győr, Richter Terem
A Keresztény Értelmisségek Szövetsége Győri Szervezete és a Győri Filharmonikus Zenekar jótékonyági hangversenye
Km.: Hot Jazz Band
Vez.: Szabó Ferenc

December 15., kedd, 19.00
Veszprém, Hangvilla Multifunkcionális Közösségi tér

Szekeres Adrien legszebb, legismertebb dalai szimfonikus zenekari kísérettel.
Vez.: Rác Márton
Km.: Szekeres Adrien – ének

December 16., szerda, 19.00
Győr, Richter Terem
Szekeres Adrien legszebb, legismertebb dalai szimfonikus zenekari kísérettel.
Vez.: Rác Márton
Km.: Szekeres Adrien – ének

December 17., csütörtök, 19.00
Tatabánya, A Vértes Agorája
Filharmonikus hangversenybérlet Tatabánya

Szekeres Adrien legszebb, legismertebb dalai szimfonikus zenekari kísérettel.
Vez.: Rác Márton
Km.: Szekeres Adrien – ének

December 20., vasárnap, 16.00
Győr, Richter Terem
Flesch Károly hangversenybérlet Kamarazene
Kocsis Zoltán, Perényi Miklós és Berkes Kálmán kamarahangversenye
Közreműködnek: Kocsis Zoltán, Perényi Miklós, Berkes Kálmán

2016. január 5., kedd, 19.00
Sopron, Liszt Ferenc Konferencia és Kulturális Központ
Liszt Ferenc Hangversenybérlet
Ötösök
W. A. Mozart: A-dúr klarinétötös, KV 581
A. Dvořák: A-dúr zongoraötös, op. 81
Km.: Berkes Kálmán – klarinét
Szokolay Balázs – zongora
Wespa Vonósnyéves (tagjai: Wolfgang Göllner, Árvayné Nezvald Anett, Kóczán Péter, Vámos Marcell)

2016. január 8., péntek, 19.00
Győr, Richter Terem
Sándor János hangversenybérlet Mahler 4.
Dubrovay L.:
Versenymű magyar népi hangszerekre és zenekarra
G. Mahler: IV. (G-dúr) szimfónia
Vez.: Alastair Willis
Km.: Miksch Adrienn – ének

2016. január 15., péntek, 19.00
Győr, Richter Terem
Varga Tibor hangversenybérlet
F. Grofé: Mississippi szvit
G. Gershwin: Kék rapszódia
L. Bernstein: Candide – nyitány
L. Bernstein: Szimfonikus táncok a West Side Story-ból
Vez.: Rác Márton
Km.: Oravecz György – zongora

2016. január 29., péntek, 19.00
Győr, Richter Terem
Richter János hangversenybérlet
Fából faragott Hegedűverseny
Bartók B.: A fából faragott királyfi
Vez.: Gilbert Varga
Km.: a 2015. évi sioni Varga Tibor hegedűverseny különdíjasa

KODÁLY FILHARMONIKUSOK DEBRECEN

December 2.
Kölcsey Központ, Nagyterem
Poulenc: Gloria
P.I. Csajkovszkij: IV. (f-moll) szimfónia, op.36
Km.: Miksch Adrienn – ének
Kodály Kórus Debrecen
Vez.: Ivan Angelov

December 8-9.
ifjúsági koncertek

December 17.
Kölcsey Központ, Nagyterem
Händel: Vízi zene
Händel: Tűzijáték szvit
Honegger: Karácsonyi kantáta
Km.: Anatolij Fokanov – ének
Lautitia Gyermekkar (karigazgató: Nemes József)
Kodály Kórus Debrecen
Vez.: Somogyi-Tóth Dániel

2016. január 25.
Miskolc, Művészetek Háza
Dohnányi: Amerikai rapszódia
Kerek Gábor: Szaxofonverseny (ösbemutató)
Gershwin: Lullaby
Gershwin:
Egy amerikai Párizsban
Km.: Czákó Péter – saxofon
Vez.: Kovács László

2016. január 28.
Kölcsey Központ, Nagyterem
Dohnányi: Amerikai rapszódia
Kerek Gábor: Szaxofonverseny
Gershwin: Lullaby
Gershwin: Egy amerikai Párizsban
Km.: Czákó Péter – saxofon
Vez.: Kovács László

A MAGYAR RÁDIÓ SZIMFONIKUS ZENEKARA

December 5., szombat 16.00 és 19.30 Budapest Music Center
Ifjú művész-portrék sorozat/2
HÁMORI MÁTÉ karmester
Mozart: Esz-dúr szimfónia, K 16

Mozart: Idomeneo – baletzene, K 366
Mozart: C-dúr szimfónia, „Jupiter”, K 551
Házigazda: Vásáry Tamás

December 6., vasárnap 16.00
Budapest Music Center
Családi hangverseny
Muzsikáló mikulás
Vez.: Balogh Sándor
Műsorvezető:
Lukácsházi Győző

December 18., péntek 19.30
Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem
Karácsonyi hangverseny
Dohnányi sorozat/3
Haydn: A teremtés, Hob. XXI:2
Km.: Magyar Rádió Énekkara (karigazgató: Pad Zoltán)
Vez.: Vásáry Tamás

December 21., hétfő 19.30
Zeneakadémia, Nagyterem
Lehel sorozat/3
Karácsonyi hangverseny
Haydn:
Esz-dúr trombitaverseny, Hob. VIIe:1
J. S. Bach: Magnificat, BWV 243
Km.: Csikota Gergely – trombita
Magyar Rádió Énekkara (karigazgató: Pad Zoltán)
Vez.: Kovács János

2016. január 6., szerda 19.30
Zeneakadémia, Nagyterem
Lehel sorozat/4
Újévi hangverseny
Maurice Ravel:
Alborada del Gracioso Enrique
Granados: Intermezzo a „Goyescas” című operából
Manuel de Falla:
A háromszögletű kalap – 1. és 2. szvit
ifj. Johann Strauss:
Pázmán lovag – csárdás, op. 441
ifj. Johann Strauss:
Kék Duna keringő, op. 314
ifj. Johann Strauss:
Pepita-polka, op. 138
Gerónimo Giménez:
Intermezzo a „Luis Alonso házassága” című zarzuelából
Jules Massenet: Cid – baletzene
Vez.: Thomas Herzog

2016. január 9., szombat 16.00
Családi hangverseny
Újévi mulatságok
Műsorvezető: Lukácsházi Győző
Vez.: Balogh Sándor

2016. január 19., kedd 19.30
Zeneakadémia Nagyterem
Vásáry bérlet/2
Mendelssohn:
Szentivánéji álom, op. 61
Km.: a Magyar Rádió Gyermekkórusa
Vez.: Vásáry Tamás

2016. január 22., péntek 18.00
Magyar Rádió Márványterem
kamarazenei bérlet/1
Közreműködnek a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának művészei

A MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR

művészeti vezető: Csaba Péter

I. HEGEDŰ TUTTI próbajátékot hirdet

Időpontja: 2015. december 02. (szerda), 10.00

Helye: a zenekar próbaterme (1088 Budapest, Múzeum u. 11.).

A próbajáték anyaga:

I. forduló:

- Mozart: A-dúr, K.219 vagy D-dúr, K.218 hegedűverseny I. tétel kadenciával
- 2 szabadon választott Bach tétel a Szólószonátákból és Partitákból
- egy zenekari szemelvény a megadott zenekari anyagból, a zsűri választása alapján

II. forduló:

- szabadon választott romantikus vagy XX. századi mű (legalább 10 perc)
- egy zenekari szemelvény a megadott zenekari anyagból, a zsűri választása alapján

III. forduló:

Zenekari anyag

Jelentkezéseket a pályázók rövid szakmai önéletrajzával és elérhetőségével együtt a zenekar titkárságára (1088 Budapest, Múzeum u. 11.) vagy e-mailben (office@mavzenekar.hu) kérjük eljuttatni 2015. november 26-ig.

A zenekari állások részletes listája és kottaanyaga előzetes egyeztetés után a zenekar székházában átvehető 2015. október 26-tól vagy igény szerint elektronikus úton küldjük.

Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít.

További információ a zenekari titkártól kérhető a csgyurkovics@mavzenekar.hu e-mail címen.

Budapest, 2015. október 19.

Lendvai György
ügyvezető igazgató

MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR**November 30. 19.00****Művészetek Háza***Tűzvarázs bérllet***NEMZETI TŰZ**

Bartók: Magyar képek
Brahms:
D-dúr hegedűverseny op. 77
Rahmanyinov:
II.(e-moll) szimfónia op. 27
Hegedű: Baráti Kristóf
Vez.: Kocsis Zoltán

December 7. 19.00,**December 8. 19.00****Nyíregyháza, Művészetek Háza***Szezonbérlet*

Mendelssohn:
Ruy Blas – nyitány op. 95
Rodrigo: Andalúz concerto
Mendelssohn:
IV. „Olasz” szimfónia op. 90
Km.: Csáki András Gitár Kvartett
(Csáki András, Pavlovits Dávid,
Czap Márk, Járóka József)
Vez.: David Curtis

December 12. 17.00, 19.00**Kisvárdai Művészetek Háza**

Dvořák: D-dúr mise
Km.: Kisvárdai Fesztivál Kórus
Vez.: Faragó Sándor

December 17. 19.00**Művészetek Háza***Hangforrás bérllet***ÉLŐ VIZEK FORRÁSA**

Händel: Messiás
Ének: Cserekyei Andrea,
Megyesi Schwartz Lúcia,
Varga Donát, Kovács István
Km.:
Nyíregyházi Cantemus Kórus
Vez.: Hollerung Gábor

December 21. 18.00**Selymréti templom**

A Miskolci Szimfonikus Zenekar
karácsonyi koncertje
Vez.: Gál Tamás

2016. január 8. 19.00,**január 9. 10.30 és 19.00****Miskolci Nemzeti Színház***ÚJÉVI HANGVERSENY*

Ének: Lukács Anita és Boncsér
Gergely
Vez.: Gál Tamás
Műsoron népszerű zenekari
művek és operett slágerek neves
vendégművészek előadásában,
valamint számos meglepetés.

2016. január 18. 19.00**Művészetek Háza***Tűzvarázs bérllet***SZIKRÁTÓL A HAMUIG**

Liszt:
A bölcsőtől a sírig – szimfonikus
költemény
Mahler: Egy vándorlegény dalai
Mahler: I. szimfónia
Ének: Halmai Katalin
Vez.: Thomas Herzog

2016. január 24. 11.00, 16.00**Művészetek Háza***CIRÓKA*

Interaktív koncert a 0-3 éves

korosztály számára bababarat
környezetben
Forgatókönyvíró és műsorvezető:
Bukáné Kaskó Marietta

NEMZETI FILHARMONIKUSOK**November 27. 19.30****Műpa**

Mahler: III. szimfónia, d-moll
Vez.: Günter Neuhold
Km.: Nemzeti Énekkar Nőikara
(karig: Antal Mátyás), a Kodály
Zoltán Magyar Kórusiskola Kórusa
(karig.: Sapszon Ferenc), Schöck
Atala – mezzoszoprán

December 5. 19.30**Zeneakadémia (Zeneakadémia****Rendezés)**

Legendás koncertek
Beethoven: Egmont- nyitány
Bach-Weiner:
Toccata, adagio és fuga, BWV 564
Mendelssohn:
e-moll hegedűverseny, op.64
Goldmark:
Falusi lakodalom – részlet
(A kertben) op. 26/4.
Bartók:
Magyar parasztdalok zenekarra,
BB 107
Sztravinszkij: Petruska – szvit
Vez.: Kocsis Zoltán

December 9. 19.30**Műpa**

Erkki-Sven Tüü: Exodus
Bernstein: Szerenád
Brahms:
D-dúr szerenád, op.11
Vez.: Olari Elts
Km.: Kelemen Barnabás – hegedű

December 12., 18.00**Nemzeti Filharmikusok****Próbaterme, Budapest**

Próbatermi vendégség –
Házigazda: Kocsis Zoltán
Rossini: Duó
Webern:
Öt zenekari darab, op. 10
Akiho: Stop Speaking
Barber: A Stopwatch and an
Ordance Map
Schubert: A pizstráng, D. 550
Schubert:
Zongoraötös A-dúr „Pizstrángötös”,
D. 667
Km.: Kocsis Zoltán (zongora),
Papp Dániel (hegedű),
Balogh Enikő (brácsa), Deák
György (cselló), Sztankov Iván
(nagybőgő), Joó Szabolcs
(ütőhangszerek), Nemzeti Énekkar
Férfikara
(karigazgató: Antal Mátyás)

December 23., 11.00 és 18.00**Művészetek Palotája – Bartók Béla****Nemzeti Hangversenyterem,**

Csajkovszkij: A diótörő
Vez.: Kocsis Zoltán
Km.: A Budapest Bábszínház
művészei, a Kodály Zoltán Magyar
Kórusiskola Gyermekkórusa
(karigazgató: ifj. Sapszon Ferenc)

December 27., 11.00 és 18.00**Művészetek Palotája – Bartók Béla****Nemzeti Hangversenyterem (Műpa**

Rendezés)
Csajkovszkij: A diótörő
Vez.: Kocsis Zoltán
Km.: A Budapest Bábszínház
művészei, a Kodály Zoltán Magyar
Kórusiskola Gyermekkórusa
(karigazgató: ifj. Sapszon Ferenc)

2016. január 17. 11.00 és 15.00**Műpa Fesztivál Színház***Ifjúsági előadás – Virtuózok*

Vendégünk: Boros Misi – zongora,
Lugosi Dániel Ali – klarinét
Mozart: A-dúr rondó
Zongoraverseny
Spohr: c-moll klarinétverseny
(részlet)
Vez.: Kovács János
műsorvezető: Némethy Attila
– zongoraművész

2016. január 29. 19.30**Műpa**

Rachmaninov: III. zongoraver-
seny, d-moll, Op. 30
Beethoven: II. szimfónia, D-dúr,
Op. 36
Vez.: Kocsis Zoltán
Km.: Hisako Kawamura-zongora

2016. január 30. 19.00**Pécs-Kodály Központ**

Rachmaninov: III. zongoraver-
seny, d-moll, Op. 30
Beethoven: II. szimfónia, D-dúr,
Op. 36
Vez.: Kocsis Zoltán
Km.: Hisako Kawamura -zongora

ÓBUDAI DANUBIA ZENEKAR**November 29. vasárnap 11 óra****Zeneakadémia***Liszt kukacok – sorozat*

Kodály: Háry – Kezdődik a mese,
Bécsi harangjáték
Bartók: Magyar képek – Este a
székelyeknél
Weiner: Rókatánc
Liszt: 2 legenda – Paolai Szt. Ferenc
Kodály: Háry – Intermezzo
Kodály: Háry – Tiszán innen
Kun Ágnes Anna, ének
Haja Zsolt, ének

Nov. 30. – dec. 2.**Ifjúsági, tornatermi koncertek****(Óbuda)**

A nagyotmondó obsitos
(Kodály: Háry János daljátéka
alpján)
Kun Ágnes Anna, ének
Haja Zsolt, ének

December 8–11.**Ifjúsági, tornatermi koncertek**

Mozart, a csokigolyók sztárja
(villanások Mozart zenei világából)
játék- és karmester: Hátori Máté

December 19. szombat 19.00**Budapest Music Center***Haydn-sorozat*

Signore Haydn
Vada adagio, Signorina – ária
Hob.:XXIVb/12
Világi kánonok

D'una sposa meschinella – ária

Hob.:XXIVb/2

Esz-dúr vonósnyegyes op.33 nr. 2

Hob.: III/38

Philemon et Baucis – nyitány Hob.:

Ia/8

Ariadne Naxos szigetén – kantáta

Km.: Wierdl Eszter, ének

Kun Ágnes Anna

és az ÓDZ szolístái

Vez.: Hátori Máté

December 20. vasárnap**MŰPA***Klasszik Karácsony*

J. S. Bach: Karácsonyi oratórium
A. Vivaldi: A négy évszak – A tél
P. I. Csajkovszkij – A diótörő – szvit
G. F. Händel: Messiás – Halleluja
W.A. Mozart: Három német tánc
K605 – Nr. 3 „Szánkózás”
Waldteufel: Korcsolyázók
Albinoni: Adagio
Leroy Anderson: Sleigh ride
Frozen – Legyen hó!
All I want for Christmas is you
(Igazából szerelem)
Km.: Bodor János, hegedű
Vez.: Hátori Máté

2016. január 12. kedd, 19.30**Zeneakadémia***MESE*

Gyermekek vagyunk sorozat 4.
koncert
Ravel: Lúdanyó meséi – balett
Stravinsky: Tűzmadár – balett
Mesélő: Kulka János
Vez.: Káli Gábor

2016. január 23. szombat 19.00**Budapest Music Center***Haydn-sorozat*

Mister Haydn
Közreműködnek az ÓDZ szolístái
koncertmester: Bodor János

PANNON**FILHARMONIKUSOK – PÉCS****December 3. csütörtök 19.00****Kodály Központ**

Fibonacci és a titok

December 4. péntek 23.00**Kodály Központ**

Help, classical music!
Angol nyelvű Segítség, komolyzene!
előadás a Pécsset tanuló külföldi
diákoknak.
Vez.: Christian Schumann

December 5. szombat 15.30, 17.00**Kodály Központ***Csigaház (3-8 éveseknek)*

Hull a pelyhes
Laduver Mihály – klarinét
Szendrői Zsuzsanna – szaxofon
Kiss Szabolcs – harsona
Kiss Szabolcs – Csigabá
Szendrői Zsuzsanna – Csiganyó

December 5. szombat 18.00**Kodály Központ***Segítség, komolyzene!*

Beethoven: V. „Sors” szimfónia
Vez.: Vass András

December 8. kedd 16.00**Kodály Központ***Babásák (0-3 éves korig)*

Corelli: g-moll 'Karácsonyi'

SZOLNOKI SZIMFONIKUS ZENEKAR

December 21. (hétfő) 19.00

Belvárosi nagytemplom*Fantázia bérlet*

Karácsonyi hangverseny
Georg Fridrich Händel:
Koronázási himnusz
Johann Sebastian Bach:
Karácsonyi oratórium – Örül-
jének, örvendjének BWV 248
Wolfgang Amadeus Mozart:
Exsultate, jubilata K.165/158a
Wolfgang Amadeus Mozart:
Ave verum corpus K.618
Liszt Ferenc: Krisztus-oratóri-
um – A három királyok
Felix Mendelssohn-Bartholdy:
Krisztus-oratórium – Jézus
születése op. 97
Ralph Vaughan Williams: Five
variants on Dives and Lazarus
Vaughan-Williams: Fantasia
on Christmas Carols
Km.: Szolnoki Bartók Béla
Kamarakórus
Vez.: Dobszay Péter

December 14. (hétfő) 19.00
**Aba-Novák Agóra Kulturális
Központ**

Aba-Novák-bérlet

„Testvér lésszen minden ember...”

Erkel Ferenc: Ünnepi nyitány
Ludwig von Beethoven: IX.
(d-moll) szimfónia op. 125
Km.: Nemzeti Énekkar – Ka-
rigazgató: Antal Mátyás
Szolnoki Bartók Béla
Kamarakórus – Karigazgató:
Molnár Éva
Szoprán: Fodor Beatrix
Mezzoszoprán:
Németh Judit
Tenor: Horváth István
Basszus: Jekl László
Vez.: Izaki Maszahiro

2016. január 9. (szombat) 19.00

Városi Sportcsarnok*Aba-Novák-bérlet**Újévi tánckoncert*

Km.: Nemzeti Balett,
Budapest Táncszínház,
Pécsi Balett, Nagyváradi
Táncgyűttes, Nemzeti
Énekkar, Kiegészített
Szolnoki Bartók Béla
Kamarakórus
Szoprán: Fodor Beatrix
Alt: Megyesi Schwartz Lúcia
Tenor: Megyesi Zoltán
Basszus: Jekl László
Vez.: Izaki Maszahiro

ZUGLÓI FILHARMÓNIA

November 29., vasárnap 18.00

Művészetek Palotája

Stephanus IV/1.

Pjotr Iljics Csajkovszkij: b-moll
zongoraverseny (Op.23)
Anton Bruckner: IV. (Esz-dúr)
szimfónia (WAB. 104)
Vez.: Ménesi Gergely

December 5., szombat 17.00

Pesti Vigadó*Téli bérlet IV/1.*

Gioacchino Rossini:
Bruschino úr – nyitány
Joseph Haydn: 82. C-dúr
(L'Ours) – „A medve” – szimfónia
Felix Mendelssohn-Bartholdy:
Szentivánéji álom – kísérőzene
Km.: Szent Anna és a Szent
István Király Oratóriumszocius
Nőkara
Vez.: Medveczky Ádám

December 19., szombat 17.00

Pesti Vigadó*Téli bérlet IV/2.*

Benjamin Britten: Simple
Symphony
Mario Castelnuovo-Tedesco:
D-dúr gitárverseny (Op. 99)
Km.: Balog Péter – gitár
Franz Schubert: V. (B-dúr)
szimfónia (D.485)
Vez.: Kovács János

2016. január 9., szombat 18.00

Művészetek Palotája*Stephanus IV/2.*

Petrovics Emil: I. Kantáta
(Egyedül az erdőben)
Harmath Dénes: 112. Zsoltár
– ősbemutató
Richard Wagner: Ring szimfónia
Vez.: Záborszky Kálmán

2016. január 23., szombat 17.00

Pesti Vigadó*Téli bérlet IV/3.*

Wolfgang Amadeus Mozart:
D-dúr divertimento
Wolfgang Amadeus Mozart:
A-dúr klarinétverseny
Robert Schumann: III.
(Esz-dúr) „Rajnai” szimfónia
(Op. 97)
Vez.: Kocsár Balázs

2016. január 30., szombat

15.30. Zeneakadémia*Gaudeamus V/3.*

Wolfgang Amadeus Mozart:
Così fan tutte – nyitány (K.588)
Wolfgang Amadeus Mozart:
D-dúr fuvalverseny (K.314)
Km.: Bíró Zsófia – fuvola
Wolfgang Amadeus Mozart:
D-dúr „Prágai” szimfónia
(K.504)
Vez.: Oberfrank Péter

REGIONÁLIS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE

1088 Budapest,
Krúdy Gyula u 15. III./40
Elnök: Szabó Sípós Máté
Főtitkár: Horváth Gábor
***

Békés Megyei Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Békés Megyei
Szimfonikus Zenekar Közhasznú
Kulturális Egyesület
Békéscsaba 5600 Andrassy út 3.
Telefon: 20/4322-948
E-mail: uhrinviktor@freemail.hu
Honlap: www.beke+sszifm.hu
Művészeti vezető: Uhrin Viktor

Egri Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Egri Szimfonikus
Zenekar Kulturális Egyesület
Eger 3300 Knézich K. u. 8.
Telefon: 20/964-1518
E-mail:
Honlap: www.egriszifonikusok.hu
Művészeti vezető: Szabó Sípós Máté

Gödöllői Szimfonikus Zenekar Alapítvány
Levelezési cím: Gödöllői Szimfonikus
Zenekar Alapítvány
Gödöllő 2100 Ady Endre sétány 1.
Telefon: 30/546-1852
E-mail:
godollo.zenekar@indamail.hu
Honlap: www.gso.hu
Művészeti vezető: Horváth Gábor

Gödöllői Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Gödöllői Szimfonikus
Zenekar Alapítvány
Gödöllő 2100 Ady Endre sétány 1.
Telefon: 30/546-1852
E-mail:
godollo.zenekar@indamail.hu
Honlap: www.gso.hu
Művészeti vezető: Horváth Gábor

Kaposvári Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Kaposvári Szimfonikus
Zenekar Alapítvány
7400 Kaposvár,
Rippl-Rónai u. 1/a. I. em 6.
Honlap: www.kapossymph.com
E-mail: bela.kuti@gmail.com
Telefon: 06 20 535 1030
Képviselő: Kuti Béla

Szabolcsi Szimfonikus Zenekar

Közhasznú Egyesülete
Székhely: 4400 Nyíregyháza,
Szent István u. 12.
mobil: 30 9656 453
E-mail: szabolcsiszifm@gmail.com
Képviselő: Nagy Gyula

Szabolcsi Szimfonikus Zenekar

Közhasznú Egyesülete
Székhely: 4400 Nyíregyháza,
Szent István u. 12.
mobil: 30 9656 453
E-mail: szabolcsiszifm@gmail.com
Képviselő: Nagy Gyula

Váci Szimfonikus Zenekar Egyesület

Székhely: 2600 Vác,
Konstantin tér 8.
Levelezési cím: 2601 Vác, Pf. 297
Telefon/fax: 06-27-314-893
Honlap: www.vszsz.net
E-mail: vszz@invitel.hu; vaciszifmoni-
kus@gmail.com
Képviselő: Farkas Pál elnök

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK TAGJAI:

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Közhasznú Nonprofit Kft.

Cím: 1221 Budapest, Tóth József u. 47.
Levélcím: 1775 Budapest, Pf. 122
Művészeti titkárság: 1087 Budapest,
Kerepesi út 29/b. IV. ép.
Telefon: 322-1488 • Fax: 413-6365
E-mail: info@bdz.hu
www.bdz.hu

Budapesti Filharmoniai Társaság Zeneकरa

1061 Budapest, Andrassy út 22.
Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478
http://www.bpo.hu

Duna Szimfonikus Zenekar**Duna Palota Nonprofit Kft.**

1051 Budapest, Zrínyi u. 5.
Tel./fax: (+36-1) 355-8330
E-mail: duna.szifm@dunapalota.hu
www.dunaszifonikusok.hu
Bérletvásárlás, jegyrendelés:
Tel.: (+36-1) 235-5500

Győri Filharmonikus Zenekar

9021 Győr, Aradi vértanúk u. 16.
Tel.: (96) 312-452 • Fax: (96) 319-232
E-mail: office@gyfz.hu
www.gyfz.hu

Kodály Filharmonia Debrecen

4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Tel.: (52) 500-200 • Fax: (52) 412-395
E-mail: info@kodalyfilharmonia.hu
www.kodalyfilharmonia.hu

Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar,**Énekkar és Kottatár Nonprofit Kft.**

1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.
Tel.: 411-6600 • Fax: 411-6699
E-mail: kovacs.g@filharmonikusok.hu
www.filharmonikusok.hu

A Magyar Rádió Szimfonikus Zeneकरa

1016 Budapest, Naphegy tér 1.
Levelezési cím: 1088 Bp. Bródy Sándor utca 5-7.
Tel.: +36 1 328 7065
E-mail: hamada.katalin@radio.hu
http://www.mrze.hu/

MÁV Szimfonikus Zenekar

1087 Budapest, Kerepesi út 1-5.
Levélcím: 1088 Budapest, Múzeum u. 11.
Tel.: 338-2664 • Tel./fax: 338-4085
E-mail: office@mavzenekar.hu
www.mavzenekar.hu

Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.

3525 Miskolc, Fábrián u. 6/a.
Tel.: (46) 323-488
E-mail: info@mso.hu • www.mso.hu

Óbudai Danubia Zenekar

1061 Budapest, Paulay Ede u. 41. I. em. 1.
Tel.: (+36-1) 373-0228, (+36-1) 269-1178
E-mail: info@odz.hu
www.odz.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs

7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.
Tel.: (72) 500-320 • Fax: (72) 500-330
E-mail: info@pzf.hu
www.pzf.hu

Savaria Szimfonikus Zenekar

9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.
Tel.: (94) 314-472 • Fax: (94) 316-808
E-mail: info@sso.hu
www.sso.hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar

6720 Szeged, Széchenyi tér 9.
Körző Zeneház
Tel.: (62) 426-102
E-mail: orch@sympsh-seged.hu • www.sympsh-seged.hu

Szolnoki Szimfonikus Zenekar

5000 Szolnok, Hild tér 1
Aba-Novák Kulturális Központ
Tel.: (30) 9358-368
E-mail: info@szolnokiszifonikusok.hu
www.szolnokiszifonikusok.hu

Zuglói Filharmonia Non profit Kft. – Szent István Király Szimfonikus Zenekar

1145 Budapest, Columbus u. 11.
Tel./Fax: (36 1) 467-0788; 467-0788;
E mail: zugloifilharmonia@szentistvanzene.sulinet.hu
http://www.szentistvanzene.hu

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK,
VALAMINT A MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK ÉS TÁNCMŰVÉSZEK
SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS LAPJA,
A NEMZETI KULTURÁLIS ÁLAPPROGRAM TÁMOGATÁSÁVAL.

A szerkesztőség címe:
MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE
1068 Budapest, Városligeti fasor 38.
e-mail: info@zenekarujzag.hu
www.zene-kar.hu
Felelős kiadó és szerkesztő: POPA PÉTER

Nyomás: B32 Nyomda Kft.

ISSN: 1218-2702

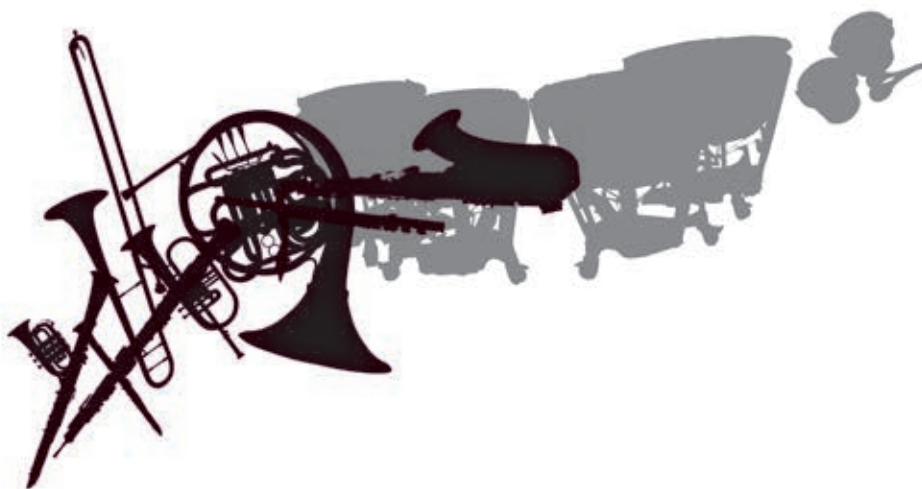
Az interjúkban elhangzott véleményekkel és kijelentésekkel
szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul.
Észrevételeknek, helyesbítéseknek készséggel helyt adunk.

Adams
Alexander
Alphasax
Amati
Bach
Bags
Berg Larsen
BG
Blackburn
Borgani
Buffet Crampon
B&S
Cannonball
Charles Bay
Cherub
Conn
Courtois
Denis Wick
Dotzauer
E. Schmid
Eastman
Edwards
Fontaine
Francois Louis
Getzen
Hammig
Hardcase
Holton
Hoyer
Jody Jazz
Jupiter
Keilwerth
King
König & Meyer
Kromat
Lebayle
Leblanc
Lorée
Ludwig
Majestic
Manhasset
Marca
Marigaux
Mateki
Melton
Miyazawa
Morizono
Muramatsu
Musser
Neotech
P. Mauriat
Paiste
Pearl
Powell
Premier
Rico
Rigotti
Roy Benson
Rudolf Meinl
Sankyo
Schagerl
Schneider
Schreiber
Seiko
Selmer
Sonaré
Steuer
Straubinger
Studio 49
Trevor J. James
Vandoren
VMI
Wilde + Spieth
Wittner
Yamaha
Yanagisawa

20 ÉV

TISZTA HANG

20 ÉVES A FON-TRADE MUSIC,
30 ÉVES A CSIDER HANGSZERÉSZMŰHELY

www.fontrademusic.hu

1081 Budapest, Kiss József utca 14., Telefon: 1 210 2790, 30 488 6622

FON
TRADE MUSIC